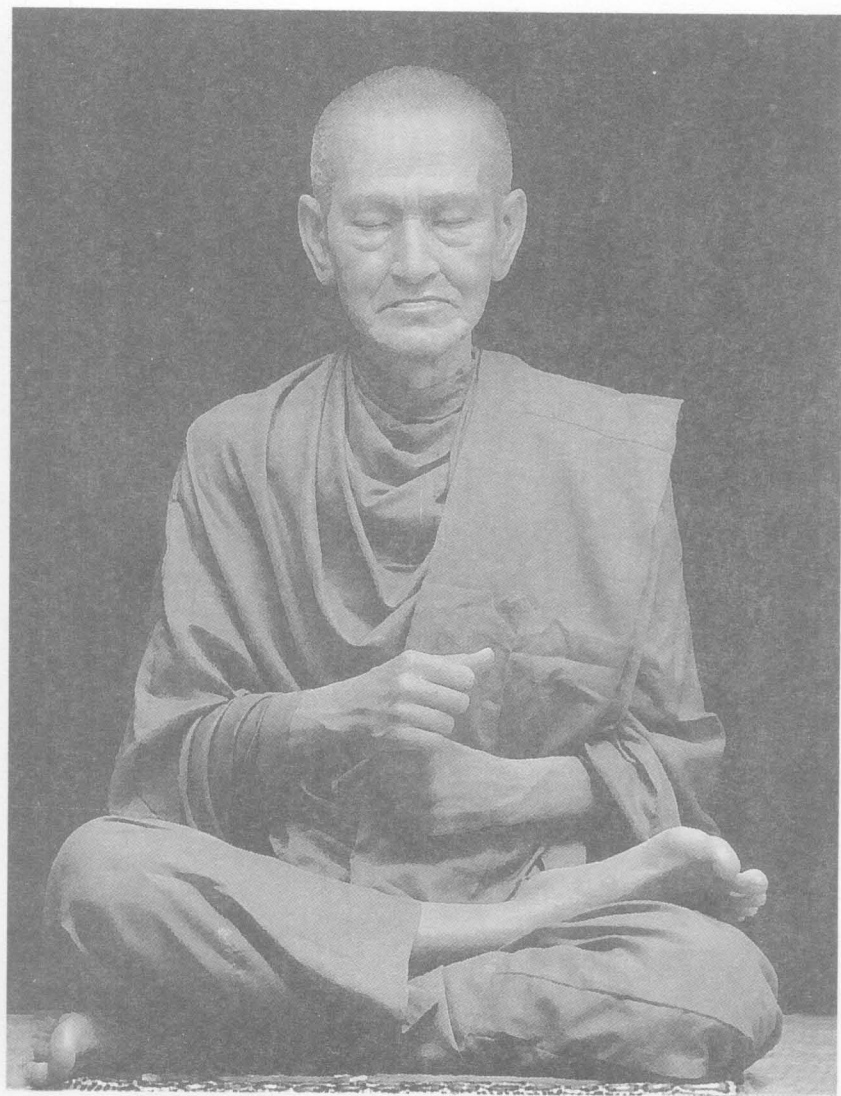

การเพชฌัญญผลกรรม

พระธรรมโกศาจารย์ (โต พรหมรังสี) : สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)

สมเด็จพระพุฒาจารย์
(โต พรหมรังสี)

การเพิ่ญผลกรรม

ปริญญานแห่งธรรมของ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)

สถาบันบันลือธรรม

จัดพิมพ์เพื่อเผยแพร่พระพุทธศาสนา

คำนำ

การเผชิญผลกรรม

ปัจจุบันนี้ คนจำนวนมากมีความเข้าใจไขว้เขวไปจากหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว” โดยกล่าวอ้างถึงปรากฏการณ์ที่ว่า บางคนทำความชั่วมาก แต่กลับร่ำรวย ได้รับความนับหน้าถือตาเป็นคนมีชื่อเสียง สังคมก็ยอมรับ ในขณะที่บางคนซึ่งทำความดีมาก ชื่อสัตย์สุจริต แต่ต้องอยู่อย่างลำบากยากจน ถึงกับมีคำกล่าวรุนแรงในทางตรงข้ามว่า “ทำดีได้ดีมีที่ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป”

ความจริงแล้ว เป็นเพราะเขาไม่เชื่อกรรม หรือไม่เข้าใจเรื่องกรรมดีพอ จึงปฏิเสธและมีทิวทัศน์ที่ไม่เป็นสัมมา คือ ไม่เชื่อว่าสัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม ไม่เชื่อว่าทุกคนมีกรรมเป็นแดนเกิด มีกรรมเป็นทายาท มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์

ธรรมสภาได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการแสวงหาความเข้าใจในเรื่องดังกล่าว จึงได้จัดพิมพ์หนังสือ “กรรม : การเผชิญผลกรรม” เล่มนี้ขึ้น โดยในภาคแรกของหนังสือ คือ ภาคหลักธรรม จะเป็นเรื่องการเผชิญผลกรรม และปรัชญาแห่งธรรมแบบเซนจากชีวประวัติของสมเด็จพระพุทธอาจารย์ (โต พรหมรังสี) พระเถระผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของพุทธศาสนิกชนชาวไทย ส่วนภาคที่สอง คือ ภาคกฎแห่งกรรม เป็นการรวบรวมและเรียบเรียงเรื่องกฎแห่งกรรมในพระไตรปิฎก เพื่อประกอบความเข้าใจและการศึกษาเปรียบเทียบ

หนังสือกฎแห่งกรรมที่ได้จัดพิมพ์รวม ๘ เล่ม มีดังนี้

- ความเข้าใจเรื่องกรรม สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราช ๑
- การอยู่เหนือกรรม พระธรรมโกศาจารย์ (ท่านพุทธทาสภิกขุ)
- อำนาจแห่งกรรม พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)
- อดีตแห่งกาลมรณะ พระธรรมสิงหบุราจารย์ (จรัญ จิตธัมโม)
- ผลแห่งวิบากกรรม ท่านพระอาจารย์ หลวงพ่อพุทธ ฐานิโย
- การชนะกิเลสमार ท่านพระอาจารย์ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต
- การเผชิญผลกรรม สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)
- เทวทูต เกิด-แก่-เจ็บ-ตาย ท่านพระอาจารย์ หลวงปู่ฝั้น อาจาโร

ทั้งนี้โดยหวังว่าจะช่วยขยายความเข้าใจในเรื่องกฎแห่งกรรมเพื่อนำไปสู่ความเข้าใจในชีวิตที่ถูกต้อง เพื่ออำนวยความสุข ความเจริญ แก่ผู้มีศรัทธาปฏิบัติกรรมดีต่อไป ธรรมสภาและสถาบันบันลือธรรม จึงได้จัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้เผยแพร่แก่พุทธศาสนิกชน อันมีสงส์จากการพิมพ์หนังสือเล่มนี้ขอโน้มถวายแด่ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) พระผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ และเป็นที่พักพิงของพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย

ด้วยความสุจริตและหวังดี
ธรรมสภาปรารถนาให้โลกพบความสงบสุข

สารบัญ

การฝึกปฏิบัติธรรม

- คำนำ

- ภาคหลักธรรม

๑. กรรมกับการเพชฌัญญผลกรรม	๑๓
๒. ปรัชญาธรรมแบบเซนของสมเด็จพระ ๗ โต	๓๕
๑. นามระบือลือชา	๓๕
๒. พฤติกรรมแบบเซน	๓๖
๓. เมตตาต่อขโมย	๔๑
๔. แม่แต่นกตัวน้อย ๆ ก็สงสาร	๔๓
๕. สุนัขก็มีหัวใจ	๔๖
๖. สอนให้รู้ลึก	๕๐
๗. อยู่ที่ไหน	๕๓
๘. รู้จักยอม	๕๘
๙. ธรรมะจากหมา	๖๑
๑๐. รูป ๓ ดอก เจาะกระดาศ ๓ รู	๖๓
๑๑. คนอื่นเขาก็มีแรงเหมือนกัน	๖๕
๑๒. ความไม่ถือตัวถือตน	๖๗
๑๓. รู้จักพิจารณา	๗๐
๑๔. ค้นหาเลือกเพื่อน	๗๒

๑๕. อย่างมงาย	๓๔
๑๖. นิพพานนั้นอย่างไร	๓๖
๑๗. เจ็นเบา ๆ หน่อย	๓๘
๑๘. ไม่มีสิ่งไรจริงยังยืน	๘๐
๑๙. ธรรมใด ๆ ก็รู้แล้ว	๘๑
๒๐. แผ่เมตตา	๘๓
๒๑. อายพระพุทธรูป	๘๔
๒๒. สมเด็จพระอรหันต์	๘๕
๒๓. มีจริงหนอ !	๘๖
๒๔. เรื่องของใครของมัน	๘๘
๒๕. มีแต่ของจอมปลอม	๙๐
๒๖. ตระหนี่มีแต่ยากจน	๙๒
๒๗. ตายเสียดีกว่าอยู่อย่างพ่ายแพ้	๙๓
๒๘. อย่ายอมแพ้แก่กิเลส	๙๕
๒๙. มองให้เห็นคุณค่า	๙๖
๓๐. รู้กัน	๙๗
๓๑. อย่าอยู่ด้วยความโง่	๙๘
๓๒. มองต่างมุม	๑๐๐

๓๓. ขายผ้าเอาหน้ำรอด	๑๐๑
๓๔. ไหว้พระพุทธรูป	๑๐๔
๓๕. พลังจิต	๑๐๖
๓๖. ยายแพงสร้างวัด	๑๐๘
๓๗. ศรัทธาหัวเต่า	๑๑๐
๓๘. ผู้สร้าง	๑๑๒
๓๙. ปฏิบัติการทางใจ	๑๑๕
พระคาถาชินบัญชร	๑๑๖
เรียบเรียงจากคำสอนของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)	

● ภาควิชาแห่งกรรม

๑. คนจอมหลุมคูมิดศีระชะ	๑๒๕
๒. คนมีอันทะเทำหม้อ	๑๒๙
๓. คนมีขนเป็นดาบลอยในอากาศ	๑๓๓
๔. ขึ้นเนื้อลอยในอากาศ	๑๓๖
๕. คนไม่มีผิวหนังลอยอยู่ในอากาศ	๑๔๑

πssH

កាន់កាប់សិទ្ធិ

๑

กรรมกับการเพชฌัญญผลกรรม

ในบรรดาชีวประวัติพระเถระทั้งหลายในประเทศของเรา ผมว่าเรื่องราวความเป็นไปของสมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) หรือที่เราเรียกกันสั้นๆ ว่า สมเด็จฯโต ท่านมีความเป็นมาที่อ่านแล้วสนุกสนานที่สุด และมีอรรถสาระที่น่าศึกษามากสำหรับในเล่มนี้ ผมจะเล่าถึงเรื่องการผจญภัยสู้กรรมของท่าน

สมเด็จฯโต ท่านมีชีวิตอยู่ ๓ รัชกาล คือ

ตั้งแต่รัชกาลที่ ๓ (พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว) รัชกาลที่ ๔ (พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) และรัชกาลที่ ๕ (พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว) ยุคที่รุ่งเรืองที่สุดคือยุคของรัชกาลที่ ๔

ยุคที่ไม่รุ่งเรือง และค่อนข้างลำบากลำบาก มีภัยให้ต้องผจญ มีกรรมให้สู้ คือยุคสมัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ในหลวงรัชกาลที่ ๓ นับว่าพระองค์ไม่ทรงชอบสมเด็จพระโตเท่าไร สมเด็จพระโตจึงอยู่อย่างซอมซ่อสงบบปากสงบกำ อยู่มา ๒๐ กว่าปี จนมาถึงปี พ.ศ. ๒๓๕๓ (จ.ศ.๑๒๑๒) วันพุธขึ้น ๑ ค่ำ เดือน ๕ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าฯ เสด็จสวรรคต สิริพระชนมายุได้ ๖๓ พรรษา กับ ๑๑ วัน ดำรงอยู่ในราชสมบัติ ๒๕ ปี ๗ เดือน ๒๓ วัน

พระมหาโตตอนนั้นอายุได้ ๖๔ ปี ๔๒ พรรษา

พวกข้าราชการได้ทูลอัญเชิญเสด็จทูลกระหม่อมพระจอมเกล้าฯ ซึ่งผนวชอยู่วัดบวรนิเวศน์-วรวิหาร ให้เสด็จนิวัติออกเถลิงราชย์

พระมหาโตออกธุดงค์หนีหายไปนานแล้ว
ครั้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงระลึกได้
จึงรับสั่งให้หาตัวมหาโตให้พบ แต่หาเท่าไร ๆ ก็ไม่พบ
จึงทรงกริ้วสั่งฆาริและทรงรับสั่งว่า

“ท่านหาะก็ไม่ได้ ดำดินก็ไม่ได้ แหกกำแพง
จักรวาลหนักก็ยังไปไม่ได้”

รับสั่งให้พระญาณโพธิออกติดตามก็ไม่พบ
ก็รับสั่งว่า

“ฉันจะตามเอง”

ถึงเดือนเจ็ดปีนั้น มีกระแสน้ำถึงเจ้าเมือง
ฝ่ายใต้ ฝ่ายเหนือ ตะวันตก ตะวันออก ท้าวพระราษ-
อาณาจักร จัปพระมหาโตส่งมายังเมืองหลวงให้ได้

ให้เจ้าคณะเหนือ กลาง ใต้ ตก ออก ออก
คั่นหามหาโต เลยสนุกกันใหญ่ทั้งฝ่ายพุทธจักร
อาณาจักร แม้จะมีท้องตรารับสั่งเร่งรัดอย่างไรก็ยัง
เสียบอยู่

เจ้าเมือง เจ้าหมู่ฝ่ายพระร่วมใจกันจับพระที่
สัตยูจรไปมาทุกองค์ส่งยังศาลากลาง

คราวนี้พระมหาโตทดลองวิชาเปลี่ยนหน้า
ทำให้คนรู้จักจำไม่ได้ เห็นเป็นพระองค์อื่น ปล่อย
ท่านไปก็มี (อาคมชนิดนี้ พระอาจารย์เจ้าเรียกว่า
นารายณ์แปลงรูป)

ต่อมาท่านพิจารณาเห็นว่านายด่าน นายตำบล
เจ้าเมืองกรมการ จับพระไปอดข้าวเช้า ข้าวเพล
ตากแดดตากฝน ได้รับความลำบาก ทำทุกข์ทำยาก
แก่พระสงฆ์คงไม่ดีแน่ จึงแสดงตนให้กำนันบ้านไผ่
รู้จัก จึงถูกส่งตัวมายังศาลากลาง เจ้าเมืองมีใบบอกมา
ยังกระทรวงธรรมการ กระทรวงธรรมการบอกส่งไป
วัดโพธิ์(วัดพระเชตุพน)พระญาณโพธิ์ขึ้นไปดูตัวก็จำได้
แล้วคุมตัวลงมาเฝ้า ณ พระที่นั่งอมรินทรรุทมาถกลาง
ขุนนางข้าราชการน้อยใหญ่

ครั้นเห็นพระญาณโพธิ์ นำมหาโตเข้าเฝ้า
จึงมีพระดำรัสว่า

“เป็นสมัยของฉันทปกครองแผ่นดิน ท่านต้อง
ช่วยฉันพยุพระบวรพุทธศาสนาด้วยกัน”

แล้วมีพระบรมราชโองการ ให้กรมสังฆการี

วางฎีกาตั้งพระราชาคณะตามธรรมเนียม พระมหาโตก็เข้าไปตามฎีกานิมนต์ ทรงถวายสัตยุญบัตร ตาลบัตรแจกหักทองขวางด้ามงา เป็นพระราชาคณะที่พระธรรมกิตติ เจ้าอาวาสวัดระฆังโฆสิตาราม มีฐานานุกรม ๓ องค์ มีนิตยภัตรเดือนละ ๔ ตำลึง ๑ บาท ทั้งค่าข้าวสาร

ออกจากพระบรมมหาราชวัง ท่านแบกพัดไปเองถึงบางขุนพรหมและบางลำภู บอกลาญาติโยมที่รู้จักนับถือกันมา มีเสมียนตราดั่งและพระยาโหราธิบดีเก่าและผู้อื่นอีกมาก แล้วก็กลับมาวัดมหาธาตุฯ พระเณรทั้งวัด แล้วลงเรือกราบสี่ที่ได้รับพระราชทานมาแต่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านฯ ข้ามไปกับเด็กชายข้างผู้เป็นหลาน

ท่านถือบาตร ผ้าไตรและบริวารไปบอกพระวัดระฆังว่า

“เจ้าชีวิต ทรงตั้งฉันเป็นที่พระธรรมกิตติมา เฝ้าวัดระฆังวันนี้จะ เปิดประตูโบสถ์รับฉันเถอะจะ ฉันจะต้องเข้าจำวัดเฝ้าโบสถ์ จะเฝ้าวัดตามพระราช-

โองการรับสั่งจ๊ะ”

เมื่อพระในวัดระฆังทะเลาะกันจนหัวร้างข้างแตก ฝ่ายหนึ่งตีอีกฝ่ายหนึ่งศีรษะแตก ฝ่ายศีรษะแตกไปฟ้องเจ้าอาวาส สมเด็จพระโตก็ชี้หน้าว่าคุณตีเขาก่อน

พระองค์ศีรษะแตกเถียงว่า

“ผมไม่ได้ทำอะไร องค์กรนั่นตีกระผม”

“ก็เขอดีเขาก่อน เขาก็ต้องตีเขอบ้าง”

“เจ้าคุณเห็นหรือ?”

“ถึงฉันไม่ได้เห็นก็จริง แต่ฉันรู้มานานแล้วว่า คุณตีเขาก่อน คุณอย่าเถียงฉันเลย”

พระศีรษะแตกเสียใจมาก เดินไปวัดอรุณฯ ร้องอุทธรณ์ต่อสมเด็จพระวันรัต (เซ่ง) เจ้าคณะกลาง

สมเด็จพระวันรัต (เซ่ง) เรียกตัวสมเด็จพระโตไปชำระตามคำอุทธรณ์

สมเด็จพระโตก็ได้คำอุทธรณ์และตอบสมเด็จพระวันรัตว่า

“ผมรู้ดีกว่าเจ้าคุณอีก เจ้าคุณได้รู้แต่ว่าเห็น

เขาหัวแตกเท่านั้น ไม่รู้ถึงเหตุในกาลเดิมมูลกรณี ผม
รู้ดีว่าคุณองค์นั้นได้ตีคุณองค์นั้นก่อน แต่เข่าบ่ห่อนจะ
รู้สึกตัว เขามามัวแต่ถือหัว หัวเขาจึงแตก”

สมเด็จพระวันรัต (เซ่ง) ฟังๆ ก็นึกแปลก
จึงย้อนถามว่า

“เจ้าคุณเห็นอย่างไรจึงรู้ได้ว่า พระองค์นี้ตี
พระองค์นั้นก่อน แจ้งให้ฉันฟังสักหน่อย ให้แลเห็นบ้าง
จะได้ช่วยกันระงับอธิกรณ์”

สมเด็จพระโตว่า “พระเดชพระคุณจะมีวิจารณ์
ยกขึ้นพิจารณาแล้ว กระผมก็เต็มใจอ้างอิงพยานถวาย”

“เอาเถอะผมจะตั้งใจฟัง เจ้าคุณชี้พยาน
อ้างอิงมา”

“ผมทราบตามพุทธฎีกา บอกให้ผมทราบว่า
น หิ เวรานิ รูป สัมบันติ ว่าเวรต่อเวรย่อมเป็นเวร
กันรำไป ถ้าจะระงับเวรเสียด้วยไม่ตอบเวร เวรย่อม
ระงับ นี่แหละพระพุทธเจ้าบอกผม เป็นพยานกับผม
ว่าเวรต่อเวร มันจึงทำกันได้ ผมเห็นตามคำพระพุทธ-
เจ้าบอกผมเท่านั้น ผมจึงวิจารณ์พิจารณาคล้ากล่าวได้ว่า

คุณดีเขาก่อน”

สมเด็จพระวันรัต (เซ่ง) ช่างใหญ่ จะเถียง
ก็ไม่ขึ้นเพราะท่านอ้างพุทธภาษิต จึงกล่าวว่า

“ถ้ากระนั้นเจ้าคุณต้องระงับอธิกรณ์เรื่องนี้ว่า
ใครเป็นผู้ผิด ผู้ถูก โทษจะตกกับผู้ใด แล้วแต่เจ้าคุณ
จะตัดสินเกิด”

สมเด็จพระโตมคัคำสมเด็จพระวันรัตว่า

“พระเดชพระคุณอนุญาตตามใจผม ผมจะชี้
โทษชี้คุณให้ยินยอมพร้อมใจกันทั้งคู่ความ ทั้งผู้
พิพากษาให้อธิกรณ์ระงับได้ ให้เวรระงับด้วย”

สมเด็จพระวันรัตก็อนุญาต

สมเด็จพระโตประเล้าประโลมโน้มน้าวกล่าวว่า
ธัมมิกกถา พรรณนาอานิสงส์ของผู้ระงับเวร พรรณา
โทษของผู้ต่อเวรให้ใจทักจำเลยสลัดจิต คิดเห็นบาป
บุญคุณโทษปราโมทย์เข้าหากัน แก่ห่อผ้าไคร่อกกับ
เงินอีกสามตำลึง ทำขวัญองค์ที่ศีรษะแตกแยกบพทซ์
เป็นสามสถานว่า

“ผู้ดีตอบเอาเป็นหมดเวรจักไม่ตีใครต่อไป

ถ้าขึ้นไปดีใครอีกจะลงโทษว่าเป็นผู้ก่อเวร ฝืนต่อ
พระบวรพุทธศาสนา มีโทษหนักฐานละเมิด

ผู้ที่ถูกตีกีระงับใจไม่อาฆาต ไม่มุ่งร้ายต่อก่อ
เวรอีก ถ้าขึ้นคดในใจทำหน้าที่ไว้หลังหลอกเอาฉัน
เป็นผู้ครอง หรือขึ้นฟ้องร้องกันไป ว่าฉันเอนเอียง
ไม่เที่ยงธรรมแล้ว จะต้องโทษฐานบังอาจหาโทษผู้ใหญ่
โดยหาความผิดมิได้ ทั้งจะเป็นเสียหนามต่อพระ-
บวรพุทธศาสนา เป็นโทษใหญ่ร้อนถึงรัฐบาลจะต้องลง
อาญาตามระบิลเมือง

ฝ่ายฉันเป็นคนผิด เอาแต่รู้คนอื่น ไม่สอดส่อง
ดูแลลูกวัด ไม่คอยชี้แจงสั่งสอนอันเตวาสิก สัทธิ-
วิหาริก ให้รู้ธรรมวินัย จึงลงโทษตามพระวินัยว่าไม่
ควร ย่อมเป็นโทษแท้ ขอคดีเรื่องนี้เลิกกระงับไปตาม
วินัยนี้”

ครั้งหนึ่งพระวัดระฆังเดินด่าทำทายกันขึ้นอีกคู่
สมเด็จพระโตท่านเอกเขนกนั่งอยู่นอกกุฏิท่าน ท่าน
แลเห็นเข้า ทั้งได้ยินพระทะเลาะกันด้วย จึงลุกเข้าไป

ในกฎจัดดอกไม้รูปเทียนใส่พานรีบเดินเข้าไปใน
ระหว่างคู่วิวาท ทรดองค์ลงนั่งคุกเข่าถวายดอกไม้
รูปเทียนพระคู่ นั้น แล้วอ้อนวอนฝากตัวว่า

“พ่อเจ้าประคุณ! พ่อจงคุ้มฉันด้วย ฉันฝาก
ตัวกับพ่อด้วย ฉันเห็นจริงแล้วว่า พ่อเก่งเหลือเกิน
เก่งพอได้ เก่งแท้ๆ พ่อเจ้าประคุณ ลูกฝากตัวด้วย”

พระคู่ นั้นเลยเลิกทะเลาะกัน มาคุกเข่ากราบ
เท้าสมเด็จพระโต สมเด็จพระโตก็คุกเข่ากราบตอบพระ
กราบกันอยู่นั้น หมอบกันอยู่นั้นนาน

เป็นสมการเข้าวัดก็ลำบากอย่างนี้ ลูกวัดมีอยู่
หลายพ่อพันแม่ จะทำให้เรียบร้อยเหมือนร้อยพวง
มาลัยนั้นยาก

เมื่อในวังมีพิธีโสกันต์ (โกนจุก) สมเด็จพระโต
ได้รับนิมนต์ให้ไปสวดชัยมงคลคาถา ตอนย่ำรุ่งตรง
ท่านก็มาถึง พระมหาปราสาทยังไม่เปิดพระทวาร
สมเด็จพระโตก็มานั่งอยู่บนบันไดพระมหาปราสาทชั้นบน
แล้วท่านก็สวดชัยมงคลคาถาชยันโตโพธิyalันอยู่

องค์เดียว สามจบแล้ว ท่านก็ไปฉันท้าวตัมที่ทิมสงฆ์
แล้วท่านก็ไปพักจำวัดในโรงม้านในพระบรมมหาราชวัง

เวลาสามโมงเช้าเสด็จออกจวนพระฤกษ์
สังฆการีประจุพระราชกณะประจำที่หมด ยังขาดแต่
สมเด็จพระโตองค์เดียว เทียวตามหากันล้นไปหมด
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ทรงกริ้วใหญ่ พวก
ทนายเลือกสนมใน บอกต่อ ๆ กันเข้าไปว่า ได้เห็น
สมเด็จพระหายเข้าไปในโรงม้าน พวกสังฆการีเข้าไป
ค้นคว้าเอาองค์ท่านมาได้ ช่วยกันรุมกันดันส่งเข้าไป
ในพระทวาร ครั้นทอดพระเนตรเห็นก็กริ้วแหว รับสั่ง
ว่า ถอดๆ ไม่ระวังรื้องานราชการ เป็นขุนนางไม่ได้
แลกคืน ๆ เร็วๆ เอาชยันโตที่เดียว สมเด็จพระโตก็เดิน
ชยันโตจนถึงอาสน์สงฆ์แล้วนั่งลงเข้าแถวสวด พระ-
บาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ก็ทรงคืบพระเมาลี พระ-
บรมวงศานุวงศ์ผู้ใหญ่ ก็คืบแลโกนเป็นลำดับไป ครั้น
เสร็จแล้วทรงประเคน ถวายพระสงฆ์แล้วเสด็จเข้าใน
พระฉาก

สมเด็จพระโตนั้นแล้วก็นั่งนิ่ง เสด็จออกเร่งให้

ยดา สมเด็จพระโตกียดาแต่ไม่ตั้งตาลปัตร เวลานั้น
พระองค์ทรงหันพระพักตร์ไปรับสั่งราชกิจอื่น ๆ สมเด็จพระ
โตกียดาเดินคุ่ม ๆ รีบออกไปลงเรือข้ามฟาก พอแปร-
พักตร์มารับสั่งว่าถวายขอดีแรก จะรีบ ๆ พระราชาคณะ
รอง ๆ ลงมา ก็ไม่มีใครกล้า นั่งงันกันไปหมด

รับสั่งถามว่า “อ้าว! สมเด็จพระหายไปในไหน”

มีผู้ทราบทูลว่า “ท่านกลับไปแล้ว”

“อ้าว! พัดยังอยู่ ชรอยจะทำใจน้อยไม่เอาพัด
ไป เร็วเอาพัดไปส่งให้ตัวมาถวายขอดีแรกก่อน”

สั่งจกการีรีบออกเรือตามร้องเรียก

“เจ้าคุณขอรับ! นิมนต์กลับมาก่อน มาเอา
พัดแนก”

ท่านร้องตอบมาว่า “พ่อจะมำตั้งสมเด็จพระกลาง
แม่น้ำได้หรือ”

สั่งจกการีว่า “รับสั่งให้หา”

ท่านก็ข้ามกลับมาเข้าทางประตูต้นสน คุ่ม ๆ
ขึ้นมำบนพระราชวัง แล้วรับสั่งให้ถวายขอดีแรกเร็ว ๆ

ทูลว่า “ขอถวายพระพร! ถวายไม่ได้”

รับสั่งถามว่า “ทำไมถวายไม่ได้”

“ขอถวายพระพร! เหตุพระราชบัญญัติตราไว้ว่า ให้พระราชกณะถวายอดิเรก บัดนี้อาตมาภาพกลายเป็นพระอันดับแล้ว จึงไม่ควรถวายอดิเรก ขอถวายพระพร”

“อ้อจริง ๆ เอาสิตั้งกันใหม่ กรมวังออกหมายตั้งสมเด็จพระบอกลีเสทเลียงพระอีก สังฆการีวางฎีกาเอาพระชุนนี้ก็ได้อีก วิเสททำไมท่านก็ทำแต่น้อยก็ได้ เพียง ๕ องค์ สุภรัตนเตรียมผ้าไตรตั้งและไตรพระชยันโต”

พวกสังฆการี วางฎีกาพระชุนโสกันต์ กำหนดเวลาเลยกลับไม่ได้

เวลา ๕ โมง เสด็จออกทรงประเคน พระฉันแล้ว ประกาศตั้งสมเด็จพระทรงพระประเคนหิรัญบัฏ ประเคนไตร บาตร ตาลปัตร ย่อม พระชยันโต คราวนี้สมเด็จพระโต ยกไตรแพรรครองกลับเข้ามาอนุโมทนาแล้วถวายอดิเรก ถวายพระพรลา เป็นอันเสร็จพิธี

ในการที่จะนิมนต์สมเด็จพระโตไปเทศน์ ถ้า

กำหนดเวลาท่านไม่รับ ถ้าไม่กำหนดเวลาท่านรับทุกแห่ง ตามแต่ท่านจะไปถึง

คราวหนึ่งเขานิมนต์ท่านไปเทศน์ที่วัดหนึ่งในคลองมอญ สมเด็จฯโตไปถึงแต่เช้า เจ้าภาพเลยต้องจัดให้มีเทศน์พิเศษขึ้นอีกกัณฑ์หนึ่ง เพราะกำหนดเอาไว้ว่าจะมีเทศน์คู่ตอนนั้นเพลแล้ว เมื่อสมเด็จฯโตไปถึงก่อนเวลาเลยต้องนิมนต์ให้เทศน์เป็นพิเศษเสียก่อนกัณฑ์หนึ่ง

พอ ๔ โมงกว่าพระพิมลธรรม (เถิก) คู่เทศน์ก็ไปถึง สมเด็จฯโตก็หยุดลงฉันเพล ครั้นฉันแล้วก็ขึ้นเทศน์

สมเด็จฯถามท่านเจ้าเถิก ท่านเจ้าเถิกติดเลยนั่ง สมเด็จฯบอกกล่าวสัพบุรุษว่า “คุณะคุณเถิกจะ ท่านเจ้าเถิกเขาอิจฉาฉัน เขาเห็นฉันเทศน์ ๒ กัณฑ์ เขาเทศน์ยังมีได้สักกัณฑ์ เขาจึงอิจฉาฉัน ฉันถามเขา เขาจึงไม่พูด ถามไม่ตอบ นั่งอม... ได้ยินว่าทายกเขาจัดเครื่องกัณฑ์ให้ท่านเจ้าเถิกได้เท่ากับ ๒ กัณฑ์ เครื่องเท่ากันแล้ว”

ท่านเจ้าถึกจึงถามบ้างว่า

“เจ้าคุณ โตโสเป็นกิเลสสำคัญ พาเอาเจ้าของ
ต้องเสียทรัพย์ เสียชื่อเสียงเงินทอง เสียน้องเสียพี่
เสียที่เสียทาง เสียอย่างเสียธรรมเนียม เสียเหลี่ยมเสียแถม
ก็เพราะลูแก่อำนาจโตโส ให้โทษให้ทุกข์แก่เจ้าของ
มากนัก ก็ลักษณะแรกโตโสจะเกิดขึ้น เกิดตรงที่ไหน
ก่อนนะขอรับ ขอให้แก้ให้ขาว”

สมเด็จพระนั่งหลักกรณเสียด้วย ทำเป็นไม่ได้ยิน
คำถาม ท่านเจ้าถึกก็ถามซ้ำอีก ๒-๓ ครั้ง สมเด็จ
ก็นิ่งเฉย ท่านเจ้าถึกชักจิวตวาดแหวออกมาว่า

“ถามแล้วไม่ฟังนั่งหลับใน”

ท่านเจ้าถึกตวาดเข้าไป สมเด็จตกใจตื่นแล้ว
ด่าออกไปด้วยว่า “อ้ายเปรต อ้ายกาก อ้ายห่า อ้าย-
ถึกกวนคนหลับ”

ท่านเจ้าถึกมีพื้นจิวอยู่ก่อนแล้ว ครั้นถูกด่า
เสียเกียรติในที่ประชุมชนเช่นนั้น ก็ชักโกรธชักจิวลื้ม
สัจวร จึงจับกระโถนปามาตรงสมเด็จพระ

สมเด็จพระนั่งภาวนากันตัวอยู่ กระโถนไพล่ไป

โดนเสาศาลา กระโดนแตกเปรี๊ยะดัง สมเด็จพระพนธ์ผสม
ข้าแก้ลักษณะโทโสว่า

“สัพบุรุษดูชิ เห็นไหม ๆ เจ้าคุณพิมลธรรม
องค์นี้ ท่านดีแต่ชอบคำเพราะ ๆ แต่พอได้รับเสียงคำ
ก็เกิดโทโสโอหัง เพราะอนิฏฐารมณ์ รูปร่างที่ไม่อยาก
จะดู มากระทบนัยน์ตา เสียงที่ไม่น่าฟังมากระทบหู
กลิ่นที่ไม่น่าดมมากระทบจมูก รสที่ไม่น่ากินมากระทบ
ลิ้น สัมผัสความกระทบถูกลมกระทบถึงกาย
ความคิดที่ไม่สมคิดผิดหมายมากระทบใจ ให้เป็นมูล
มารับเกิดสัมผัสชาเวทนาขึ้นภายใน สรรวมไม่ทันจึง
ดันออกข้างนอกให้คนอื่นรู้ว่าเขาโกรธ

ดังเช่นเจ้าคุณพิมลธรรมเป็นตัวอย่าง ถ้าเขา
ขอร้องว่าพระเดชพระคุณแล้วท่านยิ้มพอเขาคำก็โกรธ
โทโสเกิดในทวาร ๖ เพราะถูกกระทบกระเทือนสิ่งที่เป็น
อนิฏฐารมณ์ไม่พอใจ ก็เกิดโกรธ แต่โทโสก็ไม่มี
อำนาจกดขี่เจ้าของเสีย เว้นแต่เจ้าของโง่เขลาสติ
เช่นพระพิมลธรรมถึนี้ โทโสจึงกดขี่ได้ ถ้ามืด
แล้วต้องระวังให้สติไม่พลุ่งพล่าน

โทโสเป็นสหาติเกิดดับด้วยจิต ไม่ได้ติดอยู่กับใจ ถึงเป็นรากเง่าเค้ามูลก็จริง แต่เจ้าของไม่นำพาหรือคอยห้ามปรามข่มขู่ไว้ โทโสก็ไม่เกิดขึ้นได้ เปรียบเช่นพืชพันธุ์เครื่องเพาะปลูก เจ้าของอย่าเอาไปดอง อย่าเอาไปแช่ อย่าเอาไปหมักในที่จำและแล้วเครื่องพืชพันธุ์เพาะปลูกทั้งปวงไม่ถูกขึ้นแล้วงอกไม่ได้ โทโสก็เช่นกัน ถ้าไม่รับให้กระทบถูกแล้ว โทโสก็ไม่เกิดขึ้นได้

ดูแต่ท่านเจ้าถึกเป็นตัวอย่าง ตัวท่านเป็นเพศพระ ครั้นท่านขาดสังวรท่านก็กลายเป็นโพระ กระโดนเลยพลอยแตกโพละ เพราะโทโสของท่าน ท่านรับรองยึดถือทำให้มูลและขึ้น จงจำไว้ทุกคนเทอญ

แม้แต่การเทศน์ของท่าน ซึ่งน่าจะเป็นไปอย่างสะดวกสบาย แต่ก็ยังมีอันต้องผจญภัยสู้กรรมดูเอาซิ

เรื่องการเทศน์อีกเรื่องหนึ่งของท่าน ที่ทำให้ต้องถูกรัศกาลที่ ๔ จับออกนอกประเทศ ซึ่งเกิดตอน

ที่ท่านยังเป็นพระเทพกวี (โต) คือ ท่านเทศน์ถึงการตั้งกรุงกบิลพัสดุ์ และตั้งวงศ์ศากยราช ในพระปฐม-โพธิ์ปริเฉทที่ ๑ นั้น แต่ในสมัยใช้กาลจะเทศน์พระ-ปฐมโพธิ์ปริเฉทที่ ๑ ไม่ใช่กลางเดือน ๖ ท่านก็นำไปเทศน์ถวายว่า

“เมื่อตั้งกรุงกบิลพัสดุ์แล้ว จึงนำบุตรกษัตริย์ในวงศ์เดียวกันมาอภิเษก แต่กษัตริย์องค์แรกได้นำพระขนิษฐานารีมานอภิเษกตามลัทธิคติของพวกเขา พราหมณ์ ที่พากันนิยมว่าแต่งงานกันเองไม่เสียวงศ์ จนเป็นโลกียบัญญัติสืบมาช้านาน จนถึงกษัตริย์โอกากะวงศ์รัชกาลที่ ๑ รวมพี่น้อง ๗ องค์ เจ้าชาย ๓ เจ้าหญิง ๓ ออกจากเมืองพระราชบิดา มาตั้งเป็นราชธานี ขนานนามว่ากรุงกบิลพัสดุ์ตามบัญญัติของกบิลฤาษี

ตอนนี้ไปก็แต่งงานราชาภิเษก พี่เอน้อง น้องเอาพี่ เอากันเรื่อยไม่ว่ากัน เห็นตามพราหมณ์เขาถือมั่นว่าอสมภินวงศ์ไม่แตกพี่แตกน้องแน่นแฟ้นดี บริสุทธฺ์ไม่เจือไพร่ คราวนี้เขียนอย่างมาถึงประเทศใกล้เคียง มัชฌิมประเทศก็พลอยเอาอย่างกันสืบ ๆ

มาจนถึงสยามประเทศก็เอาอย่าง เอาพี่เอาน้องขึ้น
ราชาภิเษกและสมรสกันเป็นธรรมเนียมมา

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ ไม่พอพระ-
ราชหฤทัย ไ่ลงธรรมดาสนั้

“ไป ไป ไป ไปให้พ้นพระราชอาณาจักร ไม่ให้
อยู่ในดินแดนของฟ้า ไปให้พ้น”

พระเทพกวี (สมณศักดิ์ของสมเด็จพระโตใน
ขณะนั้น) ออกจากวังเข้าไปนอนในโบสถ์วัดระฆัง
ออกมาไม่ได้นานทีเดียว ไข้บิดบาทบนโบสถ์ ลงดิน
ไม่ได้เกรงผิดพระบรมราชโองการ

“อ้าว! ไ่แล้วไม่ให้อยู่ในราชอาณาจักรสยาม
ทำไมยังขึ้นอยู่อีกละ”

“ขอถวายพระพร! อาตมาภาพไม่ได้อยู่ใน
พระราชอาณาจักร อาตมาภาพอาศัยอยู่ในพุทธจักร
ตั้งแต่วันมีพระราชโองการ อาตมาภาพไม่ได้ลงดิน
ของมหาบพิตรเลย”

“ก็กินข้าวที่ไหน ไปถ่ายที่ไหน”

“ขอถวายพระพร! บิณฑบาตบนโบสถ์นี้

แล้วฉัน ถาน ในกระโถน เทวดาคนนำไปลอยน้ำ”

“โบสถ์นี้ไม่ใช่อาณาจักรสยามหรือ”

“โบสถ์เป็นวิสุคาม เป็นอีกส่วนหนึ่งจาก
พระราชอาณาจักร กษัตริย์ไม่มีอำนาจจับไล่ได้
ขอถวายพระพร”

“ขอโทษ ๆ” แล้วทรงถวายกฐิน

เสร็จกฐินแล้ว รับสั่งว่า

“อยู่ในพระราชอาณาจักรสยามได้ แต่วันนี้
เป็นต้นไป”

ครั้งหนึ่งสมโภชพระราชวังบนเขามไหสวรรค์
เมืองเพชรบุรี สังฆการีวางฎีกา ท่านไปเรือญวน ๔ แจว
ออกทางปากน้ำบ้านแหลม เวลานั้นทะเลเป็นบ้า คลื่น
ลมจัดมาก ชาวบ้านในอ่าวบ้านแหลมช่วยกันร้องห้าม
ว่า

“เจ้าประคุณอย่าออกไปจะล่มตาย”

ท่านตอบว่า “ไปจ๊ะ ไปจ๊ะ”

ท่านออกยืนหน้าแก่ง เอาพ้ชนีใบตาลโบก
แหวกลมหน้าเรือ ลูกคลื่นโตกว่าเรือท่านมากบังเรือ

มิด แต่ทางหน้าเรือคลื่นไม่มี ลมก็แหวกทางเท่ากับ
แจวในลำท้องร่อง น้ำเรียบแต่น้ำข้างๆกระเซ็นบ้าง
เพราะคลื่นข้างเรือทั้งสองโตเป็นคลื่นที่เดียว

พระธรรมถาวรเล่าว่า เวลานั้นท่านเป็นพระ-
ครูปลัดไปกับท่านด้วย ได้เห็นน่าอัศจรรย์ใจ สมเด็จ-
พระพุฒาจารย์ท่านยืนโบกพัดเฉย คนก็แจวเฉยเป็น
ปกติ จนเข้าปากน้ำเมืองเพชร ท่านจึงเข้าเฝ้าเอนกาย
ชาวปากอ่าวเมืองเพชรเกรงบารมีสมเด็จพระท่านมาก ยก
มือท่วม ๆ หัว สรรเสริญคุณวิเศษของสมเด็จพระ-
พุฒาจารย์ ตลอดจนเจ้าขุนนางที่ตามเสด็จคราวนั้นว่า
เจ้าพระคุณสำคัญมาก แจวฝ่าคลื่นลมกลางทะเลมาได้
ตลอดปลอดภัยไปรุ่งปราศจากอุทกอันตราย

ชีวิตสมเด็จพระโต ผาดโผนโจนทะยาน สู้กรรม
ผจญภัยมาหลายอย่าง สุดท้ายท่านก็ไม่พ่ายแพ้ ท่าน
อาจจะไม่อยู่เหนือกรรมทีเดียว แต่ท่านก็สามารถ
ละกรรมชั่ว ก่อกรรมดี หลุดพ้นจากอกุศลกรรม
สร้างแต่กุศลกรรมมาโดยตลอด

นับเป็นวิถีชีวิตที่น่าเอาเยี่ยงอย่างยิ่งนัก

๒

ป รัช ญา ธรรม แบบ เชน ของ สม เต็ จ ๑ โ ต

๑ . น ำ ม ระ บั อ ลี อ ช ำ

ในบรรดาคนไทยด้วยกันคงไม่มีใครที่จะไม่รู้จัก
สมเด็จพระสังฆราช ผู้ที่สนใจในพระศาสนาถ้วนได้ยินชื่อเสียง
อันเกรียงไกรของสมเด็จพระสังฆราชองค์นั้นทั้งนั้น โดยเฉพาะใน
ด้านการเทศนาธรรมของท่าน ยากนักจักหาผู้เสมอ
เหมือนได้ เพราะท่านมีกลเม็ดแปลก ๆ แหวกแนว
กว่าพระโดยทั่ว ๆ ไป เจ้าฟ้าเจ้าแผ่นดินยังทรงชื่นชม

มหาเศรษฐีก็ชื่นชอบ เจ้าข้าสามัญชนต่างนิยมในด้ว
ท่านเป็นอย่างนัก

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี) หรือ
ที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า สมเด็จฯโต ท่านเป็นพระเถระที่มี
ชื่อเสียงมากในด้านการเทศน์ การสอนคนจนจับจิต
จับใจกันไปทั่ว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
ทรงโปรดปรานท่านมาก ถึงกับทรงสดับธรรมเทศนา
ของพระเดชพระคุณท่านเป็นเนื่อง ๆ

๒ . พ ฤ ตี ก ร ร ม แ บ บ เ ช น

เหตุที่ผมเขียนเรื่อง “พระเชนองค์แรกของไทย ‘สมเด็จพระ’ ” ขึ้นมา เพราะเห็นว่าสมเด็จพระโต ท่านมีพฤติกรรมแปลกๆที่ไปเข้าลักษณะเซนเข้า กล่าวคือ ปฏิบัติการของเซนนั้น จะจี๋จุดไปที่จิตใจโดยตรง เป็นการกระตุ้นให้รู้สึก ให้เกิดสำนึกในทันทีทันใด

เช่น อย่างกรณีน้ำชาล้นถ้วย อาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่ง อยากจะรู้เรื่องเซน จึงเข้าไปหาอาจารย์นานอิน ซึ่งเป็นอาจารย์เซน

อาจารย์นานอินได้ทำการต้อนรับอาจารย์มหาวิทยาลัยท่านนั้นด้วยน้ำชาตามธรรมเนียม ในขณะที่กำลังรินน้ำชาอยู่นั้น ปรากฏว่าน้ำล้นออกจากถ้วย แต่ท่านอาจารย์นานอินก็ยังไม่หยุดรินน้ำชา กลับรินจนล้นถ้วยล้นแล้วล้นอีก อาจารย์มหาวิทยาลัยจึงทักท้วงขึ้นว่า “ล้นแล้วอาจารย์ จะเทลงไปได้อย่างไรเล่า”

“ท่านเองก็เหมือนกับถ้วยนี้แหละ เมื่อความ-

คิดทฤษฎีมีอยู่เต็มสมองแล้วจะพูดเรื่องเซนให้รู้ได้อย่างไร?” ท่านอาจารย์นานินตอกเข้าให้จนอาจารย์มหาวิทยาลัยมันไปเลย

นี่แหละ พฤติกรรมการสอนของเซนจะเป็นอย่างนี้ เพราะคนทั่วไปมักจะมีมันสมองที่เต็มไปด้วยความคิดทฤษฎีที่มากมาย ของตัวเองบ้าง ของคนอื่นบ้าง จนเต็มไปหมด จนไม่สามารถจะบรรจุอะไรลงไปได้อีกแล้ว

อันธรรมดา ของที่เต็มแล้วล้นแล้วใครจะบรรจุอะไรลงไปอีก ย่อมไม่ได้ ขวดที่เต็มไปด้วยน้ำจะเทน้ำใส่ลงไปอีก น้ำย่อมไหลออก นั่นใดก็ดี มันสมองของคนที่บรรจุความคิดทฤษฎีไว้ตั้งมากมาย ย่อมไม่สามารถจะรับความรู้ดี ๆ ใดได้อีกแล้ว ฉะนั้นเหมือนกัน

และเพราะเหตุนี้ ความขัดแย้งทางความคิดจึงเกิดขึ้นอยู่บ่อยๆ จนเกิดการต่อสู้เพื่อเอาชนะคะคานกัน ด้วยอำนาจแห่งการยึดมั่นถือมั่นในความคิดเห็นของตนทั้งนั้น

อีกตัวอย่างหนึ่ง คือกรณีท่านเรียกว่า พระเซนญี่ปุ่น ท่านปลุกกระท่อมอยู่ที่เชิงเขา เพราะต้องการหาความสงบสุขสันติให้แก่ชีวิต ท่านดำรงชีวิตอยู่อย่างสมณะ ยากจนมาก แต่ก็ไม่วายที่จะถูกขโมยเข้าไปลักของในกระท่อมทั้ง ๆ ที่ไม่มีอะไรจะให้ลัก

ในตอนนั้นท่านเรียกกันออกไปข้างนอก ไม่ได้อยู่ในกระท่อม เมื่อท่านกลับเข้ามาในกระท่อม ขโมยยังง่วนหาของอยู่ แต่หาไม่ได้สักอย่าง ท่านได้พูดด้วยความเมตตาว่า

“เธอคงจะมาจากที่ไกล จึงไม่ควรกลับไปมือเปล่า เอาเสื้อที่ฉันสวมติดมือไปด้วยนะ” แล้วท่านก็ถอดเสื้อให้ขโมยไป

นี่แหละ! เซนละ เซนนั่นใช้จิตใจเข้าถึงความจริง ไม่ใช่สมองแห่งการแบ่งแยกว่าเป็นโจร เป็นคนดี ไม่แบ่งเราแบ่งเขา ให้เกิดความขัดแย้งแบ่งชั้น จะมีแต่คำว่าคน คนก็คือคน คนคือพุทธะ

ลักษณะอย่างนี้มีอยู่ในพฤติกรรมของสมเด็จพระโต และพระเถระดัง ๆ อีกหลายท่าน โดยเฉพาะท่าน

สมเด็จพระโตนั้น เห็นได้ชัดมากเลยทีเดียว ลองอ่านบท
ต่อไปซิครับ

๓ . เม ต ต า ต่ อ ข โ ม ย

พระนั้นต้องมีเมตตากรุณา มีความหวังดี
ปรารถนาดีต่อสรรพสัตว์ทั้งคนและสัตว์เดรัจฉาน คิด
จะช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์อยู่เสมอ จะไม่ซ้ำเติมให้ใคร
เดือดร้อน ทั้งพูด ทำ และคิด ต้องมีจิตเมตตากรุณา
ตลอดไป ช่วยคนดีให้ดียิ่งขึ้น ช่วยแก้ไขคนชั่วร้ายให้
ดีงาม และสมเด็จพระโต ท่านเป็นพระอย่างนั้น

ครั้งหนึ่ง กลางคืนดึกสงัด ลูกศิษย์ลูกหาของ
ท่านต่างหลับใหลกันหมดแล้ว เหลือแต่ท่านสมเด็จพระ
โตที่ยังนอนนิ่งอยู่ในความวิเวก

เรื่องของท่านจอดนิ่งสนิท เหมือนไม่มีคนอยู่
พวกโจรซึ่งพายเรือมาเห็นเป็นโอกาสเหมาะ จึงค่อยๆ
ล่องเรือเข้าเทียบเรือของท่าน

สมเด็จพระโต ท่านรู้แล้วว่าอะไรเป็นอะไร แต่
ท่านก็ไม่ห้าม เมื่อโจรหยิบเสื่อใส่เรือมันแล้ว ท่านก็
พูดขึ้นว่า “เอาหมอนไปด้วยซิจ๊ะ” เสียงของท่านดัง
ขึ้นด้วยความเมตตาต่อโจร

พวกโจรต่างสะดุ้งเหือกตกใจกลัวสุดขีด
รีบจำเรือผละหนึ่กันไปในทันทีทันใด ด้วยไม่คิดว่าจะ
มีคนอยู่

แต่แล้วยังไม่ทันที่พวกโจรจะหนีไป ท่านก็
อุตสาห์โยนหมอนตามไปให้ด้วย พวกโจรเห็นท่านใจดี
จึงพายเรือกลับมาเอาหมอนอีก นับว่าโจรนี้ก็หน้าดู
เหมือนกัน งกเหลือเกิน จนได้ทั้งเสื้อทั้งหมอนสบาย
ไป

จะเห็นว่าสมเด็จเจ้าโต ท่านมีเมตตากรุณา แม้
เขาจะเป็นโจร แต่ก็ไม่ประพฤติหยาบคายต่อโจร
มองเห็นโจรเป็นคนอดอยากยากจนที่จะต้องสงสาร
ช่วยเหลือ เป็นการกระจายรายได้ไปในตัว ถือว่าพวก
โจรเขามาขอแบ่งของไปใช้ ครั้นจะมาขอซึ่งๆหน้าก็
ไม่กล้า จึงต้องขโมยเอาลักเอา

๔ . แม้แต่ นก ตัว น้อย ๆ ก็ สง สาร

พระพุทธองค์ตรัสว่า “เมตตาเป็นเครื่องคำจุนโลก” โลกจะอยู่ได้ไม่แตกสลายก็เพราะอาศัยเมตตาที่สิงอยู่ในหัวใจคน

มนุษย์เราถ้าปราศจากเมตตาเสียแล้ว คงจะอยู่ร่วมกันเป็นหมู่คณะไม่ได้แน่ จะต้องมีการแก่งแย่งแข่งขันชนิดที่รุนแรง ไร่น้ำมิตรไร้อจิตใจ แต่ที่ยังอยู่ร่วมกันได้ ก็เพราะอาศัยเมตตากรุณาที่หลั่งมาเหมือนฝนอันชื่นใจจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งนั่นเอง

ถ้าจะว่าไปแล้ว สมเด็จพระโต ท่านเป็นพระเถระที่มีเมตตาอย่างไม่เหือดแห้ง แม้แต่สัตว์เล็กๆ ท่านก็ยังปรานีเข้าช่วยเหลือให้พ้นภัย มีเรื่องเล่าว่า

ครั้งหนึ่ง ท่านเดินทางไปยังต่างจังหวัด ในระหว่างทางท่านได้พบนกตัวหนึ่งกำลังติดแร้วที่เขาดักไว้ เห็นแล้วอดสงสารไม่ได้ ยิ่งเห็นกำลังดิ้น ยิ่งน่าสงสาร ท่านจึงเข้าไปปล่อยนกตัวนั้นเสียให้พ้นจากทุกข์ภัยไปสู่ความเป็นอิสระเสรี

เสร็จแล้วท่านก็เอาเท้าของท่านสอดเข้าไปใน บ่วงแร้ว ทำเสมือนว่าเป็นนกที่ติดแร้ว เมื่อมีคนมาพบ เข้าแล้วจะช่วยเหลือท่านให้หลุดจากบ่วง ท่านก็บอก ให้เขาไปตามเจ้าของแร้วมาก่อน ต้องให้เจ้าของแร้ว บอกอนุญาตให้ออกจากบ่วง ท่านจึงจะชักเท้าออก จากบ่วงได้

เมื่อเจ้าของแร้วมาถึง ได้พูดคุยกันแล้ว อนุญาตให้สมเด็จพระเจ้าเอาเท้าออกจากบ่วง ท่านจึงให้ เจ้าของแร้วตรวจน้ำ โดยท่านกล่าวยถาสัพพีให้เสร็จ- สรรพ แล้วท่านสมเด็จพระโตก็เดินทางต่อไป

พฤติกรรมอย่างนี้ นับว่าแปลกประหลาดมาก เป็นการสอนคนที่ลึกซึ้งจริง ๆ ผู้ถูกสอนจะรู้สึกไปถึง กันบึ้งของจิตใจ อย่างกรณีนี้ นายพรานดักแร้วคนนั้น ก็จะไม่ง้อหรือไม่อยากที่จะฆ่าสัตว์อีกต่อไป

หากพระสงฆ์สมัยใหม่ยุคไฮเทค จะนำวิธีการ อย่างนี้มาใช้บ้าง คงจะไม่ล้าสมัยหรอก เดินไปทาง ไหนเห็นเขากำลังจะฆ่าไก่ ท่านก็ยื่นเอาคอให้เขาเชือด คงไม่มีมนุษย์ใจร้ายคนไหนจะกล้าฆ่าพระได้ลงคอหรอก

พอเขาปล่อยไก่ ไม่ฆ่าแล้ว ท่านก็ยาสัพพีให้เขาตรวจน้ำ โดยที่ท่านจะกล่าวสอนเขาสักหน่อยก่อนหรือไม่ก็ได้

หรือท่านไปเห็นญาติโยมกำลังจะแทงคอวัวคอกวาย ตามโรงฆ่าสัตว์ หรือที่ไหนก็ได้แล้ว แต่ท่านทนไม่ได้เพราะความกรุณา ท่านก็ยื่นคอไปให้เขาแทง และก็คงจะไม่มีใครกล้าแทงท่านอีกเช่นกัน เมื่อเขาปล่อยวัวปล่อยควาย รับประทานจะไม่ทำการฆ่าสัตว์อีก ท่านก็ยาสัพพีให้เขาตรวจน้ำแผ่ส่วนกุศลให้สรรพสัตว์ ให้ทุกคนนามจงเป็นสุข ๆ เกิด อย่าได้มีเวรแก่กันและกัน จงพ้นจากทุกข์ภัยทั้งสิ้นเถิด

ด้วยวิธีการอย่างนี้ สักวันหนึ่ง ความโหดเหี้ยมอำมหิตในหัวใจคนจกค้อย ๆ จางหายไปจากโลกนี้ เพราะเมื่อแม้แต่สัตว์เดรัจฉานเรายังเมตตาปราณีได้ จะป่วยกล่าวไปไปถึงมนุษย์ด้วยกันเล่า

หากพระสงฆ์สามเณรลองใช้วิธีอย่างนี้กันบ้าง การจะให้ประชาชนถือศีล ๕ นั้น จะไม่เป็นการยากเย็นอะไรเลย แต่ตราบใดที่เอาแต่ให้ศีลกันอย่างเดียว

อย่างที่ทำ ๆ กันอยู่นี้ ให้เท่าไรก็ไม่ทำกัน แล้วให้
ทำไม?

๕ . สุนัข ก็ มี หัว ใจ

หากคนเรามีการระต่อคนด้วยกัน ต่อสัตว์ ต่อพืช และต่อสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ แล้ว รับรองได้เลยว่าโลกนี้จะไม่มีความรุนแรง จะไม่มีความขัดแย้งแบ่งชั้น เพราะการระหรือความเคารพจะทำให้เรายอมรับนับถือในผู้อื่น สัตว์อื่น หรือสิ่งอื่นๆ จนไม่กล้าเข้าไปก้าวก่ายให้ได้รับความเดือดเนื้อร้อนใจ

สมเด็จพระโต นั้น ท่านมีการระแม้ต่อสุนัข ครั้งหนึ่งท่านเดินไปพบสุนัขนอนขวางทางอยู่ ท่านได้พูดกับสุนัขว่า

“โอมจำ! ขอฉันไปทีนะจ๊ะ”

พฤติกรรมอย่างนี้ ใครเห็นเข้าเขาก็ว่าบ้า แต่สมเด็จพระโต ท่านทำได้สบายมาก เพราะหัวใจท่านมีการระธรรม

เหตุที่ท่านเรียกสุนัขเป็นโอม ก็เพราะว่าครั้งหนึ่งพระโพธิสัตว์ก็เคยเสวยพระชาติเป็นสุนัข ท่านก็ไม่ว่าสุนัขตัวนี้จะเป็นพระโพธิสัตว์หรือเปล่า

ท่านขอทางแก่นั้แล้วท่านก็เดินเลียงไป ไม่ยอมข้ามตัวหมาไป

จากเรื่องนี้จะเห็นว่า แม้แต่สัตว์ชาติเดรัจฉาน อย่างสุนัข ก็สามารถเป็นพระโพธิสัตว์ได้ แล้วคน ชาติมนุษย์เล่าจะบำเพ็ญบารมีเป็นพระโพธิสัตว์บ้างไม่ได้ เชียวหรือ?

ในเรื่องของสุนัขที่เป็นพระโพธิสัตว์นี้แสดงว่า พุทธภาวะ ภาวะแห่งความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบานนั้น มีอยู่ในสัตว์ด้วยเหมือนกัน ไม่อย่างนั้นสุนัขจะเป็น พระโพธิสัตว์ไม่ได้เลย จึงสอดคล้องกับคำสอนของ ท่านฮวงโป อาจารย์เซนผู้ยิ่งใหญ่ที่สอนว่า

“พระพุทธเจ้าทั้งปวง และสัตว์โลกทั้งสิ้น ไม่ได้เป็นอะไรเลย นอกจากเป็นเพียงจิตหนึ่ง (One mind) นอกจากจิตหนึ่งนี้แล้ว มิได้มีอะไรตั้งอยู่เลย...

จิตหนึ่งนี้เท่านั้น เป็นพุทธะ ไม่มีความแตกต่างระหว่างพุทธะกับสัตว์ทั้งหลาย เพียงแต่ว่าสัตว์โลกทั้งหลาย ไปยึดมั่นต่อรูปธรรมต่างๆเสีย และ เพราะเหตุนี้ จึงได้แสวงหาพุทธภาวะจากภายนอก

การแสวงหาของสัตว์เหล่านั้นนั่นเอง ทำให้เขาพลาดจากพุทธภาวะ...” *

จากคำสอนของฮวงโป จะเห็นได้ว่า คนทุกคนมีธาตุแห่งความรู้ในตัว แต่เหตุที่เราไม่ค่อยได้แสดงด้านนี้ออกมา ก็เพราะกิเลสอันเปรียบเหมือนเมฆคอยบดบังตาแห่งปัญญาของเรา ให้แสดงออกแต่ความโง่เขลาเบาปัญญา ลุ่มหลงมกายนั่นเอง

* จาก คำสอนของฮวงโป แปลโดย พุทธทาสภิกขุ

๖ . สอนให้รู้สึก

การสอนคนนั้น ไม่ใช่จะสอนกันได้ง่ายๆ การสอนหนังสือหน้าหา สอนให้คิดเลขอ่านเขียนนั้น ยังพอทำเนา ถึงจะมีความยากเย็นกันอย่างไรบ้าง ก็ยังพอไหว แต่การสอนเรื่องธรรมะ เรื่องศาสนา เรื่องศีลธรรม จริยธรรมนี่ซึล่ำบาก สอนกันยาก และจริงๆ แล้ว มันจะสอนกันได้หรือเปล่าก็ไม่รู้ ยังสงสัยอยู่

การสอนศีลธรรม จริยธรรม เท่าที่ทำ ๆ กันอยู่ มักไม่มีใครได้ผล สอนแล้วฟังแล้วก็แล้วกันไป ไม่ได้นำไปประพฤติปฏิบัติกันอย่างจริงๆ จังๆ จึงไม่ค่อยได้ผล ซึ่งก็มีสาเหตุมาจากหลายประการด้วยกัน เช่น สภาพแวดล้อมนำไป, ใจไม่แข็งพอ, ผู้สอนไม่เก่งพอ ที่จะจูงใจ หรือคำสอนไม่จีจู้ดไปถึงใจ ทำให้ใจที่ด้าน-ชาไม่รู้สึกรู้สึ ไม่แวบขึ้นมา เป็นต้น

ลองดูตัวอย่างการสอนของสมเด็จพระโต บ้างซิ บางทีอาจจะนำไปใช้ในกรณีอื่นได้อีกกระมัง

วันหนึ่ง ท่านสมเด็จพระโต ท่านเดินผ่านไปยัง

วัดชนะสงคราม ท่านได้ยืนพระสวดตลกคะนองกัน
อ้ออิงอยู่ในวัด ฟังแล้วรู้สึกสลดใจ “ทำไมพระจึงทำ
อย่างนี้ได้หนอ?”

จะเดินเข้าไปว่าทันทีทันใดเลยก็ไม่ได้ จึง
ค่อย ๆ เดินเข้าไป พอไปถึงก็ทรุดตัวลงนั่งยอง แล้ว
ประนมขึ้นว่า

“สาธุ สาธุ สาธุ”

โดยไม่ต้องพูดอะไรออกมาเลย แล้วท่านก็ลุก
ขึ้นเดินจากไป ปล่อยให้พระเหล่านั้น และญาติโยมที่
นั่งฟัง ตะลึงงงงันกันไปหมด

ความสังเวชใจเกิดขึ้นในท่ามกลางประชุมชน
โดยเฉพาะพระเหล่านั้นเกิดความละอายเป็นอย่างยิ่ง
ไม่อาจอยู่มองหน้าผู้คน บ้างก็สีกไป ที่ไม่สีกก็เลิก
สวดตลกคะนองอีกโดยเด็ดขาด กลับตัวประพฤติ
ปฏิบัติกันเสียใหม่

นี่ลองถ้าสมเด็จพระโต ท่านไปถึงแล้วก็ด่าว่า
พระเหล่านั้นเสียยกใหญ่ คงจะไม่ได้ผลออกมาอย่าง
นั้นเป็นแน่แท้ เพราะมันเหมือนกับจะไปห้ามมิให้สวด

อย่างนั้น แต่มนุษย์นั้นยิ่งห้ามเหมือนยิ่งยุ ยิ่งกระทำ
ใหญ่ นั้นเป็นอย่างนั้น

ใช้ สาธุ สาธุ สาธุ เพียงสามคำ เรียบร้อยหมด
ให้เขารู้สึกละเอียด ได้ผลดีกว่าให้เขาเกิด
ความเจ็บใจ

จะสอนคนให้ได้ผล ต้องสอนให้ถึงดวงใจ
ของเขาด้วย

๗ . อ ยู่ ที่ ไ จ

มีพระพุทธรูปยืนอยู่สองบท
บทหนึ่งว่า

มโนปุพฺพังคมา ชมฺมา
มโนเสฏฺฐา มโนมยา
มนสา เจ ปทุญฺเฐน
ภาสติ วา กโรติ วา
ตโต นํ ทุกฺขมเนวติ
จกัถว วหโต ปทํ
ใจเป็นผู้นำสรรพสิ่ง
ใจเป็นใหญ่ (กว่าสรรพสิ่ง)
สรรพสิ่งสำเร็จได้ด้วยใจ
ถ้าพูดหรือทำสิ่งใดด้วยใจชั่ว
ความทุกข์ย่อมติดตามตัวเขา
เหมือนล้อหมุนเต้าตามเท้าโค*๑

อีกบทหนึ่งว่า

มโนปุพพังคมา ธมมา
 มโนเสฏฐา มโนมยา
 มนสา เจ ปสนเนน
 ภาสติ วา กโรติ วา
 ตโต นํ สุขมเนวติ
 ฉายาว อนปายินี
 ใจเป็นผู้นำสรรพสิ่ง
 ใจเป็นใหญ่ (กว่าสรรพสิ่ง)
 ถ้าพูดหรือทำสิ่งใดด้วยใจบริสุทธิ์
 ความสุขย่อมติดตามเขา
 เหมือนเงาติดตามตน *๒

จากพุทธวจนะทั้งสองบท แสดงว่า “ใจ” ย่อม
 อยู่เหนือสิ่งอื่นใดทั้งหมด สิ่งทั้งมวลสรุปลงอยู่ที่ใจ
 จะแก้ไขอะไร จะต้องการทำสิ่งใด ในขั้นตัดสินใจนั้น

*๑-๒ จาก พุทธวจนะในธรรมบท แปลโดย เสฐียรพงษ์ วรรณปก

ใจเป็นใหญ่หมด

ดังนั้น ดวงใจจึงเป็นสิ่งที่ควรรักษาไว้ให้ดี ให้บริสุทธิ์ผุดผ่อง ปราศจากละอองธุลีแห่งกิเลส ตัณหา ให้มากที่สุด เพราะเมื่อดวงใจงดงาม สิ่งอื่นทั้งหมดจะดึงดูดตามไปด้วย หากดวงใจต่ำทราม สิ่งอื่นก็ชั่วทรามตามเป็นเงา

อย่างไรก็ตามสิ่งแวดล้อมก็มีความสำคัญด้วย มีผลกระทบต่อจิตใจมากเหมือนกัน โดยเฉพาะแก่ผู้ที่มีกำลังใจอ่อนแอ จะถูกสิ่งแวดล้อมรุมเร้าให้ดีหรือเลวได้ง่ายดาย แต่สำหรับผู้มีกำลังใจอันเข้มแข็ง ฝึกจิตจนมีคุณภาพในระดับดึงดูดมากแล้ว สิ่งแวดล้อมจะเลวอย่างไรก็ทำอันตรายใดๆ ให้ไม่ได้ เรียกว่าพ้นจากผองภัย

เรื่องอยู่ที่ใจนี้มีอยู่ว่า วันหนึ่งสมเด็จพระโต เดินผ่านหลังโบสถ์ เห็นพระกำลังเตะตะกร้อกันอย่างสนุกสนาน

นายทศซึ่งเดินไปกับท่านด้วย รู้สึกแปลกใจที่ท่านไม่ว่าอะไร ทั้งๆ ที่การเตะตะกร้อนั้นผิดพระวินัย

จึงถามท่านไปว่า “ทำไมไม่ห้ามพระเตะตะกร้อ?”

“ถึงเวลาเขาก็เลิกเอง ถ้าไม่ถึงเวลาเขาเลิก
เราไปห้ามเขา เขาก็ไม่เลิก” ท่านตอบนายทศอย่างนั้น
จะเลิกไม่เลิกมันอยู่ที่ใจของเขา

ต่อมาพระกลุ่มนั้นได้ใจ คิดว่าสมเด็จพระโต ไม่
ว่าอะไร จึงเล่นเตะตะกร้อกันอีก แต่คราวนี้ สมเด็จพระ
โต ท่านไม่ปล่อยเหมือนคราวก่อน ท่านให้เด็กไป
เรียกพระเหล่านั้นมา แล้วให้เด็กยกน้ำร้อนน้ำชาและ
น้ำตาลทรายมาถวาย

สักครู่สมเด็จพระโต ได้ถามขึ้นว่า

“นี่คุณ! ตะกร้อนี้หัดกันนานไหม?”

พวกพระต่างมองตากัน รู้สึกอาการชักจะไม่
ค่อยดี ไม่รู้ว่าสมเด็จพระโต จะเล่นไม้ไหน ได้แต่นั่งทำตา
ปริบ ๆ

“ลูกไหนเตะยากกว่ากัน ลูกข้างลูกหลังนะ?”
สมเด็จพระโต หยอเข้าไปอีก พระเหล่านั้นไม่พูดอะไร
หน้าถอดสี รู้สึกอายจนอยากจะแทรกแผ่นดินหนี
เสียให้ได้

โดยปกติ สมเด็จฯโต ท่านไม่ค่อยได้ว่ากล่าว
อยู่แล้ว ท่านไม่เคยปากเปียกปากแฉะอย่างพระเจ้า-
อawasทั่วๆไป นานๆ ครั้งจะว่ากล่าวกันที ยิงท่าน
ไม่ค่อยได้ว่ากล่าวดักเตือน ยิ่งทำให้ละอายอย่างมาก

ปรากฏว่าต่อมาพระวัดระฆังเล็กเตะตะกร้อ
กันอย่างเด็ดขาด

นี่คือวิธีสอนแบบเซน ที่จี๋จุดไปถึงใจดำ จน
รู้สึกขึ้นเอง

เมื่อใจเกิดความละอายเกรงกลัวต่อบาปต่อ
พระวินัย บุคคลก็จะเลิกกระทำความเลวทราม

ใจที่ดี ย่อมทำแต่สิ่งที่ดี ใจที่ชั่ว ย่อมทำแต่สิ่ง
ที่ชั่ว

๘ . รู้ จัก ย อ ม

สมเด็จพระโต ท่านมีวิธีระงับคดีดับเหตุได้อย่าง
ชนิดที่เราคิดไม่ถึงว่าท่านจะตัดสินอย่างนั้น

อย่างเรื่องพระทะเลาะกันขั้นรุนแรง จนถึง
เลือดตกยางออก เพราะมีการใช้กำลังตีศีรษะกันจน
หัวร้างข้างแตก สมเด็จพระโต ท่านกลับตัดสินให้พระที่
ถูกตีศีรษะแตกว่าเป็นคนผิด

เรื่องมีอยู่ว่า พระที่ถูกตีนั้นไปฟ้องสมเด็จพระโต
ว่าพระรูปหนึ่งตีท่านจนศีรษะแตก อยากให้สมเด็จพระโต
ซึ่งเป็นผู้ปกครองลงโทษ แต่สมเด็จพระโต ท่านกลับพูด
ว่า “ก็คุณตีเขาก่อนนี่”

พระรูปนั้นงอไปเลย ได้เรียนว่า ผมไม่ได้ตีเขา
ก่อน เขาตีผมก่อนต่างหาก แต่สมเด็จพระโต ก็ยังยืน-
กรานอยู่เช่นเดิม ทำให้พระลูกวัดรูปนั้นไม่พอใจมาก
คิดว่าสมเด็จพระโตไม่ยุติธรรมตัดสินผิดไปจากหลัก
ความเที่ยงธรรม จึงไปฟ้องท่านสมเด็จพระวันรัต
(เซ่ง) แห่งวัดอรุณฯ สมเด็จพระเซ่ง ท่านได้ถามสมเด็จพระ

โตว่าท่านรู้ได้อย่างไรว่าพระรูปนี้ดีพระรูปนั้นก่อน

สมเด็จพระโต ท่านตอบว่า “รู้ได้ตามพุทธฎีกา
ที่ว่า เวรไม่ระงับเพราะการจองเวร เวรต่อเวรมันตอบ
แทนกัน”

สมเด็จพระเช่ง ได้ยินดังนั้น ก็จนด้วยเกล้า และ
เห็นด้วยกับสมเด็จพระโต จึงให้จัดการระงับเหตุอุกฉกรรจ์
ไปให้เสร็จสิ้น

สมเด็จพระโต ท่านสั่งสอนพระทั้งสองรูปนั้น
มิให้จองเวรกัน แล้วให้เงินทำขวัญแก่พระที่ถูกตี แล้ว
ท่านกล่าวว่า

“ท่านทั้งสองไม่ผิด ฉันเป็นผู้ผิดเอง เพราะ
ฉันปกครองไม่ดี”

ประโยชน์แหละจับใจจริง ๆ พระทั้งสองรูป
เมื่อฟังแล้ว หากไม่เกิดสังเวช น้ำตาก็น่าจะไหลออก
มาบ้าง เพราะมันแสดงถึงน้ำใจของท่านที่มีต่อพระลูก
วัดนั้นมากด้วยเมตตาจริง ๆ แทนที่ท่านจะโทษพระ
ที่ดีเขา ท่านกลับมาโทษตัวเองอย่างนี้ น้ำใจเมตตา
ปรานีนั้นจะมีมากขนาดไหน

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องนี้ แสดงว่าการรู้จักยอม
 นั้น ทำให้ยุติเรื่องราวได้ เพราะคนเรานั้นมากด้วย
 มานะทิฐิ เต็มไปด้วยศักดิ์ศรีแห่งตัวกูของกู ไม่ใคร่
 จะยอมกันได้ง่าย ๆ เพราะคิดว่ามึงแน่ กูก็แน่เหมือน
 กัน เลยเจ็บด้วยกันทั้งสองฝ่าย

๕ . ธรรมะจากหมา

อันที่จริง ธรรมะนั้นมีอยู่ในทุกหนทุกแห่ง ทุกสิ่งทุกอย่างเราสามารถหยิบมาเป็นข้อธรรมให้ขบคิดได้เสมอ ถ้าเรารู้จักขบคิด รู้จักสะกิดใจตัวเองให้ตื่นตัว อยู่เสมอ

ดูอย่างกิริยาอาการของหมา สมเด็จพระโต ท่านยังเอามาเป็นคำสอนได้ มีเรื่องเล่าว่า

มีพระสองรูปทะเลาะกัน แล้วเกิดความไม่สบายใจมาก พระรูปหนึ่งได้ไปหาสมเด็จพระโต ด้วยหวังจะได้รับคำสอนที่นำความสบายอกสบายใจมาให้

พระรูปนั้นได้กราบเรียนต่อสมเด็จพระโต ต่อเรื่องราวที่เกิดขึ้นบอกว่า “หมูนี้อะไรผมไม่ใคร่จะสบายใจเลย ทำอย่างไรจึงจะได้สบายใจบ้าง?”

คำแนะนำของสมเด็จพระโต น่ายกใจมาก คือ ท่านให้เขาอย่างหมา โดยท่านบอกว่า

“อยากจะสบายก็ให้ทำอย่างหมาซิ ธรรมดามหมาเมื่อกัดกันขึ้นแล้ว ถ้าหมาตัวหนึ่งทำแพ้แล้วนอน

หงายเสีย เจ้าตัวชนะก็ขึ้นคร่อมอยู่ข้างบนแล้วคำราม
ทำอำนาจ เจ้าตัวข้างล่างนั้น บางทีมันก็เหน็บกัดเอง
ได้บ้างเสียอีก ไปทำอย่างนั้นซิจะ”

จริงอย่างที่ท่านว่า

นี่เป็นธรรมะง่าย ๆ ที่เราน่าจะนำมาปฏิบัติกัน
ในชีวิตประจำวัน รู้จักแพ้เสียบ้าง มันจะเป็นอะไร มัน
จะตายไหม?

คนที่รู้จักแพ้เสียบ้างนั้น ก็คือคนที่รู้จักยึด-
หยุ่นชีวิต ไม่ทำชีวิตให้แข็งโปก เมื่อเจอปัญหาจะได้
ไม่แตกเปรี๊ยะ!

เรื่องธรรมะจากหมา จะเห็นได้ว่าสมเด็จพระโถ
นั้น ท่านอยู่อย่างเซน

อยู่อย่างเซนนั้นอยู่อย่างไร ก็อยู่อย่างวิปัส-
สนา รู้จักขบคิดข้อธรรมจนแตกฉาน แล้วบรรลุธรรม

คนเราถ้าอยู่อย่างวิปัสสนาได้ ไม่ช้านานจะ
สามารถบรรลุธรรมได้ทุกคน ไม่ระดับใดก็ระดับหนึ่ง

๑๐ . ฐ ป ๓ ดอก เจาะ กระ ดา ย ๓ รุ

สมเด็จพระโต ท่านเป็นพระที่กล้าขัดพระทัย พระมหากษัตริย์อย่างไม่เกรงพระราชอำนาจ ถ้าหากเห็นว่าพระองค์ทรงกระทำไม่ถูกต้องละก็ ท่านก็กล้าที่จะสั่งสอน

ครั้งหนึ่ง ในงานสวดพระอภิธรรม พระที่นั่งสวดเห็นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯ เสด็จมาก็เกรงพระบรมเดชานุภาพ จึงหนีเข้าไปแอบเสียบ พระองค์ทรงกริ้ว รับสั่งให้จับสึก โดยได้มีลายพระหัตถ์ (จดหมาย) ไปให้สมเด็จพระโต ก่อน

สมเด็จพระโต อ่านแล้ว เห็นว่าพระองค์จะเอาแต่กริ้ว จะทำไม่ถูกต้องเพราะลู่แก่โทสะ จึงใคร่จะสั่งสอนให้รู้ระดับดับความโกรธไว้บ้าง

ท่านจึงจุดธูปขึ้น ๓ ดอก แล้วจี้กระดาษาเป็น ๓ รุ ส่งกลับไปถวาย

พระองค์ทอดพระเนตรเห็นแล้ว ก็ทรงรู้สึกพระทัย รับสั่งกับผู้ใกล้ชิดว่า “อ้อ! ท่านให้เราดื่บราคะ

โทสะ โมหะ อันเป็นไฟ ๓ กอง งดที งดที เอาเถอะ
ถวาท่าน”

พระองค์ไม่ต้องจับพระสีกให้บาปกรรมเปล่า ๆ
ด้วยอานุภาพของสมเด็จฯโตแท้ ๆ

จะเป็นว่าการสอนอย่างนี้แหละ ให้ผลคุ้มค่า
มาก มากกว่าการพร่ำสอนแบบจ้ำจี้จ้ำไช ปากเปือก
ปากแฉะอยู่นั้นแหละ สามารถทำให้กิเลสชะงักกันได้
ทันที

การสอนสั่งของพระเรา หากจะลองหันมาใช้
วิธีการของสมเด็จฯโต ดูบ้าง ผมเห็นว่า ปัญหาทาง
สังคมทางศีลธรรมของเราอาจจะดีกว่าที่เป็นอยู่บ้าง
ก็ได้ใครจะไปรู้

ไม่ลองก็ไม่รู้

แล้วเมื่อไหร่จะลองละ จะได้รู้เสียที

๑๑. คนอื่นเขาก็มีแรงเหมือนกัน

สมเด็จพระโต ท่านเป็นพระที่ไม่รู้จักโกรธใคร
เขาหรือก ชีวิตของท่านมีแต่เมตตากรุณาอันไพศาล
ใครจะทำอะไรให้เดือดร้อน ท่านก็เฉยไม่โกรธเคือง

ครั้งหนึ่ง ไม่รู้ว่าลูกศิษย์ทำอิท่าไหน ทำให้
ท่านต้องล้มลงหน้ากระแทกกระดานเรือนจนปากเจ่อ
ทั้ง ๆ ที่ชราภาพมากแล้ว แต่ท่านก็ไม่โกรธเคือง ท่าน
พูดว่า ๆ ออกมาว่า

“พ่อจ๋า! พ่ออย่าเข้าใจว่า พ่อมีแรงแต่เพียง
คนเดียวนะจ๊ะ คนอื่นเขามีแรงยิ่งกว่าพ่อก็จะมีจ๊ะ”

ลูกศิษย์ได้ยินได้ฟังแล้ว ก็ไม่รู้สึกละใจ ทำ
ให้มีกำลังใจที่จะทำให้ดีขึ้นกว่าเก่า แต่ถ้าท่านใช้คำ
คำว่าซิ ลูกศิษย์อาจจะไม่พอใจ หรือประหม่าทำอะไร
ไม่ถูกขึ้นมาก็ได้ สถานการณ์ก็จะเลวร้ายลงไปอีก

การรู้จักใช้ถ้อยคำที่ดี ๆ ฟังแล้วไม่ระคายหู
ไม่ขัดเคืองใจ มีแต่จะทำให้อะไร ๆ ดีขึ้น ๆ

ในโลกนี้มีอะไรให้โกรธให้โมโห ให้ขัดเคืองใจ

ให้ไม่พอใจมากมาย จนชีวิตชีวิตหนึ่งก็มีอาจจะรับไว้
ได้ หากเราแบกภาระแห่งความโกรธ ความโมโหไว้
หมด ชีวิตของเราคงจะหนักหนาสาหัสสากรรจ์เลย
ทีเดียว

รู้จักจำกัดชีวิตเสียบ้าง ยอมรับมันเสียบ้าง
ปล่อยวางมันเสียบ้าง เล่นกับมันเสียบ้าง ความทุกข์
จะได้เบาสบาย

๑๒ . ความไม่ถือตัวถือตน

คงเคยได้ยินคำว่า “ยศช้างขุนนางพระ” กันบ้าง คำคำนี้แหละที่ทำให้พระดีๆ หลายรูปต้องเสียความเป็นพระกันไปเยอะ

พระเราตอนแรกๆ ที่ยังเป็นพระธรรมดา จบนักธรรมชั้นเอกหรือเป็นพระครู เจ้าคุณ ฯลฯ ก็ยังไม่แสดงอิทธิฤทธิ์อิทธิเดชอะไร ต่อเมื่อได้รับแต่งตั้งเป็นขุนนาง มียศฐาบรรดาศักดิ์เป็นพระครูนั้นเจ้าคุณนี้จะรู้สึกครี้มอกครี้มใจขึ้นมา ความรู้สึกนึกคิดจะแปลกๆ ไปกว่าเก่า โดยจะค่อยๆ เป็นไปเองโดยอัตโนมัติ บางทีก็รู้สึกตัว บางทีก็ไม่มีรู้สึกอะไร

บางท่านบางรูป เคยรู้จักกันดี ๆ ก็มาเปลี่ยนไป ชักจะไม่อยากคบกับผู้ที่ด้อยกว่า เคยโอบอ้อมอารีต่อลูกศิษย์ลูกหาและมิตรสหาย ก็กลับกลายเป็นพระที่ใจคอคับแคบ เห็นแก่ตัว โลกโมโหสันไปเสียฉิบ อย่างนี้ก็มี

ยศฐาบรรดาศักดิ์จึงมีข้อเสียอยู่ด้วย และมัก

จะมีมากจนถึงขั้นเป็นอันตรายด้วยซ้ำ ถ้าหากผู้ได้รับ
ยศฐาบรรดาศักดิ์นั้น ไม่รู้เท่าทันหัวใจที่สวมให้เล่น
ตามบทบาทของตน ๆ แล้ว แทนที่ยศฐาบรรดาศักดิ์
จะช่วยส่งเสริมบำรุงใจบุคคลให้ทำหน้าที่อย่างสุจริต
ดีงาม ก็กลับจะทำลายบุคคลให้เสียไป

แต่สำหรับสมเด็จพระเจ้าตากสินแล้ว คำว่า “ยศช้าง
ขุนนางพระ” ทำอันตรายท่านไม่ได้เลย ถึงแม้ท่านจะ
เป็นถึงสมเด็จพระราชาคณะ ท่านก็มีได้เคยหลงไหล
ได้ปลื้มไปกับมัน

ครั้งหนึ่ง ท่านเดินทางไปเทศน์โดยทางเรือ
เรือเจ้ากรรมเกิดเข้าคลองไม่ได้ เพราะน้ำแห้งขุด-
คลอง ท่านจึงลงเงินเรือไปกับลูกศิษย์ แม้ลูกศิษย์จะ
ห้ามปรามอย่างไร ท่านก็ไม่ฟัง เพราะถือว่ามาด้วยกัน
ก็ต้องช่วยกัน ไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ จะเกี่ยงงอนกันไม่ได้
ต้องช่วยกัน

พวกชาวบ้านเห็นท่านเงินเรือเหยิงๆอยู่อย่าง
นั้น ก็ร้องตะโกนกันว่า “สมเด็จพระเจ้าตากสินเงินเรือ
เงินเรือ” จนได้ยินกันไปหลายบ้าน ทำให้พวกชาว-

บ้านต้องลงไปลุยกับท่าน ช่วยท่านเงินเรือจนถึงท่า
ท่านได้บอกกับชาวบ้านเหล่านั้นว่า “ฉันไม่ใช่
สมเด็จพระดอกจ๊ะ ฉันชื่อขรัวโต สมเด็จพระท่านอยู่วัด
ระฆัง”

ท่านหมายถึงว่า การเป็นสมเด็จของท่าน
นั้นเป็นที่พดยศ ซึ่งอยู่ที่วัดระฆัง ไม่ได้เป็นที่เนื้อที่ตัว
หรือที่ใจของท่าน กายและใจของท่านนั้นเป็นเพียง
ขรัวโต คือเป็นหลวงตาธรรมดา ๆ ไม่ได้วิเศษวิโสอะไร

ใคร ๆ ก็ตาม ที่มีศรัทธาบรรดาศักดิ์ใหญ่โตนัก
หากรู้จักถอดออกบ้างก็จะดี ให้รู้จักใหญ่โตเป็นเวล่ำ-
เวลา ไม่ใช่โตอยู่เรื่อย ๆ จนคับบ้านคับเมือง เป็นที่
เคืองแค้นของผู้คน

สมเด็จโตท่านทำตัวเป็นพระที่ธรรมดา ๆ ที่สุด
เพราะเซนก็ธรรมดา ๆ อย่างนี้แหละ และเพราะ
ธรรมดา จึงเห็นว่าน่าอัศจรรย์

๑๓ . รู้ จัก พิจารณา

ชีวิต ต้องรู้จักพิจารณา มิใช่ว่าจะปล่อยไป
ตามยถากรรม แล้วแต่พรหมลิขิตจะพาไป

ชีวิต ที่มีการพิจารณาไตร่ตรอง มองแยกแยะ
ให้เห็นทุกๆด้านเท่านั้น จึงจะเป็นชีวิตที่งดงาม ควร
แก่การรักษาไว้

ชีวิต ที่ขาดการพิจารณา ไม่มีการทบทวน
บทบาทของชีวิตที่เคยดำเนินมาและดำเนินอยู่ จะเป็น
ชีวิตที่น่าชื่นชมคงไม่ได้ อยู่ๆไปก็ไม่มี ความหมาย
สำหรับโลก

สมเด็จพระโต ท่านเป็นนักวิปัสสนา ท่านสอน
ให้รู้จัก “การพิจารณา” ว่าเป็นคุณเครื่องที่จะทำให้
กิจการทุกอย่างในโลกสำเร็จเรียบร้อยลงไปด้วยดี

ท่านสอนว่า “พิจารณาเป็นเปลาะๆ เข้าไป
ตั้งแต่หยาบ ๆ แล้วก็ชั้นสูง ชั้นละเอียด พิจารณาให้
ประณีตละเอียดเข้า จนถึงที่สุด”

เมื่อพิจารณาได้ดังนี้ กิจที่พึงกระทำต่างๆ

ในโลก ทั้งปัจจุบันและอนาคต ก็จะสำเร็จลงได้เป็นอย่างดี

แต่คนเรามักจะดำเนินชีวิตอย่างลวก ๆ ไม่ค่อยมีระเบียบวินัยกันสักเท่าไร ขาดสติปัญญาที่จะใช้ในการไตร่ตรองกิจการ - เรื่องราวที่กระทำที่เกี่ยวข้อง จนอะไร ๆ มันยุ่งเหยิงไปหมด

ชีวิตนั้นถ้าปล่อยให้เป็นอย่างเบลอ ๆ มันก็จะเซ่อ ๆ ช่า ๆ ใช้ประโยชน์อะไรไม่ใคร่จะได้ แต่ถ้าหากรู้จักพิจารณา รู้จักปรับปรุงให้ดีขึ้น ให้เจริญฉลาดขึ้น มีความเข้าใจในโลกในธรรมมากขึ้น ก็จะมีประโยชน์ต่อผลมากมายมหาศาลเลยทีเดียว

๑๔ . กั น หา เลื อ ก เ พิ น

ชีวิตนั้น แม้บางอย่างจะเลือกไม่ได้ เช่น เลือกเกิด นี่เลือกไม่ได้ มันสุดวิสัย แล้วแต่เวรแต่กรรมที่ทำไว้ ทำดีก็เกิดในที่ดีๆ ทำชั่วๆ ก็เกิดในที่ชั่วๆ แต่บางอย่างนั้น เราเลือกได้ เช่น เลือกเก่ง เลือกดีได้

อันคนเรา เมื่อเกิดมาจะยากดีมีจนอย่างไร ก็สามารถต่อสู้โชคชะตาให้กลายเป็นคนมั่งมีได้ ไม่ฉลาดเฉลียว ศึกษาเล่าเรียน ค้นคว้าหาความรู้ ไม่นานนักก็อาจกลายเป็นคนมีสติปัญญาได้

ชีวิตต้องมีทางเลือกเสมอ ขอเพียงอย่าตกอยู่ในห้วงแห่งความมึนงงนานๆ

ให้รู้จักแสวงหาคุณค่าคุณประโยชน์แก่ตน ชีวิตก็จะดีขึ้นเป็นลำดับๆ

สมเด็จพระโต ท่านสอนว่า “ทุกๆคนจะรู้จักประโยชน์คุณเกื้อกูลตน...ก็ต้องอาศัยกิจพิจารณาเลือกเฟ้นค้นหาของดีของจริง”

หากไม่รู้จักเลือกเฟ้นร่อนเอาแต่สิ่งดี ๆ มา
สำหรับปรับปรุงชีวิต ชีวิตก็จะหาความบริสุทธิ์ผุดผ่อง
อันใดมิได้ ชั่วบ้างดีบ้างหละ เคล้ากันไป

อาหารเรายังรู้จักเลือกกินแต่ที่ดีๆ อันไหนไม่
ดีเสียทิ้ง เหตุไฉนชีวิตจึงไม่รู้จักเลือกสรรสิ่งดีงามให้
เป็นประโยชน์สำหรับตนบ้าง

๑๕ . อย่าง ม ง า ย

อันการเดินทางนั้น ต้องมีจุดหมายปลายทางที่จะไปถึง หากไร้จุดหมาย การเดินทางก็ไม่ว่าจะเดินไปถึงได้อย่างไร เพราะไม่ว่าจะไปไหน และไปทำไม

นอกจากจุดหมายที่จะต้องอยู่แล้ว การเดินไปตามเส้นทาง โดยไม่แวะเวียนตามข้างทาง ก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงด้วยเหมือนกัน

การเดินทางของชีวิตก็เหมือนกัน หากมัวแวะตามข้างทาง มัวลุ่มหลงกับสิ่งล่อตามรายทาง ชีวิตก็จะสะเปะสะปะ ไม่เข้มแข็งขึ้นมาได้ รวมทั้งจะไปไม่ถึงเป้าหมาย หรือไปได้เป้าหมายที่ไม่ดี เหมือนเรือแล่นไปสู่ที่มีไฉ่ท่า คงจะไม่น่าอภิรมย์อะไรเลย

สมเด็จพระโต ท่านย้านักย้าหนาในเรื่องของการให้รู้จักการพิจารณาใคร่ครวญในเรื่องอะไรๆต่างๆ เพราะไม่อยากให้ญาติโยมใช้ชีวิตอย่างเบลอๆ

ท่านสอนไว้ว่า “ถ้าพิจารณาด้วยสติปัญญา อันละเอียดลึกซึ้ง...ไม่มมงายแล้วอาจจะเห็นผลแก่ตน”

เมื่อจะพิจารณาอะไร ให้พิจารณาอย่างนัก-
วิปัสสนา คือพิจารณาจนเห็นแจ้งชัด ให้ละเอียดถึงถ้วน
ทุกแง่ทุกมุม ทำได้อย่างนี้ จึงจะเกิดผลดีแก่ตนเอง ไม่
ต้องตกไปอยู่ในข่ายแห่งความมกมาย

ยิ่งมองก็ยิ่งเห็น ขอเพียงมองให้เป็น ถ้ามอง
ไม่เป็น มองเท่าไรก็ไม่เห็น

๑๖ . นิ พ พาน นั้น อ ย่ า ง ไ ร

มีผู้สงสัยในเรื่องของนิพพาน อยากรู้ว่า นิพพานนั้นเป็นอย่างไร จึงพากันไปเรียนถามสมเด็จพระโตให้หายสงสัย

สมเด็จพระโต ท่านก็บอกว่า ท่านไม่รู้แห่ง แต่ จะชี้แจงอุปมาเปรียบเทียบให้รู้และเข้าใจเอาเองตาม เหตุผลเทียบเคียงได้ว่านิพพานจะรู้ได้อย่างไร

ท่านเปรียบเหมือนหญิงสองคนพี่น้อง จ้อง คิดปรารถนาปรารถนาก้อยู่แต่การมีผัว อุดสำห่อบน้ำ ทา ขมิ้น นุ่งผ้าไหม ผัดผ้า หวีผมเรียบแปร์ ก็เพราะ ประสงค์ความรักให้เกิดกับชาย ผู้จะได้มาสู่ขอเป็น สามีเท่านั้น

ครั้นล่วงมาก็สบโชคสบช่อง คนพี่สาว มีผู้มี ชื่อมีหน้ามาขอ ได้ตกลงร่วมห้องร่วมหอกันแล้ว หญิงผู้ที่เป็นนางน้องสาวก็มาเยี่ยม แล้วตั้งวิงวอน เข้าชี้ชักถาม

“พี่จ๋า! การที่พี่หลับนอนกับผัวนั้น มีรสชาติ

ครีกครื้นสนุกสนานขึ้นบานเป็นประการใด จงบอกให้
ฉันรู้บ้าง”

นางพี่สาวก็ไมรู้แห่งจะนำความรื่นรมย์สมสนิท
ด้วยสามีนั่นออกมาตีแผ่เปิดเผยให้น้องสาวรู้ตาม
เห็นตามในความรื่นรมย์แห่งโลกสันนิวาสได้ นาง
พี่สาวก็ได้แต่บอกว่า น้องมีผิวบ้างน้องก็จะรู้เอง
ไม่ต้องถามเอาเรื่องกับพี่หรอก

ครั้นอยู่มาไม่ช้านาน นางผู้น้องได้สามีแล้วไป
หาพี่สาว พี่สาวถามว่า การหลับนอนรมย์รื่นขึ้นใจกับ
ผิว น้องมีความรู้สึกเป็นเช่นไร ลองเล่าบอกความให้
พี่เข้าใจบ้างซีแม่ น้อง นางน้องสาวฉอเลาะตอบพี่สาว
ทันทีว่า

“ไม่ต้องเหาะ”

แล้วพี่น้องคู่นั้น ก็นั่งสำรวจกันหัวเราะกัน
ตามฐานที่รัฐสสังวาสเสมอกัน อุปมาของท่านยาว-
เหยียดมาก ท่านบอกว่าพระโยคาวจรกฤษณมฤคมีความ
มุ่งหมายจะออกจากชาติ จากภพ เปื่อหน่ายโลก-
สันนิวาส เห็นว่าเป็นหม้อต้มหรือเรือนอันไฟไหม้ ก็

ต้องเร่งทำศีล ทำสมาธิ ทำปัญญา จนสามารถตัด
 สังโยชน์ได้เด็ดขาด จนกระทั่งจิตใจมีความเป็นกลาง
 ไม่รู้สึกบวกหรือลบ ไม่ติดบุญ ไม่ติดบาป อย่างนี้
 แผละเรียกว่า นิพพาน ที่ไม่มีทุกข์มาเจือปน ท่าน
 ไม่ต้องซักถามเข้าชี้เช่นหญิงทั้งสอง

๑๗ . เ ขี น เ บา ๑ หน้ อ ย

ส่วนมากคนเรา รักมิตรเกลียดศัตรู รักคนดีเกลียดคนชั่ว มีน้ำใจต่อมิตรและคนดี แต่ไร้น้ำใจต่อศัตรูและคนชั่ว นี่คือสภาพจิตใจของสามัญชนทั่วไป

แต่สำหรับพระผู้มีใจเป็นกลาง ท่านจะปรานีต่อผู้คนอย่างเสมอหน้ากันไม่ว่าโจรหรือคนดี

สมเด็จพระโต ท่านมีเรือคู่ชีพอยู่ลำหนึ่ง เมื่อไม่ได้ไปไหน ท่านจะจอดไว้ใต้ถุนกุฏิของท่าน มีคราวหนึ่ง ขโมยมาลักเรือของท่าน

ท่านรู้ว่าขโมยมันเข็นเหยียง ๑ อยู่ เห็นแล้วนำสงสาร ท่านบอกให้เข็นเบา ๑ หน่อย เดี่ยวพระได้ขึ้นเข้าแล้วจะตีเอาตาย

ท่านยังบอกวิธีการเข็นเรือให้กับโจรอีกว่า ในการเข็นเรือบนที่แห้งนั้น ต้องเอาหมอนรองข้างท้ายให้โด่งก่อน จึงจะเข็นได้สะดวก เรือก็ไม่เสียหายดีด้วย

นี่แหละน้ำใจของพระแท้จริง จะเป็นอย่างนี้แหละ มีอะไรหลายอย่างที่เราคิดไม่ถึง

๑๘. ไม่ มี สิ่ง ใด จี รัง ยั ง ยืน

กฎกรรมดาของโลกมีอยู่ว่า สรรพสิ่งล้วนเป็น
อนิจจัง ไม่เที่ยงแท้ไม่แน่นอน ทุกขัง เป็นทุกข์ ทนอยู่
ไม่ได้ อนัตตา มิใช่ตัวตน นี่เป็นกฎมีประจำสำหรับโลก
แล้วจะกอบโกยโกนกินกันไปถึงไหน ไม่นาน
ก็ตายแล้ว จะเอาอะไรกันนักหนาเชียว

สมเด็จพระโต ท่านสอนว่า “ความมั่งมีเงินทอง
ความมั่งมียศศักดิ์อิศฐานและอำนาจทั้งหลายทั้งปวง
นั้น อย่าคิดว่าเป็นเครื่องจีรังยั่งยืนเที่ยงแท้แน่นอน”

ชีวิต ในที่สุดต้องมีจุดจบ มิใช่จะยั่งยืนอยู่กับ
ฟ้าได้ ไม่เร็วก็ช้า ฉะนั้น จะคิดการอันใดที่จะทำต่อไป
ข้างหน้า ควรคำนึงถึงเวลาจะตายบ้าง

๑๕ . ธรรมใด ๆ ก็ รู้ แ ล้ ว

สมเด็จพระโต ท่านเป็นพระแปลกๆ มักจะทำอะไรให้ผิดไปจากความคาดหมายของผู้คนอยู่เสมอ หากผู้ใดไม่คุ้นเคย ก็จะรู้สึกทำใจลำบากเหมือนกัน

ครั้งหนึ่ง มีเทศน์ในพระราชวัง (สมัยรัชกาลที่ ๔) ในวันนั้นพระจอมเกล้าฯ พร้อมด้วยเชื้อพระวงศ์เหล่าขุนนางอำมาตย์ทั้งหลายได้ตั้งความปรารถนาว่า จะฟังธรรมร่วมกัน

แต่เวลาเทศน์จริง ๆ สมเด็จพระโตก็เทศน์เพียงว่า ธรรมอันใดมหาบพิตรก็ทรงรู้แตกฉานแล้ว... เอวัง ก็มีด้วยประการฉะนี้

ผู้ฟังท่านอื่น ๆ ฟังแล้วเกิดความงุนงง มีแต่พระจอมเกล้าฯที่ทรงหัวเราะชอบใจ

ท่านเทศน์อย่างนั้น ก็เพราะเห็นว่าวันนั้นพระจอมเกล้าฯทรงมีพระทัยแจ่มใส ไม่มีเรื่องขุ่นข้องหมองใจอันใด การสดับธรรมเพียงนิดหน่อยก็เพียงพออีกอย่างหนึ่งพระจอมเกล้าฯท่านเป็นกษัตริย์ที่เคย

ผนวชมาหลายพรรษา ย่อมเข้าใจธรรมะได้ดีอยู่แล้ว
จะป่วยการกล่าวไปใยให้มากความ

๒๐ . แ ผ่ เม ต ต า

มีขโมยคนหนึ่ง เข้าไปลักตะเกียงของท่าน แต่ปรากฏว่า เขามือมาเอื้อมยังไม่ถึง ท่านจึงช่วยเขี่ยตะเกียงให้ถึงมือ

ท่านทำอย่างนั้นเพราะความเมตตากรุณานั้นเอง เห็นว่าคนกระทำความผิดทุจริตเพราะความอดอยาก ความหิว และคงจะไม่ได้หิวเพียงกระเพาะเดียว อาจจะมีกระเพาะแห่งความหิวรออยู่ที่บ้านอีกก็ได้

ในวันนั้น ท่านจึงช่วยโจรให้ลักเอาตะเกียงของท่านนั่นเอง

คนทุกคนล้วนอยากเป็นคนดี ไม่มีใครอยากให้ผู้อื่นตราหน้าว่าตัวเองชั่ว แต่ที่เขาต้องกระทำชั่วลงไป ก็เพราะสถานการณ์มันบังคับให้ทำ ถ้าไม่ทำก็จะอยู่ไม่ได้

นี่แหละชีวิต บางทีก็ไร้ทางเลือกอย่างนี้ คนกระทำความผิดทุกคนมิใช่คนเลวโดยสันดานเสมอไป

๒๑ . อายพระพุทธรูป

พระนั้นจะต้องแสดงอาบัติทุกวัน หลังจากฉันอาหารเช้าเสร็จแล้วไปทำวัตรเช้ากันในโบสถ์ แต่ก่อนที่จะทำวัตรกันนั้น จะมีการแสดงอาบัติ เพื่อทำความบริสุทธิ์ให้เกิดขึ้นก่อนที่จะสวดมนต์ต่อไป

ในพระอุโบสถหรือในโบสถ์นั้น จะมีพระพุทธรูปประดิษฐานอยู่สำหรับเป็นที่เคารพสักการะ บางแห่งจะมีม่านบังพระพักตร์พระประธาน

เคยมีผู้ถามสมเด็จพระโต ถึงม่านนี้ว่ามีไว้ทำไม

สมเด็จพระโตตอบว่า มีไว้สำหรับพระสงฆ์จะลงพระอุโบสถจะได้แสดงอาบัติกัน นัยว่าจะได้ไม่อายพระประธาน เวลาจะแสดงอาบัติสารถีความผิด ก็ปิดม่านเสีย พระพุทธรูปก็ไม่เห็น แสดงอาบัติกันได้สะดวกปากนั้นแหละ

คำตอบของท่านแปลกดีเหมือนกัน

๒๒ . ส ม เ ตี จ พ ร ะ อ ร หั น ต์

สมเด็จพระโต ท่านเป็นพระที่ถ่อมตัว แม้ท่านจะเป็นถึงสมเด็จพระ ท่านก็ไม่ได้เห็นความสำคัญอะไร ท่านเรียกตัวเองเสมอมาว่า เป็นเพียงขรวัโต ธรรมดาๆ ในการแสดงธรรม บางครั้งเมื่อมีการเอ่ยถึงพระอรหันต์ ท่านก็จะใช้คำนำหน้าว่า “สมเด็จพระ” เช่น สมเด็จพระอานนท์

พระจอมเกล้าฯทรงสดับธรรมเทศนาแล้ว สงสัยว่าเหตุไรจึงเรียกสมเด็จพระ เคยมีเรียกกันที่ไหน บ้างหรือเปล่า เมื่อทรงถาม สมเด็จพระโตได้ทูลตอบในวันหนึ่งว่า ขรวัโตเป็นเพียงหลวงตาธรรมดา ยังเป็นสมเด็จฯได้ แล้วพระสาวกของพระพุทธองค์เป็นถึงพระอรหันต์ ทำไมจะเป็นสมเด็จฯบ้างไม่ได้ ท่านว่าอย่างนั้น

ท่านยกย่องพระอรหันต์ทั้งหลายว่า สมควรจะเรียกว่าสมเด็จฯ จะถูกกว่าเรียกพระธรรมดาๆ สิ่งสูงย่อมสมควรแก่สิ่งสูงๆ หาสมควรแก่ของต่ำไม่ ทั้ง

นี่เพราะศักดิ์ศรีของพระอรหันต์นั้นสูงส่งนัก สมควรที่พุทธศาสนิกจะถวายพระเกียรติให้ท่านเป็นสมเด็จฯ ทุกๆพระองค์ ที่แต่งตั้งกันอย่างทุกวันนี้ ไม่มีคุณค่าอะไรเลยก็มี

แง่คิดของสมเด็จฯโต ในประเด็นนี้ น่าคิดอยู่เหมือนกัน ว่าพระที่ได้รับแต่งตั้งกันโครมๆ ทุกวันนี้ มีความเหมาะสมกันบ้างหรือไม่ แคไหน เพียงไร เช่น แต่งตั้งเป็นพระครูวินัยธรนั้น พระครูธรรมธรนี้ พระผู้ได้รับแต่งตั้งนั้นเป็นผู้ทรงพระวินัย ทรงธรรมเป็นอย่างดีหรือเปล่า หรือว่าแม้กระทั่งศีลห้าก็ยังรักษาได้ไม่ครบ

เรื่องอย่างนี้ ควรจะคำนึงกันไว้บ้างก็จะดี ยศช้างขุนนางพระจะได้มีความหมาย มิใช่ว่าใคร ๆ ก็เป็นได้ มันก็ไม่ศักดิ์สิทธิ์

๒ ๓ . มี ด จ ร ิ ง ห น อ !

เซนนั้นมักจะสอนเป็นปริศนาให้ขบคิดเอาจน
บรรลुธรรม ผู้ใดใช้มันสมอง ผู้นั้นไม่อาจเข้าถึงเซน
ต่อเมื่อคิดด้วยจิตใจ จึงเข้าถึงเซนได้

สมเด็จพระโต ท่านมักจะสอนเป็นปริศนาธรรม
เสมอ ครั้งหนึ่งท่านต้องการจะสอนพระจอมเกล้าฯ
ด้วยเห็นพระองค์ชกจะลุ่มหลงการชมละครมากเกินไป
จะทำให้เสียพระราชกรณียกิจได้

ท่านจึงจุดไต้ในเวลากลางวัน เดินถือเข้าไป
ในพระราชวัง แสดงว่าบ้านเมืองมันมืดจริงหนอ! มืด
เพราะความมกมายความลุ่มหลง

เมื่อพระจอมเกล้าฯทอดพระเนตรเห็น ก็ทรง
ทราบความหมายว่า สมเด็จพระโตไม่ให้ลุ่มหลงในการ
ละคร เดี่ยวจะเสียหายแก่บ้านเมืองได้ พระองค์ได้
ตรัสกะเสนาบดีผู้ใหญ่ว่า “ขรัวเขารู้แล้ว เขารู้แล้วละ”

ในรัชสมัยพระจุลจอมเกล้าฯ สมเด็จพระโต ท่าน
ก็ได้จุดไต้กลางวันเหมือนกัน เมื่อท่านรู้ว่า จะมีการ

กบฏโดยขุนนางผู้ใหญ่ เพื่อขอขบิณฑบาตมิให้กระทำ
 จะเห็นว่าท่านเป็นพระที่กล้าหาญมาก กล้า
 ดักเตือนผู้ปกครองบ้านเมือง เมื่อเห็นว่าทำไม่ดี หาก
 พระสมัยนี้จะเอาอย่างบ้าง ก็คงจะไม่เลวนัก

๒๔. เรื่อง ของ ใจ ของ มั่น

เป็นที่ทราบกันว่าสมเด็จพระโตนั้น ท่านเป็นพระที่มีการวัชรธรรม มีความเคารพในสิทธิผู้อื่นเป็นที่ตั้ง แม้กระทั่งสัตว์เดรัจฉาน ท่านก็ไม่บังอาจที่จะไปล่วงละเมิด

ในการทำบุญที่วัดครั้งหนึ่ง ได้มีหมาคู่หนึ่ง สมสู่กันอยู่บนศาลา ทายกทายิกาเห็นแล้วไม่พอใจ จึงพากันขับไล่ให้ออกไปจากศาลา

แต่สมเด็จพระโต ท่านได้ห้ามไว้ อย่าไปไล่ ท่านบอกว่า “เรื่องของสัตว์ก็เป็นเรื่องของสัตว์ เรื่องของคนก็เป็นเรื่องของคน ไม่เกี่ยวข้องกัน”

ท่านหมายความว่า ให้รู้จักเคารพผู้อื่น สัตว์อื่น สิ่งที่คุณอื่นทำ โดยเฉพาะเรื่องของสัตว์ด้วยแล้ว เขาจะทำอย่างนั้น ก็ให้เป็นเรื่องของเขา เราเป็นมนุษย์ อย่าไปวุ่นวาย

๒๕ . มี แ ต่ ข อ ง จ อ ม ป ล อ ม

ในโลกนี้มีของอยู่สองอย่าง คือของปลอมกับของจริง ของจริงนั้นหายาก ของปลอมนั้นหาง่าย แต่ของปลอมนั้นคนลุ่มหลงมกยได้ง่ายกว่าของจริง

ของสองสิ่งนี้ ใครจะเลือกเอาอย่างไหนก็ตามใจปรารถนา แต่ท่านสมเด็จพระโต ท่านสอนว่า “อันยศศักดิ์นั้นเป็นของจอมปลอม เป็นของสมมุติกันขึ้นทั้งสิ้น หากความจริงอันใดมิได้”

มันเป็นของลวงที่หลอกล่อให้เราหลงใหลได้ปลื้ม จะรู้สึกตัวหรือไม่ก็ตาม แต่เมื่อหลงมันแล้วเราจะเดินตามมันอย่างเชื่อง ๆ

ยศศักดิ์อิฐฐาน มิใช่สิ่งอันเป็นที่พึงพิงของคนเรา ใครพึงพาอาศัยมัน จะถูกมันพาไปสู่ที่อันไม่สมควร จะมีแต่ทุกข์ มีแต่ปัญหานานาสารพัน

ที่พึงอันแท้จริงของคนเรา คือ ธรรมะ คือ ศัจจธรรม ที่จะนำพาเราไปสู่ที่อันสมควร จะมีแต่สุขสงบ สันติ เยือกเย็น

สมเด็จพระโต ท่านแนะนำให้ดูตัวอย่างของพระโพธิสัตว์ นักเสียสละผู้ยิ่งใหญ่ ที่สละทุกสิ่งทุกอย่าง อันเป็นของน่าหวงแหน แม้กระทั่งลูกเมียที่แสนจะน่ารักน่าเอ็นดู เพื่อปรารถนาในโพธิญาณ

แบบอย่างของพระโพธิสัตว์เวสสันดรนั้น หากผู้ใดนำมาเป็นแม่แบบแห่งชีวิตของตน ถือเอาพระเวสสันดรเป็นวีรบุรุษในดวงใจได้ละก็ ชีวิตของผู้ นั้นคงจะมีแต่คุณค่า มีแต่ความดีงาม ไม่ถึงกับต้องสละลูกสละเมียหรอก เพียงสละความตระหนี่ สละความสุขส่วนตัวเพื่อประโยชน์สุขของผู้อื่นเท่านั้นก็มากพอแล้ว

๒๖ . ตระหนี่มีแต่ยากจน

ให้แล้วท่านจะได้ คนที่คิดแต่จะเอาก็จะอด
ผู้ตระหนี่ถี่เหนียวมีแต่จะยากจนลง

คนเราทำอะไรได้อย่างนั้น นี่เป็นกฎเกณฑ์
ตายตัวที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงมาแต่ไหนแต่ไร

สมเด็จพระโต ท่านสอนว่า “ปราศจากความ
ตระหนี่เหนียวแน่นแล้วชาติหน้าจะอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น
ผู้ใดตระหนี่ ชาติหน้าก็จะเกิดเป็นคนยากจน”

ส่วนหนึ่งแห่งความยากจนของคนเรานั้น
นอกจากจะเกิดจากกรรมใหม่ คือ การกระทำของตน
เองในปัจจุบัน และการถูกเอารัดเอาเปรียบแล้ว ยังมี
สาเหตุมาจากกรรมเก่า คือ ความเลวในอดีตของตน
ด้วย จะเป็นชาติที่แล้ว ปีกที่แล้ว หรือเมื่อวานนี้ก็ตาม

แต่คนเราไม่ค่อยจะรู้สำนึกกัน เอาแต่ตระหนี่
เอาแต่กอบโกยโกงกินกันไว้ก่อน ทำเหมือนกับว่าตัว
เองจะไม่ตายอย่างงั้นแหละ

๒๗. ตายเสียดีกว่าอยู่อย่างพ่ายแพ้

เมื่อชีวิตคือการต่อสู้ จึงต้องมีคำว่า แพ้-ชนะ
ตามมา

ในการต่อสู้ของคนเรานั้น สู้กันได้หลายแนว
มีการต่อสู้กันหลายชนิด

ทหารต่อสู้กับข้าศึก ชาวนาชาวไรต่อสู้กับ
ความยากจน ส่วนพระต่อสู้กับกิเลสตัณหา

พระที่ปรารถนาเป็นพระอรหันต์ จะต้องถือ
เอาการต่อสู้กับกิเลสตัณหาเป็นเรื่องสำคัญ และถือเอา
ชัยชนะในกิเลสตัณหาเป็นชัยชนะอันยิ่งใหญ่กว่าชัย
ชนะอื่นใดทั้งหมด

แต่การจะมีชัยชนะต่อกิเลสตัณหา นั้น ก็มีใช้
เรื่องง่ายตาย ต้องมีใจเด็ดเดี่ยว แน่วแน่มั่นคง ชี้อตรง
ต่อการต่อสู้ ไม่ยอมอ่อนข้อให้แก่กิเลสตัณหา ต้อง
ฟาดฟันมันให้บรรลัยลาญ

สมเด็จพระโต ท่านบอกว่า “ถ้าจะตายแบบผู้ชนะ
ดังพระพุทธเจ้าและพระสาวกท่าน ก็ต้องเชื่อแบบท่าน”

ต้องดำเนินชีวิตแบบท่าน ละ-ลด-ปลด-ปล่อย-วาง
อย่างท่าน มิฉะนั้น จะไม่มีทางได้ชัยชนะอย่างแน่นอน
จะมีแต่ทางแพ้

สมเด็จพระโต ท่านบอกว่า “ไม่มีอะไรดีเลย
สำหรับผู้แพ้ ทุกประตู”

ใครบ้างละ จะกล้าหาญชาญชัยต่อสู้กับ
อริราชศัตรู คือกิเลสตัณหาได้อย่างไม่ถดถอย

๒๘ . อ ย า ย อ ม แ พ้ แ ก่ กิ เ ล ส

สมเด็จพระโต ท่านบอกว่า “คำว่าแพ้ไม่เป็นสิ่งที่พึงปรารถนา แม้แต่เด็กเล่นก็พากัน ต่างฝ่ายก็มุ่งหวังที่จะเอาชนะกัน เราจึงควรระมัดระวังและไม่ควรทำตัวให้เป็นผู้แพ้”

อย่าเป็นผู้แพ้ จงเป็นผู้ชนะ แต่จะชนะอะไรกันจึงจะวิเศษวิโส ท่านสมเด็จพระโต ท่านแนะนำให้เอาชนะกิเลสที่นำเข้าไปสู่การเวียนว่ายตายเกิดภพแล้วภพเล่าชาติแล้วชาติเล่า

ก่อนที่จะเราจะตายไป ทุกคนควรจะเอาชนะมันให้ได้เสียก่อน มิฉะนั้นจะตายไปอย่างผู้แพ้ อย่างมีความกังวล แต่จะมีใครสักกี่คนละที่หวังจะเอาชนะกิเลสจริง ๆ จัง ๆ เห็นมีอยู่ทั่วไป เอาแต่เลี้ยงกิเลสไว้กันเป็นฟาร์มใหญ่โต จนกิเลสแต่ละตัว อ้วนพีไปตาม ๆ กัน

๒๕ . ม อ ง ใ ห้ เ ห็น คุ ณ ค่า

ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ ล้วนมีคุณค่าให้มอง
เห็นทั้งนั้น สุดแต่ว่าใครจะมองอย่างไร

คนที่มองเห็นอะไร ๆ ล้วนแต่มีค่า คนนั้นจะ
รู้จักนำสิ่งแวดล้อมรอบตัวมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่
ตนได้มาก

สมเด็จพระโต ท่านชอบไปเยี่ยมป่าช้า โดยท่าน
บอกว่ามันเป็นสถานที่ที่จะทำให้เกิดสติปัญญา ทำให้
รอบรู้ในตน ในสังขารร่างกายอันยาววา หนาเคียบ กว้าง
สอ กว่าสุดท้ายชีวิตก็ต้องเป็นอย่างนี้ คือ ต้องตาย
อย่างแน่นอน ไม่มีใครหนีพ้นความตายไปได้

ในที่สุดจะเกิดการปลง การปล่อยวาง ไม่ยึด
มั่นถือมั่นในชีวิตจนเกินไป เพราะมาคิดพิจารณาได้ว่า
สรรพสิ่งมีการเกิด-ดับ เป็นธรรมดา เมื่อเกิดขึ้นแล้วก็
ตั้งอยู่แล้ว ก็ดับไปตามกาลเวลา หากความจริงยังยืน
อันใดมิได้

๓๐ . ร ั ว กั น

ถ้าตัวของประเทศคือทหาร รวกันมนุษย์ไม่ให้
ทำชั่วก็คือศีลธรรม

ศีลธรรม โดยเฉพาะศีลห้าข้อ เป็นหลัก
มนุษยธรรมพื้นฐานของมนุษย์

หากมนุษย์ไม่มีศีลธรรมในการเป็นอยู่ มนุษย์
ก็จะเบียดเบียนและทำลายกัน ดังเช่นเดรัจฉาน

สมเด็จพระโต ท่านบอกว่า “มนุษย์ที่ไม่มีศีล
เป็นรวกัน และประคับประคองตัวเสียเลย ก็คือกอง
เพลิงแห่งมนุษย์เราดี ๆ นี่เอง”

มีผู้หนึ่งกล่าวไว้ว่า แม้พระเรา ขอเพียงให้มี
ศีลห้า ก็อยู่ได้แล้ว ไม่ต้องมีถึง ๒๒๗ ข้อหรอก นี่ก็
แปลว่า ศีลห้า นั้นสำคัญมาก เป็นเบื้องต้นของมนุษย์
เป็นพื้นฐานของชีวิต

ทุกวันนี้ คนขาดศีลห้า พื้นฐานของชีวิตจึง
ไม่ดี มักจะกระทำผิดในเรื่องนั้นเรื่องนี้อยู่เสมอ

๓๑ . อยู่ ด้วย ความ โง่

ความโง่ ไม่มีอะไรดีสักอย่าง บางทีการแกล้งโง่อาจจะดีก็ได้ แต่การโง่จริง ๆ นั้น ไม่ดีเลย

สมเด็จพระโต ท่านสอนว่า “เราอย่าฟังเพื่อความโง่ อยู่ด้วยความโง่ มิใช่ของดีทั้งนั้น” แต่คนเรามักจะขาดความคิดพิจารณา จึงเป็นอยู่กันอย่างโง่ๆ กันเสียมากกว่า

คนยังโง่ ชีวิตยิ่งจมลง

สมเด็จพระโต ท่านสอนไม่ให้ทำความสนิทสนมกับความโง่ ไม่ให้เอาความโง่มาเป็นญาติสนิทหรือมิตรสหาย ให้ทำตัวออกห่างความโง่เข้าไว้แล้วชีวิตจะได้ดี

โง่-จน-เจ็บ สามตัวนี้มีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้ง ความโง่พาให้ยากจน จนทรัพย์สิ้น จนทุกสิ่งทุกอย่าง ไปจนกระทั่งจนใจ ความจนก็ก่อให้เกิดความเจ็บ ทั้งเจ็บกาย เจ็บไข้ได้ป่วย ตลอดถึงเจ็บใจ แล้วความเจ็บก็ก่อให้เกิดความโง่อีก วนเวียนกันอยู่

อย่างนี้ เป็นวัฏจักรอุบาทว์ เพราะฉะนั้น จงอย่าโง่!
อย่าโง่!

๓ ๒ . ม อ ง ต่ า ง มุ ม

ทัศนะของคนมีต่าง ๆ กัน คนจึงมองต่างมุมกันมาก การมองต่างมุมกัน มิใช่เรื่องเสียหาย ขอเพียงแต่ให้รู้จักยอมรับความรู้สึคนึกคิดของคนอื่นบ้าง เราก็พอจะอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบ

อันว่าเรื่องของความคิดนั้น ความคิดของใครก็ของมัน คนประเภทเดียวกันยังมองต่างกันได้ นับประสาอะไรกับคนต่างประเภทเล่า

อย่างพระอรหันต์ด้วยกัน ท่านยังมีมุมมองที่แตกต่างกัน สิ่งสิ่งหนึ่งองค์นั้นว่าอย่างนี้ แต่อีกองค์หนึ่งว่าเป็นอีกอย่างหนึ่ง

ยิ่งถ้าคนมีกิเลสกับคนไม่มีกิเลสด้วยแล้ว ความคิดยิ่งห่างกันเหมือนดังฟ้ากับเหวเลยทีเดียว

สมเด็จพระโต ท่านบอกว่า “ความคิดของคนสิ้นกิเลส...มีผลให้โลกได้รับความร่มเย็นซาบซึ้งกับความคิดที่เป็นไปด้วยกิเลสที่มีผลให้ตัวเองและผู้อื่นได้รับความเดือดร้อน...เป็นความคิดผิดกันอยู่มาก”

๓ ๓ . ขายผ้าเอาหน้ารอด

สมเด็จพระโต มักจะสอนโดยใช้วิธีให้ผู้รับได้
ขบคิดจากปริศนาที่มีไว้ให้ หลักการสอนของท่านก็
เหมือนกับหลักของเซน ก็จะสอนให้ขบคิดด้วยตัวเอง
จึงจะสามารถเข้าถึงธรรมได้แท้จริง เข้าใจถึงข้อธรรม
ได้อย่างถ่องแท้

ครั้งหนึ่ง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯได้
ทรงมีพระราชดำริให้วัดต่างๆ แดบริมน้ำเจ้าพระยาและ
แถวปากคลองต่างๆ ให้มีการจัดตกแต่งเรือเข้าประ-
กวดทุกวัด และแต่ละวัดนั้น ก็ต้องนำเรือที่ตกแต่งไว้
สวยงามแล้ว จอดไว้ที่ท่าน้ำ เพื่อที่พระองค์จะได้เสด็จ
ทอดพระเนตรและทรงตัดสินรางวัลให้

เมื่อมีพระราชดำริมาเช่นนี้ ทุกวัดก็ต่างกุลี-
กุจตกแต่งประดับประดาเรือเสี้ยวจิตรตระการตา
สวยงาม ต่างฝ่ายก็ต่างหวังที่จะชนะการประกวด

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าฯเสด็จทอด-
พระเนตรเรือต่าง ๆ โดยเริ่มต้นจากท่าราชวรดิษฐ์

ล่องไปเรื่อย ๆ ทรงทอดพระเนตรอย่างสำราญราชนฤทัย
แต่ครั้งนั้นพอผ่านมาทางหน้าวัดของสมเด็จพระโต ก็ตก-
พระทัยเป็นอย่างยิ่ง เพราะเรือที่จอดอยู่หน้าวัดของ
ขรัวโต ไม่ใช่เรือที่ประดับประดาสิ่งสวยงามอะไร เป็นเรือ
ลำบ้านเล็ก ๆ เก๋ามาก ไม้ผุจนเกือบพัง หาสภาพดี
ไม่ได้ มีสามคนพายอยู่ตรงหัวเรือและท้ายเรือ กลาง
ลำเรือมีลิงผูกไว้กับหลักตัวหนึ่ง และมีกระดาดแข็ง
เขียนผูกไว้กับคอลิง ข้อความบนกระดานนั้น ตัวใหญ่
ชัดเจน มีใจความว่า “ขายผ้าเอาหน้ารอด”

การทำเช่นนั้นของขรัวโต พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ทรงทราบความหมาย ในวัน
รุ่งขึ้นจึงให้มหาดเล็กไปสอบถาม

สมเด็จพระโต ได้อธิบายให้มหาดเล็กผู้นั้นทราบ
ว่า พระสมณะยอมมหาสมบัติได้ยาก นอกจากจะมีผู้มี
จิตศรัทธานำมาถวายเท่านั้น ซึ่งของที่ได้รับก็มีแต่
เครื่องบริโภคอุปโภค ย่อมไม่มีทุนทรัพย์หรือสิ่งใดที่จะ
นำมาแลกเปลี่ยนหาซื้อสิ่งต่าง ๆ นำมาประดับประดา
เรือ ให้สวยงามได้ ถ้าจะทำอย่างนั้นได้ ก็มีแต่จะต้อง

เอาผ้าจีวรไปขาย ถึงจะมีเงินมาเป็นทุน ซื้อสิ่งของมา
ประดับเรือได้ จำยอมขายผ้าเอาหน้ารอดไว้ก่อน
เพราะยังทำอย่างนั้นไม่ได้ ต้องเอาไว้ใช้ห่มสังฆารกัน
ร้อนหนาวก่อน

การสอนเป็นปริศนาเช่นนี้ของขรัวโต เมื่อ
พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงประจักษ์
แจ้งแล้ว ก็ไม่ทรงทำเช่นนั้นอีกเลย

๓๔. ใ ห ว้ พ ร ะ พุ ท ธ รู ป

เซนสอนให้ลึกซึ้งถึงธรรม ธรรมนั้นจะลึกซึ้งได้ย่อมอยู่ที่ใจของผู้ศึกษา สิ่งที่เห็นออกมาเป็นรูปร่างอาจจะมิใช่สิ่งที่เป็นธรรมที่แท้จริง หรือสิ่งที่เป็นสัจธรรมที่แท้จริงก็ได้

ครั้งหนึ่ง สมเด็จพระโต ไปสวดมนต์ที่บ้านชาวเหนือหรือบ้านช่างหล่อในปัจจุบันนี้ ที่บ้านนั้นเขาได้เอาหุ่นพระพุทธรูปตั้งฝังแดดไว้ ห่างจากทางเดินประมาณ ๒ สอก

เมื่อสมเด็จพระโต เดินผ่านมาเห็น ท่านได้ก้มกายลง ยกมือขึ้นประนมเหนือศีรษะ ทำการวะทนต์ที่พระและลูกศิษย์ที่มาด้วยเมื่อเห็นท่านไหว้ก็ไหว้ตามบ้าง ทั้งๆ ที่ไม่รู้ว่าท่านไหว้ทำไม

ครั้นเมื่อขึ้นนั่งบนบ้านเรียบร้อย ผู้ช่วยเจ้าภาพซึ่งเห็นการกระทำของสมเด็จพระโต จึงเข้าไปเรียนถามด้วยความสงสัย เพราะไม่เคยเห็นสมเด็จพระโต ทำมาก่อน

สมเด็จพระโต ได้ตอบว่า ที่ท่านยังไม่เคยทำนั้น เพราะท่านยังไม่เคยเห็น เมื่อเห็นจึงต้องทำ แม้ท่านจะตอบอย่างนี้ แต่ก็ยังไม่คลายสงสัยแก่ผู้ถามได้กระจำ ผู้ถามจึงกล่าวชักใช้ต่อไปอีกว่า

“ยังไม่ยกขึ้นตั้ง และยังไม่เบิกพระเนตร จะเป็นพระได้หรือขอรับ”

สมเด็จพระโต จึงตอบว่า ความเป็นพระหรือไม่เป็นพระนั้น มันเริ่มตั้งแต่ผู้ที่ทำหุ่นยกดินก้อนแรกลงบนกระดานแล้ว เพราะผู้ทำตั้งใจจะทำให้เป็นองค์พระ ย่อมเป็นพระอยู่วันยันค่ำ แม้จะยังไม่ได้ผ่านการปลุกเสกก็ตามที

การที่ท่านสอนเช่นนี้ หมายความว่า การเป็นพระหรือไม่เป็นพระไม่ได้อยู่ที่การปลุกเสก ไม่ได้อยู่ที่การปั้นขึ้นมาให้เป็นรูปร่าง แต่ทั้งหมดต้องอยู่ที่ใจ เอาแคใจเป็นพระ ทุก ๆ สิ่งก็เป็นพระหมด

เซนเองก็สอนในทำนองนี้ ขอแค่ทำใจให้ว่าง ทำใจให้เข้าถึงเซนอย่างเดียว ทุกสิ่งย่อมเป็นเหมือนกันหมด

๓๕ . พ ล ั ง จิต

พลังอันยิ่งใหญ่ของคน มีใช้อยู่ที่พลังกายที่มีกล้ามเนื้อมัดๆ แต่อยู่ที่พลังใจพลังจิตที่เข้มแข็งแกร่งกล้า

คนเราจะกล้าหาญได้ ก็เพราะมีกำลังใจอันมหาศาล ผู้ที่มีกำลังอ่อนปวกเปียก จะเป็นผู้กล้าไม่ได้เลย

เพราะฉะนั้น การฝึกจิตจึงเป็นสิ่งสำคัญ เพราะอะไรหรือ สมเด็จพระโต ท่านบอกว่า เพราะจิตเป็นพลังที่รวมแห่งพลังอันยิ่งใหญ่ ที่จะต้องมีทุกคน

เมื่อบุคคลฝึกจิตจนได้ที่ มีพลัง เข้มแข็ง บึกบึน จิตนั้นก็จะเป็จิตที่มีประโยชน์อย่างมหาศาล สำหรับที่บุคคลจะใช้ในการณกิจต่าง ๆ

สมเด็จพระโตท่านบอกว่า “ผู้ใดสามารถบำเพ็ญวิธีการที่ถูกต้องสะกັดกัน ก็จะพึงได้พลังจิต เกิดประโยชน์มากมายเหลือคณานับทีเดียว”

การนั่งสมาธิเป็นสิ่งสำคัญในการฝึกจิตให้

เข้มแข็ง ผู้ที่นั่งสมาธิเป็นประจำทุกวัน จนจิตเป็นสมาธิ
จะเป็นคนสุขุมรอบคอบ เยือกเย็น ทรหดอดทน ทน
ทานต่ออุปสรรคต่าง ๆ ได้ดี

ในการทำจิตให้เป็นสมาธิ มีได้หลายรูปแบบ
สำหรับการนั่งสมาธินั้นถือเป็นพื้นฐานที่ดี

ในชีวิตประจำวันของเราที่กำลังทำงาน
ที่ยืน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิดนั้น ก็
สามารถฝึกได้ในทุกอิริยาบถ โดยการกำหนดใจไม่ให้
วอกแวก ให้แน่วแน่ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยเฉพาะ จิตก็
จะเป็นสมาธิได้

การรู้จักหักห้ามจิตใจไม่ให้ทำในสิ่งไม่ควรทำ
แล้วให้ทำในสิ่งที่ควรทำ เช่น ห้ามใจไม่ให้ดื่มเหล้า
สูบบุหรี่ ห้ามมิให้กินจุกกินจิก เป็นต้น ก็เป็นวิธีหนึ่ง
ที่จะทำให้จิตพลังจิตได้

๓๖ . ยาย แฝง สร้าง วัด

บุญกุศลที่แท้จริงจะเกิดแก่ผู้ทำได้ ผู้ทำนั้น ต้องสร้างขึ้นจากน้ำพักน้ำแรงของตนเอง มิใช่อาศัยผู้อื่นมาทำความสำเร็จให้ และจะบังเกิดผลแรงกล้ายิ่ง ก็ต้องมาจากจิตใจที่ดี จิตใจที่เป็นกุศล ใจที่ปรารถนา จะทำบุญกุศลอย่างจริงจัง

ตนเองก็เช่นเดียว ผลบุญกุศล ที่เช่นว่าก็มี ใ้เกิดจากผู้อื่น แต่เกิดจากผู้ปฏิบัติเท่านั้น เกิดจากความตั้งใจของผู้นั้นจริง ๆ ผลบุญกุศลจึงจะส่งผลได้

มีวัดอยู่วัดหนึ่งที่สร้างขึ้นในสมัยของขรัวโต วัดนี้ผู้หญิงคนหนึ่งชื่อยายแฝงเป็นผู้สร้างถวาย เนื่องจากว่ายายแฝงนี้มีอาชีพคุมช่องโสเภณี เพราะอาชีพนี้ยายแฝงแกล้งร่ำรวย มีเงินทองผิได้จากคนอื่นที่ ทำอาชีพที่ต่างกับแกล

ถึงแม้ว่ายายแฝงแกลจะร่ำรวย แต่ก็ไม่หลงลืม ที่จะทำบุญทำทานโดยการสร้างวัดถวาย

เมื่อสร้างวัดเสร็จแล้ว ยายแฝงก็ได้มีการจัด

งานเฉลิมฉลองวัดใหม่ยายแพ่งขึ้น และได้นิมนต์
สมเด็จพระโต มาเทศน์บอกอานิสงส์การสร้างวัด

ครั้งเมื่อสมเด็จพระโต เทศน์ ตอนหนึ่งท่านได้
เทศน์ถึงยายแพ่งว่า ถึงแม้ยายแพ่งจะสร้างวัดถวาย
ก็จริงอยู่ แต่เงินที่แกนำมาสร้างวัดนั้นมิได้มาจาก
น้ำพักน้ำแรงของตนเอง แต่มาจากเงินที่เบียดเบียน
แรงงานผู้อื่น จึงไม่ชอบด้วยธรรม ถ้าจะเปรียบอานิ-
สงส์กับเหรียญบาท ยายแพ่งก็คงจะได้ไม่เต็มบาท
อาจจะได้ประมาณ ๓๓ สตางค์ เท่านั้น

หลักของอานิสงส์ที่แท้จริง ย่อมขึ้นอยู่กับ
ผู้กระทำ และขึ้นอยู่กับจิตใจของผู้กระทำด้วย

๓ ๗ . ศ ร ั ท ธ า หั ว เ ต ่า

จะทำการใด หรือคิดจะทำสิ่งใด ควรมีศรัทธา ในการทำนั้นอย่างจริงจัง อย่าทำขึ้นๆ ลงๆ เมื่อคิด จะทำก็ควรทุ่มให้หมดตัว ถึงแม้ว่ากาลข้างหน้าจะ เป็นอย่างไร เราก็ไม่ควรคาดการณ์ล่วงหน้าไปในทาง เสีย แต่ควรคิดไปในทางที่ดี และพยายามทำศรัทธาให้ มั่นคง จงเชื่อมั่นในศรัทธาของตนเอง อย่าให้สิ่งแวด- ล้อมมาบดบังศรัทธาของตนลงได้

ครั้งหนึ่ง สมเด็จพระโต ได้รับนิมนต์จากคหบดี คนหนึ่ง ซึ่งได้มาขอร้องให้ท่าน ทำการนิมนต์พระที่มี ความสามารถเทศน์กัณฑ์มัทรีได้เป็นอย่างดี ไปเทศน์ ที่บ้านของตน สมเด็จพระโต ก็รับปากเป็นมั่นเหมาะว่า จะหาเอาไปให้

แต่ครั้งเมื่อถึงวันนิมนต์จริงๆ สมเด็จพระโต กลับไปเสียเอง เมื่อคหบดีเห็นสมเด็จพระโตมาเอง ก็ เกิดความไม่แน่ใจว่า สมเด็จพระโตจะเทศน์เป็นหรือเปล่า เพราะดูชราามากแล้ว จึงเกิดความคลอนแคลนใน

ศรัทธาของตน และได้ตั้งเครื่องกัณฑ์เทศน์ออกมา
เก็บไว้จำนวนหนึ่ง เพราะรู้สึกเสียดาย

สมเด็จพระโตนั้น ท่านรู้ว่าคบดีคิดอย่างไร วัน
นั้นท่านจึงเทศน์กัณฑ์มัทรีให้ไพเราะมากกว่าทุกครั้ง
คบดีเมื่อได้ฟังก็เกิดศรัทธาแรงกล้าขึ้นมาอีก จึงได้
ให้เด็กรับใช้ ไปหยิบเงินที่เก็บไว้มาติดกัณฑ์เทศน์ตาม
เดิม

ในตอนสุดท้ายของการแสดงธรรมเทศนา
ท่านได้ให้สติในการทำบุญแก่คบดีคนนั้นว่า

“เมื่อคิดจะทำบุญหรือการกุศลอันใด ต้องมี
ศรัทธาที่มั่นคง... อย่าให้เป็นศรัทธาหัวเต่า”

ศรัทธาหัวเต่า คือ ศรัทธาที่ขึ้นๆ ลงๆ นั้น-
เอง คนที่ขึ้นๆ ลงๆ ย่อมหาความมั่นคงในชีวิตไม่ได้

๓๘ . ผู้สร้าง

โลกนี้เกิดขึ้นมาได้อย่างไร สิ่งต่างๆ บนโลกนี้มีมาได้อย่างไร เป็นสิ่งที่ผู้รู้ทั้งหลายพยายามให้คำตอบอยู่ เหมือนกันบ้าง ต่างกันบ้าง ตามสัจจะที่มองเห็น

สมเด็จพระโต ท่านบอกว่า “ศาสดาต่างๆ ...ต่างก็ได้บัญญัติคล้ายกันหรือตามกันว่า โลกที่เราอาศัยอยู่นี้ ต้องมีผู้สร้าง...แต่พระพุทธเจ้าทรงปฏิเสธผู้สร้าง ผู้สร้างที่แท้จริงคือเหตุและปัจจัย”

ในที่นี้จะไม่ขอก้าวให้ยืดยาวหมดจดไปเสียทั้งหมด หากแต่นำเอาปัจจัยการหรือปัจจัยสมุปบาท ๑๒ ประการมากล่าวให้รู้กันพอเป็นสังเขป ว่านี่แหละคือผู้สร้างไม่ใช่พระเจ้าที่ไหน

๑. อวิชชา (ความไม่รู้)
อวิชชาเป็นปัจจัยให้เกิด
๒. สังขาร (ความปรุงแต่ง)
สังขารเป็นปัจจัยให้เกิด
๓. วิญญาณ (ความรู้สึกลึก)

วิญญาณเป็นปัจจัยให้เกิด

๔. นามรูป (กายกับใจคือขันธ์ ๕)

นามรูปเป็นปัจจัยให้เกิด

๕. สฬายตนะ (เครื่องต่อ ๖ ประการ)

สฬายตนะเป็นปัจจัยให้เกิด

๖. ผัสสะ (ความกระทบถูกต้อง)

ผัสสะเป็นปัจจัยให้เกิด

๗. เวทนา (ความเสวยสุขทุกข์)

เวทนาเป็นปัจจัยให้เกิด

๘. อุปาทาน (ความยึดมั่นถือมั่น)

อุปาทานเป็นปัจจัยให้เกิด

๙. ภพ (ความก่อให้เกิด) ภพเป็นปัจจัยให้เกิด

๑๐. ชาติ (ความเกิด) ชาติเป็นปัจจัยให้เกิด

๑๑. ชรา มรณะ (ความแก่ ความตาย)

ชรา มรณะเป็นปัจจัยให้เกิด

๑๒. โสกะ ความโศกเศร้า ปรีเทวะ ความร้องไห้
ทุกข์ะ ความทุกข์กาย โทมนัสสะ ความ-
เสียใจ อุปายาสะ ความคับแค้นแน่นใจ ฯลฯ

เมื่อเวียนไปเช่นนี้ หดตัวเข้ามาเป็นอริขะอีก ตามธรรมดาคนมนุษย์ทุกคนต้องมีความหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงเช่นนี้ ต้องเป็นมาแต่ ๑ ถึง ๑๒ แล้ว ก็ย้อนกลับมาเข้า ๑ ...ซึ่งบางครั้งก็ได้ตัดภาพเป็น เทวดาเป็นพรหม

บางครั้งก็ได้ตัดภาพเป็นมนุษย์ หรือบางครั้งก็เกิดเป็นสัตว์เดรัจฉาน นรก เปรต อสุรกาย แล้วแต่กรรมคือการกระทำของตนที่ได้กระทำ สร้างเอง การหมุนเวียนเช่นนี้เองที่พระพุทธองค์ทรงประกาศว่า

ถ้ายังไม่ตรัสรู้อรียสัจ ๔ ด้วยปัญญาอันชอบแล้ว ก็ต้องวนเวียนจาก ๑ ถึง ๑๒ อยู่ร่ำไป แต่ที่พระองค์ได้ตรัสรู้อรียสัจ ๔ ด้วยปัญญาอันชอบนั้นแล้ว พระองค์ก็ไม่หมุนเวียน ไม่มีการเวียน ๑ ถึง ๑๒ อีกต่อไป

อีกอย่างหนึ่งการหมุนเวียนนี้ เรียกว่าสังสารวัฏฏ์ เป็นการหมุนเวียนที่หาต้นปลายไม่พบ ต้องมีการประสบกับความยุ่งยากลำบาก ทุกข์ทรมานตราบไต่ที่อริขะยังอยู่ในจิตของผู้ใด ตรานั้นผู้นั้นก็ต้องหมุนเวียนเปลี่ยนแปลงไปเช่นนี้ไม่มีที่สิ้นสุดเลย

๓ ๕ . ปฏิบัติทางใจ

การปฏิบัติธรรมทางศาสนานั้น เน้นกันที่จิตใจเป็นสำคัญ สิ่งอื่น ๆ เป็นรองลงมา การปฏิบัติทางจิตทางใจ จึงเป็นเรื่องสำคัญ เมื่อสามารถชำระจิตให้บริสุทธิ์ผุดผ่องได้ หมดเวรหมดกรรม อยู่เหนือบุญบาปได้ นั่นแหละคือเป้าหมายในการปฏิบัติธรรม

มนุษย์เรามีทั้งอวิชาและพุทธภาวะ ผู้ที่รู้สึกรู้สิดได้ ผู้ที่เป็นอยู่อย่างมีสติ จึงจักอาจนำเอาพุทธภาวะมาใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ตน ส่วนผู้เป็นอยู่อย่างเบลอ ๆ ไร้สติสัมปชัญญะ ย่อมถูกอวิชาเข้าครอบงำ

ด้วยการปฏิบัติทางจิตเท่านั้น บุคคลจึงจักอาจโค่นล้มอวิชาลงได้ เมื่อใดอวิชาถูกโค่นลง พุทธภาวะก็เบ่งบาน ความเป็นผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ก็ปรากฏขึ้น

สมเด็จพระโต ท่านบอกว่า

“อันว่าอวิชาใหญ่ก็จริง แต่ยังมีหนทางแก้ ความสำเร็จของอวิชาได้ โดยการปฏิบัติทางใจให้ถูก-

ต้อง เมื่อทำถูกต้องแล้ววิชาก็จะหมดความยิ่งใหญ่
ลงไปเป็นลำดับ เมื่อลดความยิ่งใหญ่ของอวิชชาลงไป
ได้เป็นขั้น ๆ แล้ว เราทั้งหลายก็จะเห็นความจริงที่ถูก
ปกปิดหรือปิดบังมาเป็นเวลานานหลายพันล้านปีแล้ว”

พ ระ ค า ถา ชิน บั ญ ช ร

ในงานพระราชพิธีหนึ่ง ท่านเจ้าประคุณ
สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (โต พรหมรังสี) ได้เจริญพร
คาถาชินบัญชรถวายแด่พระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔
ทรงสดับแล้ว ชอบพระทัย รับสั่งว่า พระคาถานี้ดี
ขรัวโตเอามาจากไหน? เจ้าประคุณสมเด็จพระ
พุทธเจ้าทูลตอบ
ว่า “ถวายพระพรมหาบพิตร พระคาถาบทนี้อาตม-
ภาพเก็บความจากคัมภีร์โบราณผูกหนึ่ง ซึ่งได้จาก
ลังกาประเทศ” พระคาถาบทนี้มีคุณานุภาพมากมาย

ผู้ใดได้จำเรณูภาวนาไว้เสมอจะเจริญด้วยลาภยศ เจริญ
ชนมายุยืนยาว ปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง

ตั้งแต่วันนั้นมา สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มีพระ-
ราชกระแสรับสั่งให้เจ้าจอมหม่อมห้าม และเหล่า
ข้าราชการใกล้ชิดพระยุคลบาทเจริญภาวนาพระคาถา
บทนี้

พ ระ ค า ถา ชี น บั ญ ช ร สู ต ร
ของสมเด็จพระพุทธอาจารย์ (โต พรหมรังสี)
วัดระฆังโฆสิตาราม

๑. ชินนะสะระกะตา พุทธา	เซตวา มารัง สะวาหะนัง
จะตุสัจจาสะกั ะสัง	เย ปิวิงสุ ณะราสะภา
๒. ดัมหังกะราทะโย พุทธา	อัญฐะวีสะติ นายะกา
สัพเพ ปะติฏฐิโต มัยหัง	มัตตะเก เต มะนุสสะรา
๓. สีเส ปะติฏฐิโต มัยหัง	พุทโธ ธัมโม เทวโลจะเน
สังโฆ ปะติฏฐิโต มัยหัง	อุเร สัพพะคุณากะโร
๔. หะทะเย อนรุทโธ จะ	สาริปุตโต จะ ทักขิเน
โกณฑัญโญ ปิฏฐิภาคัสมิ	โมคคัลลานะ จะ วามะเก
๕. ทักขิเน สะวะเน มัยหัง	อาสุง อานันตะราหุลา
กัสสะโป จะ มะหานาโม	อาภาสุง วามะโสตะตะเก
๖. เกสันเต ปิฏฐิภาคัสมิ	สุริยวะ ปะกังกะโร
นิสินโน สิริสัมปันโน	โสภิตो มุนิปุณณะโล

๗. กุมารกัสสะโป เถโร
โส มัยหัง วะทะเน นิจจัง
๘. ปุณโณ อังกุลิมาโต จะ
เถรา ปญฺจะ อิเม ชาตา
๙. เสลาสัติ มหาเถรา
ชวันตา สีละเตเชนะ
๑๐. ระตะนัง ปุโรโต อาสิ
ระชัคคัง ปัจจะโต อาสิ
๑๑. ขันธโมระปริตตัญจะ
อาภาเส ณะทะนัง อาสิ
๑๒. ชินา นานาวะระสังยุตตา
วาตูปิตตะทิสัญชาตา
๑๓. อะเสสา วิญญูญ์ ยันตุ
วะสะโต เม สะกัจเจะนะ
๑๔. ชินะปัญฺฑะระมัชฌะเห
สะทา ปาเลนตุ มัง สัพเพ
๑๕. อิจเจะมันโต
ชินานุภาเวนะ
- มะเหสี จิตตะวาทะโก
ปะติฏฐาสิ คุณากะโร
อุปาสีนนะสัวะลี
นะลาเต ติลกะมา มะมะ
ชิตะวันโต ชินะระสา
อังกะมังเคสุ สัมมุตตา
ทักขิณ เมตตะสุตตะกัง
วาเม อังกุลิมาละกัง
อาฏานาญิยะสุตตะกัง
เสสา ปาการะลังกะตัง
สัตตะปาการะลังกะตา
พาหิรัชฌัตตูปัททะวา
อะนันตะชินะเตชะสา
สะทา สัมพุททะปัญฺฑะเร
วิหะรันตัง มะหีตะเล
เต มหาปริสาสะภา
สุกุตโต สุรักโข
ชิตูปัททะโว

ธัมมานุภาวนะ

จิตารสังโฆ

สังฆานุภาวนะ

จิตันตะรีโย

สัทธัมมานุภาวะ ปาลีโต

จะรามิ ชินะปัญชะเรตีติ.

ภา ค ก ฏ แ ห่ ง ก ร ร ม

๑

ค น จ ม ห ลุ ม กู ถ ม ิ ด คี ร ษ ะ

สมัยหนึ่ง พระพุทธองค์ประทับอยู่ ณ
พระเวฬุวันกลันทกนิวาปสถาน กรุงราชคฤห์

วันหนึ่ง ท่านพระลักษณะกัณท์ท่านพระมหา-
โมคคัลลานะ ลงจากเขาคิชฌกูฏ เพื่อไปบิณฑบาตใน
กรุงราชคฤห์

ขณะเดินลง พระมหาโมคคัลลานะได้ยืมแยม
ขึ้น ท่านพระลักษณะได้ถามว่า

“ท่านโมคคัลลานะ! อะไรเล่าเป็นเหตุ เป็น

ปัจจัย ทำให้ท่านยิ้มแย้ม?”

พระมหาโมคคัลลนานะตอบว่า

“ท่านลักษณะ! เวลานี้ไม่สมควรที่จะตอบ
ปัญหาข้อนี้ ท่านจงถามผมต่อหน้าพระผู้มีพระภาค-
เจ้าเถิด”

แล้วพระลักษณะกับท่านพระมหาโมคคัลลนานะ
ก็เที่ยวบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์ กลับจากบิณฑบาต
ภายหลังภัตตาหารแล้ว ไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ถึง
ที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

ท่านพระลักษณะนั่งเรียบร้อยแล้ว ได้ถาม
ท่านพระมหาโมคคัลลนานะถึงเรื่องเมื่อเช้าตรู่

ท่านพระมหาโมคคัลลนานะได้ตอบว่า

“ขณะที่ผมลงจากเขาคิชฌกูฏ ได้เห็นคนจม
อยู่ในหลุมคูถจนมิดศีรษะ คนนั้นแม้เมื่อเดินไปก็จมอยู่
ในหลุมคูถจนมิดศีรษะ แม้เมื่อนั่งก็จมอยู่ในหลุมคูถ
นั้นแหละ แร้งบ้าง กาบ้าง นกตะกรุมบ้าง ต่างก็โฉบถา
ลงจิกทั้งคน ๆ นั้นที่จมอยู่ในหลุมคูถ ได้ยินว่าคน ๆ
นั้นส่งเสียงร้องครวญคราง ผมคิดว่า น่าอัศจรรย์จริง

หนอ นำแปลกจริง สัตว์แม่เห็นปานนี้ ยักษ์แม่เห็น
ปานนี้ การได้อัตภาพแม่เห็นปานนี้ จักมิได้เชียวหรือ?”

พระพุทธองค์ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! สาวกทั้งหลายเป็นผู้มีจักขุ
หนอ เป็นผู้มียุณหนอ เพราะว่าแม้สาวกก็จักรู้ จัก
เห็นสัตว์เช่นนั้น หรือจักเป็นพยาน เมื่อก่อนเราได้เห็น
สัตว์นั้นเหมือนกัน แต่ว่าไม่ได้พยากรณ์ไว้ หากว่าเรา
ฟังพยากรณ์สัตว์นั้นไซ้ คนอื่น ๆ ก็ไม่ฟังเชื่อถือเรา
ข้อนั้นพึงเป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์ เพื่อความทุกข์สิ้น
กาลนาน แก่ผู้ไม่เชื่อถือเรา”

พระพุทธองค์ได้ตรัสต่อไปว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! สัตว์ตนนี้ได้เป็นชู้กับภรรยา
ของผู้อื่นอยู่ในกรุงราชคฤห์นี้เอง ด้วยผลของกรรมนั้น
เขาจึงหมกไหม้อยู่ในนรกหลายปี หลายร้อยปี หลาย
พันปี หลายแสนปี ด้วยเศษผลของกรรมนั้นแหละยัง
เหลืออยู่ เขาจึงต้องประสบการได้อัตภาพเห็นปานนี้”

๒

คน มี อ ัณ ฑะ เ ท ่า ห ม ้อ

สมัยหนึ่ง พระพุทธองค์ประทับอยู่ ณ
พระเวฬุวันกลันทกนิวาปสถาน กรุงราชคฤห์

วันหนึ่ง ท่านพระลักขณะกับท่านพระมหา-
โมคคัลลานะ ลงจากเขาคิชฌกูฏ เพื่อไปบิณฑบาตใน
กรุงราชคฤห์

ขณะเดินลงพระมหาโมคคัลลานะได้ข้มเข้มขึ้น
ท่านพระลักขณะได้ถามว่า

“ท่านโมคคัลลานะ! อะไรเล่าเป็นเหตุเป็นปัจจัย

ทำให้ท่านอึดอัด?”

พระมหาโมคคัลลานะตอบว่า

“ท่านลักษณะ! เวลานี้ไม่สมควรที่จะตอบ
ปัญหาข้อนี้ ท่านจงถามผมต่อหน้าพระผู้มีพระภาค-
เจ้าเถิด”

แล้วพระลักษณะกับท่านพระมหาโมคคัลลานะ
ก็เที่ยวบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์ กลับจากบิณฑบาต
ภายหลังภัตตาหารแล้ว ไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ถึง
ที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

ท่านพระลักษณะนั่งเรียบร้อยแล้ว ได้ถาม
ท่านพระมหาโมคคัลลานะถึงเรื่องเมื่อเช้าตรู่

ท่านพระมหาโมคคัลลานะได้ตอบว่า

“ขณะที่ผมลงจากเขากิษฌกูฏ ได้เห็นคนมี
อันตะใหญ่เท่าหม้อลอยอยู่กลางอากาศ คนนั้นแม้เมื่อ
เดินไปก็แบกอันตะนั้นไปบนบ่า แม้เมื่อนั่งก็ทับ
อันตะนั้นแหละ แร้งบ้าง กาบ้าง นกตะกรุมบ้าง ต่าง
ก็โผล่ตาลงจิกทั้งคนๆนั้น ได้ยินว่าคนๆนั้นส่งเสียง
ร้องครวญคราง ผมคิดว่า น่าอัศจรรย์จริงหนอ

น่าแปลกจริง สัตว์แม่เห็นปานนี้ ยักษ์แม่เห็นปานนี้
การได้อัตภาพแม่เห็นปานนี้ จักมีได้เชียวหรือ?”

พระพุทธองค์ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! สาวกทั้งหลายเป็นผู้มีจักขุ
หนอ เป็นผู้มีญาณหนอ เพราะว่าแม้สาวกก็จัก
รู้ จักเห็นสัตว์เช่นนั้น หรือจักเป็นพยาน เมื่อก่อนเรา
ได้เห็นสัตว์นั้นเหมือนกัน แต่ว่าไม่ได้พยากรณ์ไว้ หาก
ว่า เราพึงพยากรณ์สัตว์นั้นไซ้ คนอื่นๆ ก็ไม่พึงเชื่อถือ
เรา ข้อนั้นพึงเป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์ เพื่อความทุกข์
สิ้นกาลนาน แก่ผู้ไม่เชื่อถือเรา”

พระพุทธองค์ได้ตรัสต่อไปว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! สัตว์ตนนี้ได้เป็นผู้พิพากษา
ตัดสินอรรถคดีในกรุงราชคฤห์นี้เอง ด้วยผล
ของกรรมนั้น เขาจึงหมกไหม้อยู่ในนรกหลายปี หลาย
ร้อยปี หลายพันปี หลายแสนปี ด้วยเศษผลของกรรม
นั้น แล้วยังเหลืออยู่ เขาจึงต้องประสบการได้อัตภาพ
เห็นปานนี้”

๓

คนมีขนเป็นดาบ ลอยในอากาศ

สมัยหนึ่ง พระพุทธองค์ประทับอยู่ ณ
พระเวฬุวันกลันทกนิวาปสถาน กรุงราชคฤห์

วันหนึ่ง ท่านพระลักขณะกับท่านพระมหา-
โมคคัลลานะ ลงจากเขาคิชฌกูฏ เพื่อไปบิณฑบาต
ในกรุงราชคฤห์

ขณะเดินลง พระมหาโมคคัลลานะ ได้ยั้งแค้น
ขึ้น ท่านพระลักขณะได้ถามว่า

“ท่านโมคคัลลานะ! อะไรเล่าเป็นเหตุเป็นปัจจัย

“ทำให้ท่านยิ้มแย้ม?”

พระมหาโมคคัลลანะตอบว่า

“ท่านลักษณะ! เวลานี้ไม่สมควรที่จะตอบ
ปัญหาข้อนี้ ท่านจงถามผมต่อหน้าพระผู้มีพระภาค-
เจ้าเถิด”

แล้วพระลักษณะกับท่านพระมหาโมคคัลลันะ
ก็เที่ยวบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์ กลับจากบิณฑบาต
ภายหลังภัตตาหารแล้ว ไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ถึง
ที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

ท่านพระลักษณะนั่งเรียบร้อยแล้ว ได้ถาม
ท่านพระมหาโมคคัลลันะถึงเรื่องเมื่อเช้าตรู่

ท่านพระมหาโมคคัลลันะได้ตอบว่า

“ขณะที่ผมลงจากเขาคิชฌกูฏ ได้เห็นคนมี
ขนเป็นดาบลอยอยู่กลางอากาศ ดาบเหล่านั้นของคน
นั้นลอยขึ้นไปๆ แล้วก็ตกลงใส่ที่กายของคนนั้นแหละ
ได้ยินว่าคนนั้นส่งเสียงร้องครวญคราง ผมคิดว่าน่า
อัศจรรย์จริงหนอ น่าแปลกจริง สัตว์แม้เห็นปานนี้
ยักษ์แม้เห็นปานนี้ การได้อัฏภาพแม้เห็นปานนี้ จักมี

ได้เชียวหรือ?”

พระพุทธองค์ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! สาวกทั้งหลายเป็นผู้มีจักขุ หนอ เป็นผู้มีญาณหนอ เพราะว่าแม้สาวกก็จักรู้ จักเห็นสัตว์เช่นนั้น หรือจักเป็นพยาน เมื่อก่อนเราได้เห็นสัตว์นั้นเหมือนกัน แต่ว่าไม่ได้พยากรณ์ไว้ หากว่าเราพึงพยากรณ์สัตว์นั้นไซ้ร้ คนอื่นๆ ก็ไม่พึงเชื่อถือเรา ข้อนั้นพึงเป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์ เพื่อความทุกข์ ลี้กาลนาน แก่ผู้ไม่เชื่อถือเรา”

พระพุทธองค์ได้ตรัสต่อไปว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! สัตว์ตนนี้ได้เป็นคนฆ่าสุกร ขายอยู่ในกรุงราชคฤห์นี้เอง ด้วยผลของกรรมนั้น เขาจึงหมกหม้อยู่ในนรกหลายปี หลายร้อยปี หลายพันปี หลายแสนปี ด้วยเศษผลของกรรมนั้นและยังเหลืออยู่ เขาจึงต้องประสบการได้อัตภาพเห็นปานนี้”

ขึ้นเนื้อลอยในอากาศ

สมัยหนึ่ง พระพุทธองค์ประทับอยู่ ณ
พระเวฬุวันกลันทกนิวาปสถาน กรุงราชคฤห์

วันหนึ่ง ท่านพระลักขณะกับท่านพระมหา-
โมคคัลลานะ ลงจากเขาคิชฌกูฏ เพื่อไปบิณฑบาตใน
กรุงราชคฤห์

ขณะเดินลงพระมหาโมคคัลลานะได้ยืมแยมขึ้น
ท่านพระลักขณะได้ถามว่า

“ท่านโมคคัลลานะ! อะไรเล่าเป็นเหตุเป็นปัจจัย

“ทำให้ท่านยิ้มแย้ม?”

พระมหาโมคคัลลณะตอบว่า

“ท่านลักษณะ! เวลานี้ไม่สมควรที่จะตอบ
ปัญหาข้อนี้ ท่านจงถามผมต่อหน้าพระผู้มีพระภาค-
เจ้าเถิด”

แล้วพระลักษณะกับท่านพระมหาโมคคัลลณะ
ก็เที่ยวบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์ กลับจากบิณฑบาต
ภายหลังภัตตาหารแล้ว ไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ถึง
ที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

ท่านพระลักษณะนั่งเรียบร้อยแล้ว ได้ถาม
ท่านพระมหาโมคคัลลณะถึงเรื่องเมื่อเช้าตรู่

ท่านพระมหาโมคคัลลณะได้ตอบว่า

“ขณะที่ผมลงจากเขาคิชฌกูฏ ได้เห็นขึ้นเนื้อ
ลอยอยู่กลางอากาศ พวกเร้าบ้าง กาบ้าง นกตะกรม
บ้าง ต่างก็โผล่ตาลงจิกทิ้งขึ้นเนื้อนั้น ได้ยินว่าขึ้นเนื้อ
นั้นร้องครวญคราง ผมคิดว่า น่าอัศจรรย์จริงหนอ
น่าแปลกจริง สัตว์แม่เห็นปานนี้ ยักษ์แม่เห็นปานนี้
การได้อัดภาพแม่เห็นปานนี้ จักมิได้เชียวหรือ?”

พระพุทธองค์ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! สาวกทั้งหลายเป็นผู้มีจักขุ
หนอ เป็นผู้มียุณหนอ เพราะว่าแม้สาวกก็จักษุ
จักเห็นสัตว์เช่นนั้น หรือจักเป็นพยาน เมื่อก่อนเราได้
เห็นสัตว์นั้นเหมือนกัน แต่ว่าไม่ได้พยากรณ์ไว้ หาก
ว่าเราพึงพยากรณ์สัตว์นั้นไซ้ คนอื่นๆ ก็ไม่พึงเชื่อถือ
เรา ข้อนั้นพึงเป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์ เพื่อความทุกข์
สิ้นกาลนาน แก่ผู้ไม่เชื่อถือเรา”

พระพุทธองค์ได้ตรัสต่อไปว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! สัตว์ตนนี้ได้เป็นคนฆ่าโคอยู่
ในกรุงราชคฤห์นี้เอง ด้วยผลของกรรมนั้น เขาจึง
หมกไหม้อยู่ในนรกหลายปี หลายร้อยปี หลายพันปี
หลายแสนปี ด้วยเศษผลของกรรมนั้นแหละยังเหลือ
อยู่ เขาจึงต้องประสบการได้อัฏภาพเห็นปานนี้”

๕

คนไม่มีผีวหนังสือ
ลอยอยู่ในอากาศ

สมัยหนึ่ง พระพุทธองค์ประทับอยู่ ณ
พระเวฬุวันกัลลันทกนิวาปสถาน กรุงราชคฤห์

วันหนึ่ง ท่านพระลักขณะกับท่านพระมหา-
โมคคัลลานะ ลงจากเขาคิชฌกูฏ เพื่อไปบิณฑบาตใน
กรุงราชคฤห์

ขณะเดินลง พระมหาโมคคัลลานะ ได้ขี้มั่ว
ขึ้น ท่านพระลักขณะได้ถามว่า

“ท่านโมคคัลลานะ! อะไรเล่าเป็นเหตุเป็นปัจจัย

ทำให้ท่านอึดแอ้ม?”

พระมหาโมคคัลลaneanตอบว่า

“ท่านลักษณะ! เวลานี้ไม่สมควรที่จะตอบ
ปัญหาข้อนี้ ท่านจงถามผมต่อหน้าพระผู้มีพระภาค-
เจ้าเถิด”

แล้วพระลักษณะกับท่านพระมหาโมคคัลลanean
ก็เที่ยวบิณฑบาตในกรุงราชคฤห์ กลับจากบิณฑบาต
ภายหลังภัตตาหารแล้ว ไปเข้าเฝ้าพระพุทธองค์ถึง
ที่ประทับ ถวายบังคมแล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

ท่านพระลักษณะนั่งเรียบร้อยแล้ว ได้ถาม
ท่านพระมหาโมคคัลลaneanถึงเรื่องเมื่อเช้าตรู่

ท่านพระมหาโมคคัลลaneanได้ตอบว่า

“ขณะที่ผมลงจากเขาคิชฌกูฏ ได้เห็นคนไม่มี
ผิวหนังลอยอยู่กลางอากาศนั้น แร้งบ้าง กาบ้าง นก
ตระกรุมบ้าง ต่างก็โฉบลงจิกทั้งคนนั้น ได้ยินว่า
คนนั้นส่งเสียงร้องครวญคราง ผมคิดว่า น่าอัศจรรย์
จริงหนอ น่าแปลกจริง สัตว์แม่เห็นปานนี้ ยักษ์แม่เห็น
ปานนี้ การได้อัฏภาพแม่เห็นปานนี้จักมีได้เชียวหรือ?”

พระพุทธองค์ตรัสเรียกภิกษุทั้งหลายว่า

“ภิกษุทั้งหลาย! สวากทั้งหลายเป็นผู้มีจักขุ
หนอ เป็นผู้มียาณหนอ เพราะว่าแม้สวากก็จัก
รู้จักเห็นสัตว์เช่นนั้น หรือจักเป็นพยาน เมื่อก่อนเราได้
เห็นสัตว์นั้นเหมือนกัน แต่ว่าไม่ได้พยากรณ์ไว้ หากว่า
เราพึงพยากรณ์สัตว์นั้นไซ้ คนอื่นๆ ก็ไม่พึงเชื่อถือ
เรา ข้อนั้นพึงเป็นไปเพื่อมิใช่ประโยชน์ เพื่อความทุกข์
สิ้นกาลนาน แก่ผู้ไม่เชื่อถือเรา”

พระพุทธองค์ได้ตรัสต่อไปว่า

‘ภิกษุทั้งหลาย! สัตว์คนนี้ได้เป็นคนฆ่าแกะ
ขายอยู่ในกรุงราชคฤห์นี้เอง ด้วยผลของกรรมนั้น เขา
จึงหมกไหม้อยู่ในนรกหลายปี หลายร้อยปี หลายพันปี
หลายแสนปี ด้วยเศษผลของกรรมนั้นแหละยังเหลืออยู่
เขาจึงต้องประสบการได้อัตภาพเห็นปานนี้”

๖

บุพกรรมของเปเรต กินลูกคราวละ ๗ คน

พระเถระถามหญิงเปเรตคนหนึ่งว่า

ท่านเปลือยกายมีผิวพรรณเลวทราม มีกลิ่น
เหม็นเน่าฟุ้งไป หมูแมลงวันพากันตอมเกลื่อนกล่น
ท่านเห็นใครหนอมายืนอยู่ที่นี่

หญิงเปเรตนั้นตอบว่า

ข้าแต่ท่านผู้เจริญ! ดิฉันเป็นเปเรต ถึงทุกติ
เกิดในยมโลก เพราะทำกรรมอันลามกจึงต้องจากโลก
นี้ไปสู่เปเรตโลก

เวลาเข้าคลอดบุตร ๗ คน เวลาเย็นอีก ๗ คน
แล้วกินบุตรเหล่านั้นหมด ถึงบุตร ๑๔ คน ก็ยังไม่
อาจบรรเทาความหิวของดิฉันได้

หัวใจของดิฉันย่อมเร้าร้อนอยู่เป็นนิจเพราะ
ความหิว ดิฉันเป็นจุจกเผาด้วยไฟในที่อันร้อนยิ่ง
ไม่ได้ประสบการณ์เลย

พระเถระถามว่า

ท่านทำกรรมชั่วอะไรไว้ด้วยกาย วาจา ใจ
หรือท่านกินเนื้อบุตรเพราะวิบากแห่งกรรมอะไร

หญิงเปรตนั้นตอบว่า

เมื่อก่อนดิฉันมีบุตร ๒ คน บุตร ๒ คนนั้น
กำลังหนุ่มแน่น ดิฉันเป็นผู้เข้าถึงกำลังคือบุตร (ถือ
ตัวว่ามีบุตร) จึงได้ดูหมิ่นสามีของตน

ภายหลังสามีของดิฉันโกรธ จึงได้หาภรรยา
ใหม่แทน ก็ภรรยาใหม่นั้นมีครรภ์ ดิฉันคิดชั่วต่อเขา

มีใจประทุษร้าย ได้ทำให้ครรภ์ตกไป ภรรยา
ใหม่มีครรภ์ ๓ เดือนเท่านั้น ตกเป็นโลหิตเน่า

มารดาของเขาโกรธแล้วเชิญพวกญาติของ

ดิฉันมาประชุมซักถาม ให้ดิฉันทำการสวดและขู่เชิญ
ดิฉันให้กลัว

ดิฉันได้กล่าวคำสวด ละมูสาวาทอย่างแรงว่า
ถ้าดิฉันทำชั่วย่างนี้ ขอให้ดิฉันกินเนื้อบุตรเถิด

ดิฉันมีกายเปื้อนน้ำหนองและเลือด กินเนื้อ
บุตรทั้งหลาย เพราะวิบากแห่งกรรม คือ การทำกรรม
ให้ตกไปและมูสาวาททั้งสองนั้น

สัตตปุตตขาทิกเปตวัตถุ ๒๖/๓๕-๔๕

๓

วิพากกรรม ของ คน ตระหนี่

เทวดาทูลถามว่า

“คนเหล่าใดในโลกนี้ เป็นคนตระหนี่เหนียว-
แน่น มีแต่ทำการกีดขวางคนเหล่าอื่นผู้ให้อยู่ วิพาก
ของคนพวกนั้นจะเป็นอย่างไร และสัมปรายภพของ
พวกเขาจะเป็นอย่างไร ข้าพระองค์มาเพื่อทูลถาม
พระผู้มีพระภาคเจ้าไฉนข้าพระองค์จึงจะรู้ความข้อนั้น”

พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า

“คนเหล่าใดในโลกนี้ เป็นคนตระหนี่เหนียว-

แน่น มีแต่ทำการกีดขวางคนเหล่านี้อื่นผู้ให้อยู่ คนเหล่านั้ ย่อมเข้าถึงภูมินรก กำเนิดสัตว์ดิรัจฉานหรือยมโลก ถ้าหากพวกเขาถึงความเป็นมนุษย์ ก็เกิดในสกุลคนยากจน ซึ่งจะหาท่อนผ้า อาหาร ความร่ำเรีง และความสนุกสนานได้โดยยาก คนพาลเหล่านั้ต้องประสงค์สิ่งใดจากผู้อื่น พวกเขายอมไม่ได้แม้สิ่งนั้นสมความปรารถนา นั้นเป็นวิบากในภพนี้และภพหน้า ก็ยังเป็นทุกตติอีกด้วย”

เทวดาทูลถามว่า

“ก็ข้อนี้ข้าพระองค์เข้าใจเองอย่างนี้ (แต่) จะทูลถามข้ออื่นกะพระโคตม ชนเหล่าใดในโลกนี้ได้ ความเป็นมนุษย์แล้ว รู้เจรจาปราศรัย ปราศจากความตระหนี่ เลื่อมใสในพระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ เป็นผู้มีความเคารพอย่างแรงกล้า วิบากของชนเหล่านั้นจะเป็นเช่นไร และสัมปรายภพของพวกเขาจะเป็นเช่นไร ข้าพระองค์มาเพื่อทูลถามพระผู้มีพระภาคเจ้า ไฉนข้าพระองค์จึงจะรู้ความข้อนั้น”

พระพุทธองค์ตรัสตอบว่า

“ชนเหล่าใดในโลกนี้ ได้ความเป็นมนุษย์แล้ว
รู้เจราปราศรัย ปราศจากความตระหนี่ เลื่อมใสใน
พระพุทธเจ้า พระธรรมและพระสงฆ์ เป็นผู้มี ความ
เคารพอย่างแรงกล้า ชนเหล่านี้ย่อมปรากฏในสวรรค์
อันเป็นที่อุบัติของพวกเขามาเกิดเป็น
มนุษย์ ย่อมเกิดในสกุลที่มั่งคั่ง ได้ผ้า อาหาร ความ
ร่ำรวย และความสนุกสนานโดยไม่ยาก พึงมีอาหารแผ่
ไปในโลกทรัพย์ที่ผู้อื่นหาสะสมไว้ บันเทิงใจอยู่ นั้น
เป็นวิบากในภพนี้ ทั้งภพหน้าก็เป็นสุคติอีกด้วย”

มัจฉริสูตร ๒๔/๑๔๘-๑๕๑

(ฉบับ พระสูตร และ อรรถกถา แปล
สังยุตตนิกาย สคาถวรรค เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๑)

ความปรารถนาแรงกล้า

พระมหากัปปีนเถระ ได้เล่าถึงบุญกรรม
ของตนว่า

พระพิชิตมารผู้ทรงรู้จบธรรมทั้งปวงพระนามว่า
ปทุมุตตระ ปรากฏในอชฎากาศเหมือนพระอาทิตย์
ปรากฏในอากาศในสรทกาล ฉะนั้น

พระองค์ยังดอกบัวคือเวไนยสัตว์ให้บานด้วย
พระรัศมีคือพระคำรัส สมเด็จพระโลกนายกทรงยัง
เปือกตม คือกิเลสให้แห้งไปด้วยพระรัศมีคือพระปรีชา

ทรงกำจัดยศของพวกเดียรฉัตรเสียด้วยพระ-
ญาณปานดังเพชร เหมือนพระอาทิตย์กำจัดความมืด
ฉะนั้นสมเด็จพระทิพากรเจ้าทรงส่องแสงสว่างจ้าทั้ง
กลางคืน และกลางวัน ในที่ทุกหนทุกแห่ง

เป็นบ่อเกิดแห่งคุณเหมือนสาครเป็นบ่อเกิด
แห่งรัตนะ ทรงยังเมฆคือธรรมให้ตกลงเพื่อหมูสัตว์
เหมือนเมฆยังฝนให้ตก ฉะนั้น

ครั้งนั้น เราเป็นผู้พิพากษาอยู่ในพระนครหัง-
สวดี ได้เข้าไปฟังธรรมของพระพุทธเจ้า ผู้มีพระนามว่า
ปทุมุตตระ ซึ่งกำลังประกาศคุณของพระสาวกผู้มีสติ
ผู้กล่าวสอนภิกษุทั้งหลายอยู่ ทรงยังใจของเราให้ยินดี

เราได้ฟังแล้วเกิดปีติโสมนัส นิมนต์พระ
ตถาคตพร้อมด้วยศิษย์ให้เสวยและฉันแล้วปรารธนา
ฐานันดรนั้น

ครั้งนั้นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้มีส่วนเสมอ
ด้วยหงส์ มีพระสุรเสียงเหมือนหงส์และมโหรีทักได้
ตรัสว่า จงดูมหาอำมาตย์ผู้นี้ ผู้แก้แค้นในการ
ตัดสินหมอบอยู่แทบเท้าของเรา มีประกายดุจลอยขึ้น

และมีใจสูงด้วยปีติ มีวรรณะเหมือนแสงแห่งแก้วมุกดา
งดงาม นัยน์ตาและหน้าผ่องใส

มีบริวารเป็นอันมาก ทำราชการ มียศใหญ่
มหาอำมาตย์นี้เขาปรารณาดำแหน่งภิกษุผู้ให้อิवाท
แก่ภิกษุ เพราะพลอยยินดีด้วย

ด้วยการบริจาคบิณฑบาตนี้ และด้วยการตั้ง
เจตนารมณ์ไว้ เขาจักไม่เข้าถึงทุกติเลยตลอดแสนกับ

จักเสวยความเป็นผู้มีโชคดีในหมู่ทวยเทพ
และจักเสวยความเป็นใหญ่ในหมู่มนุษย์ จักบรรลุถึง
นิพพาน ด้วยผลกรรมส่วนที่เหลือ

ในแสนกับแต่กับนี้ พระศาสดามีพระนามว่า
โคดม ทรงสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราช จักเสด็จ
อุบัติขึ้นในโลก

มหาอำมาตย์นี้จักเป็นธรรมทายาทของพระ-
ศาสดาพระองค์นั้น จักเป็นโอรสอันธรรมเนรมิต จักมี
นามว่า กัปปินะ เป็นสาวกของพระศาสดา

ต่อแต่นั้น เราก็ได้ทำสักการะด้วยดีในพระ-
ศาสนาของพระชินสีห์ ละร่างมนุษย์แล้วได้ไปสวรรค์

ชั้นดุสิต

เราครองราชย์ในเทวดาและมนุษย์โดยเป็นส่วน ๆ แล้วเกิดในสกุลช่างหูก ที่ตำบลบ้านไถ่พระนครพาราณสี

เรากับภรรยา มีบริวารแสนคน ได้อุปัฏฐาก พระปัจเจกพุทธเจ้า ๕๐๐ องค์

ได้ถวายโภชนาหารตลอดไตรมาส และให้ครองไตรจีวร เราทั้งหมดจุติจากอัตภาพนั้นแล้ว ได้เข้าถึงสวรรค์ชั้นไตรทศ

เราทั้งหมดจุติจากสวรรค์นั้นแล้ว กลับมาเป็นมนุษย์อีก พวกเราเกิดในกุกกุฏบุรี ข้างป่าหิมพานต์

เราได้เป็นราชโอรสผู้มียศใหญ่ พระนามว่า กัปปินะ พวกที่เหลือเกิดในสกุลอำมาตย์ เป็นบริวารของเรา

เราเป็นผู้ถึงความสุขอันเกิดแต่ความเป็นมหาราช ได้สำเร็จสิ่งที่ต้องประสงค์ทุกประการ ได้สดับข่าวการอุบัติของพระพุทธเจ้าที่พวกพ่อค้าบอก ดังนี้ว่า

พระพุทธเจ้าผู้เอกอัครบุคลลไม่มีใครเสมอเหมือน เสด็จอุบัติขึ้นแล้วในโลก พระองค์ทรงประกาศพระสัทธรรมอันเป็นธรรมไม่ตายเป็นอุดมสุข

และสาวกของพระองค์เป็นผู้หมั่นขยันพันทุกข์ ไม่มีอาสวกิเลส ครั้นเราได้สดับคำของพ่อค้าเหล่านั้นแล้ว ได้ทำการสักการะพวกพ่อค้า

สละราชสมบัติพร้อมด้วยอำมาตย์ เป็นพุทธมามกะ พวกนั้นออกเดินทางได้พบแม่น้ำมหาจันทรานที มีน้ำเต็มเปี่ยมเสมอขอบฝั่งทั้งไม่มีทำน้ำ ไม่มีแพ ข้ามได้ยาก มีกระแสน้ำไหลเชี่ยว เราระลึกลงถึงพระพุทธคุณแล้ว ข้ามแม่น้ำไปได้โดยสวัสดิ์

ถ้าพระพุทธองค์ทรงข้ามกระแสน้ำคือภพไปได้ ถึงที่สุดแห่งโลก ทรงรู้แจ้งชัดไซ้ ด้วยสัจวาจานี้ ขอให้การไปของเราจงสำเร็จ

ถ้ามรรคเป็นเครื่องให้สัตว์ถึงความสงบได้ เป็นเครื่องให้โมกขธรรมเป็นธรรมสงบระงับ นำความสุขมาให้ได้ไซ้ ด้วยสัจวาจานี้ ก็ขอให้การไปของเราจงสำเร็จ

ถ้าพระสงฆ์เป็นผู้ข้ามพ้นทางกัณดารไปได้
เป็นเนื่อนาบุญอันเยี่ยมไฉไร ด้วยสัจวาจานี้ ก็ขอให้
การไปของเราจงสำเร็จ

พร้อมกับที่เราได้ทำสัจจะอันประเสริฐดังนี้
น้ำได้ไหลหลีกออกไปจากหนทาง ลำดับนั้น เราได้ข้าม
ไปขึ้นฝั่งแม่น้ำอันน่ารื่นรมย์ใจได้โดยสะดวก

ได้พบพระพุทธเจ้าประทับนั่งอยู่เหมือน
พระอาทิตย์ที่กำลังอุทัย ดังภูเขาทองที่ลูกโพลง ฉะนั้น

เหมือนประทีปด้ามที่ถูกลไฟไหม้โชติช่วง
ผู้อันสาวกแวดล้อมเปรียบดังพระจันทร์ที่ประกอบ
ด้วยดวงดาว ยังเทวดาและมนุษย์ให้เปลิดเปลินปาน
ท้าววาสวะผู้ยังฝืนคือรัตนะให้ตกลง ฉะนั้น

เราพร้อมด้วยอำมาตย์ถวายเป็นบัณฑิตย์แล้ว เฝ้าอยู่
ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ลำดับนั้น พระพุทธเจ้าทรง
ทราบอรรถาัยของเรา ได้แสดงพระธรรมเทศนา

เราฟังธรรมอันปราศจากมลทินแล้ว ได้กราบ
ทูลพระพิชิตมารว่า ข้าแต่พระมหาवीรเจ้า ขอได้ทรง
โปรดให้พวกข้าพระองค์ให้บรรพชาเถิด พวกข้า-

พระองค์เป็นผู้ลงสู่ภพแล้ว

พระมหามุนีผู้สูงสุดได้ตรัสว่า ท่านทั้งหลาย
จงเป็นภิกษุมาเถิด ธรรมอันเรากล่าวดีแล้ว ท่านทั้ง-
หลายจงประพฤติพรหมจรรย์เพื่อทำที่สุดแห่งทุกข์เกิด

พร้อมกันกับพระพุทธรังสี เราทุกคนล้วน
ทรงเพศเป็นภิกษุ เราทั้งหลายอุปสมบทแล้ว เป็นภิกษุ
ผู้โสดาบันในพระศาสนา

ต่อแต่นั้น พระผู้นำชั้นพิเศษได้เสด็จเข้าพระ-
เชตวันมหาวิหารแล้วทรงสั่งสอน เรออันพระพิชิตมาร
ทรงสั่งสอนแล้ว ได้บรรลุอรหัต

ลำดับนั้น เราได้สั่งสอนภิกษุพันรูป แม้พวก
เขาทำตามคำสอนของเราก็คือเป็นผู้ไม่มีอาสวะ

พระพิชิตมารทรงพอพระทัยในคุณชื่อนั้น
จึงทรงตั้งเราไว้ในตำแหน่งเอตทัคคะ ณ ท่ามกลางมหา-
ชนว่า ภิกษุยกัปปิณะ เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ผู้ให้อิโวาท
แก่ภิกษุ

กรรมที่ได้ทำไว้ในแสนกัป ได้แสดงผลให้เรา
ในครั้งนี้ เราพ้นจากกิเลสจตุสดกถาที่พ้นจากแล้ว

เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้งหมด ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดข้างตัดเชือกแล้ว เป็นผู้ไม่มีอาสวะอยู่

การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชชา ๓ เราได้บรรลุแล้วโดยลำดับ คำสอนของพระพุทธเจ้าเราได้ทำเสร็จแล้ว

คุณพิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภีทา ๔ วิโมกข์ ๘ และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว คำสอนของพระพุทธเจ้าเราทำเสร็จแล้ว

มหากัปปินเถราปทาน ๗๒/๑๒๓

(ฉบับพระสูตร และอรรถกถา แปล

ชุตทกนิกาย อปทาน เล่มที่ ๕)

๕

กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม

ราहुล! เธอปรารถนาจะทำกรรมใดด้วยกาย เธอพึงพิจารณากายกรรมนั้นเสียก่อนว่า เราปรารถนาจะทำกรรมนี้ด้วยกาย กายกรรมของเรานี้ จะเป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เบียดเบียนทั้งตนทั้งผู้อื่นบ้าง กายกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบากกรรมงมหนอ

ราहुล! ถ้าเมื่อเธอพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เราปรารถนาจะทำกรรมใดด้วยกาย กายกรรมของเรานี้

จะเป็นไปเพื่อเบียดเบียนตน เบียดเบียนผู้อื่น เบียด-
เบียนทั้งตนทั้งผู้อื่น กายกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็น
กำไร มีทุกข์เป็นวิบากดังนี้ไซ้ กรรมเห็นปานนี้เธอ
อย่าทำด้วยกายโดยเด็ดขาด

แต่ถ้าเมื่อเธอพิจารณาอยู่รู้อย่างนี้ว่า เรา
ปรารถนาจะทำความใดด้วยกาย ขอให้กายกรรมของ
เรานี้ อย่าเป็นไปเพื่อเบียดเบียนตน เบียดเบียนผู้อื่น
เบียดเบียนทั้งตนทั้งผู้อื่น กายกรรมนี้เป็นกุศล มีสุข
เป็นกำไร มีสุขเป็นวิบากดังนี้ไซ้ กรรมเห็นปานนั้น
เธอพึงทำด้วยกาย

แม้เมื่อเธอกำลังทำความด้วยกาย เธอก็พึง
พิจารณากายกรรมนั้นแหละว่า เรากำลังทำความใด
ด้วยกาย กายกรรมของเรานี้ ย่อมเป็นไปเพื่อเบียด-
เบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง และเบียดเบียนทั้ง
ตนและผู้อื่นบ้าง กายกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็น
กำไร มีทุกข์เป็นวิบากกระนั้นหรือ

ถ้าเมื่อเธอพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เราทำ
กรรมใดด้วยกาย กายกรรมของเรานี้ ย่อมเป็นไปเพื่อ

เบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง และเบียด-
เบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง กายกรรมนี้เป็นอกุศล มี
ทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบากดังนี้ไซ้ เธอพึงเลิก
กายกรรมเห็นปานนั้นเสีย

แต่ถ้าเธอพิจารณาอยู่รู้อย่างนี้ว่า เราทำกรรม
ใดด้วยกาย กายกรรมของเรานี้ ย่อมไม่เป็นไปเพื่อ
เบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง และเบียด-
เบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง กายกรรมนี้เป็นกุศล มีสุข
เป็นกำไร มีสุขเป็นวิบากดังนี้ไซ้ เธอพึงเพิ่มกาย-
กรรมเห็นปานนั้น

ราหุล! แม้เธอทำกรรมด้วยกายแล้ว เธอก็พึง
พิจารณากายกรรมนั้นแหละว่า เราได้ทำแล้วซึ่งกรรม
ใดด้วยกาย กายกรรมของเรานี้ ย่อมเป็นไปเพื่อเบียด-
เบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง และเบียดเบียนทั้ง
ตนและผู้อื่นบ้าง กายกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็น
กำไร มีทุกข์เป็นวิบากกระมังหนอ

ถ้าเธอพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เราได้ทำแล้ว
ซึ่งกายกรรมใด กายกรรมของเรานี้ ย่อมเป็นไปเพื่อ

เบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง และเบียด-
เบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง กายกรรมนี้เป็นอกุศล มี
ทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบากดังนี้ไซ้ ไร กายกรรม
เห็นปานนั้น เธอพึงแสดง ทำให้เปิดเผย ทำให้ง่าย
ในพระศาสนา ในท่านผู้รู้หรือในเพื่อนพรหมจรรย์
ทั้งหลาย แล้วพึงสำรวจต่อไป

แต่ถ้าเธอพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เราทำแล้ว
ซึ่งกรรมใดด้วยกาย กายกรรมของเรานี้ ย่อมไม่เป็น
ไปเพื่อเบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง และ
เบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง กายกรรมนี้เป็นอกุศล มี
สุขเป็นกำไร มีสุขเป็นวิบากดังนี้ไซ้ ไร เธอพึงมีปิติและ
ปราโมทย์ ศึกษาในกุศลธรรมทั้งกลางวันและกลางคืน
อยู่ด้วยกายกรรมนั้นแหละ

ราहुล! เธอปรารถนาจะทำกรรมใดด้วยวาจา
เธอพึงพิจารณาวิกรรมนั้นเสียก่อนว่า เราปรารถนา
จะทำกรรมใดด้วยวาจา วิกรรมของเรานี้พึงเป็นไป
เพื่อเบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง และ
เบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง วิกรรมนี้เป็นอกุศล มี

ทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบากกรรมงหนอ

ถ้าเธอพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เราปรารถนา จะทำกรรมใดด้วยวาจา วิจกรรมของเรานี้ ฟังเป็นไป เพื่อเบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง และ เบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง วิจกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบากดังนี้ไซ้ วิจกรรม เห็นปานนั้น เธอไม่ควรทำ

แต่ถ้าเธอพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เรา ปรารถนาจะทำกรรมใดด้วยวาจา วิจกรรมของเรานี้ไม่ ฟังเป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง และเบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง วิจกรรมนี้เป็นกุศล มีสุขเป็นกำไร มีสุขเป็นผลดังนี้ไซ้ วิจกรรมเห็นปาน นั้น เธอควรทำ

ราหุล! แม้เมื่อเธอกำลังทำกรรมด้วยวาจา เธอก็พึงพิจารณาวิกรรมนั้นแหละว่า เราทำอยู่ซึ่ง กรรมใดด้วยวาจา วิจกรรมของเรานี้ ย่อมเป็นไปเพื่อ เบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง และเบียด- เบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง วิจกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์

เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบากนั้นหรือ

ถ้าเธอพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เราทำอยู่ซึ่งกรรมใดด้วยวาจา วชิกรรมของเรานี้ ย่อมเป็นไปเพื่อเบียดเบียนตน เบียดเบียนผู้อื่น และเบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่น วชิกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบากดังนี้ไซ้ เธอพึงเลิกวชิกรรมเห็นปานนั้นเสีย

แต่ถ้าเธอพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เราทำอยู่ซึ่งกรรมใดด้วยวาจา วชิกรรมของเรานี้ ย่อมไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง และเบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง วชิกรรมนี้เป็นกุศล มีสุขเป็นกำไร มีสุขเป็นวิบากดังนี้ไซ้ เธอพึงเพิ่มวชิกรรมเห็นปานนั้น

ราหุล! แม้เธอทำกรรมด้วยวาจาแล้ว เธอก็พึงพิจารณาวิกรรมนั้นแหละว่า เราได้ทำแล้วซึ่งกรรมใดด้วยวาจา วชิกรรมของเรานี้ ย่อมเป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง และเบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง วชิกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบากกระนั้นหรือ

ถ้าเธอพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เราได้ทำแล้ว ซึ่งกรรมใดด้วยวาจา วชิกรรมของเรานี้ ย่อมเป็นไป เพื่อเบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง วชิกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบากดังนี้ไซ้ วชิกรรมเห็นปานนั้น เธอพึงแสดง เปิดเผย ทำให้ง่าย ในพระศาสดา ในท่านผู้รู้หรือในเพื่อนพรหมจรรย์ทั้งหลาย ครั้นแล้ว พึงสำรวจต่อไป

แต่ถ้าเธอพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เราได้ทำแล้วซึ่งกรรมใดด้วยวาจา วชิกรรมของเรานี้ ย่อมไม่เป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง วชิกรรมนี้เป็นกุศล มีสุขเป็นกำไร มีสุขเป็นวิบากดังนี้ไซ้ เธอพึงมีปิติและปราโมทย์ ศึกษาในกุศลธรรมทั้งกลางวันและกลางคืน อยู่ด้วยวชิกรรมนั้นแหละ

ราหุล! เธอปรารถนาจะทำความใดด้วยใจ เธอพึงพิจารณาโนกรรมนั้นเสียก่อนว่า เราปรารถนาจะทำความใดด้วยใจ มโนกรรมของเรานี้ พึงเป็นไป

เพื่อเบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง มโนกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบากกระมังหนอ

ถ้าเธอพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เราปรารถนาจะทำความใดด้วยใจ มโนกรรมของเรานี้ พึงเป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง มโนกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์เป็นวิบากดังนี้ไซ้ มโนกรรมเห็นปานนั้น เธอไม่ควรทำเลย

แต่ถ้าเธอพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เราปรารถนาจะทำความใดด้วยใจ มโนกรรมของเรานี้ไม่พึงเป็นไปเพื่อเบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เบียดเบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง มโนกรรมนี้เป็นกุศลมีสุขเป็นกำไร มีสุขเป็นวิบากดังนี้ไซ้ มโนกรรมเห็นปานนั้น เธอควรทำ

ราหุล! แม้เมื่อเธอกำลังทำความใดด้วยใจ เธอก็พึงพิจารณามโนกรรมนั้นแหละว่า เราทำอยู่ซึ่งกรรมใดด้วยใจ มโนกรรมของเรานี้ย่อมเป็นไปเพื่อ

เบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เบียดเบียน
ทั้งตนและผู้อื่นบ้าง มโนกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็น
กำไร มีทุกข์เป็นวิบากดังนี้ไซ้ เธอพึงเลิกมโนกรรม
เห็นปานนั้นเสีย

แต่ถ้าเธอพิจารณาอยู่ ฟังรู้อย่างนี้ว่า เราทำ
อยู่ซึ่งกรรมใดด้วยใจ มโนกรรมของเราเนี่ย ย่อมไม่เป็น
ไปเพื่อเบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เบียด-
เบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง มโนกรรมนี้เป็นกุศล มีสุข
เป็นกำไร มีสุขเป็นวิบากดังนี้ไซ้ เธอพึงเพิ่มมโน-
กรรมเห็นปานนั้น

ราหุล! แม้เธอทำกรรมใดด้วยใจแล้ว เธอก็พึง
พิจารณามโนกรรมนั้นแหละว่า เราได้ทำกรรมใดด้วย
ใจแล้ว มโนกรรมของเราเนี่ย ย่อมเป็นไปเพื่อเบียดเบียน
ตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เบียดเบียนทั้งตนและ
ผู้อื่นบ้าง มโนกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็นกำไร มีทุกข์
เป็นวิบากกระมังหนอ

ถ้าเธอพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เราได้ทำแล้ว
ซึ่งกรรมใดด้วยใจ มโนกรรมของเราเนี่ยย่อมเป็นไปเพื่อ

เบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เบียดเบียนทั้ง
ตนและผู้อื่นบ้าง มโนกรรมนี้เป็นอกุศล มีทุกข์เป็น
กำไร มีทุกข์เป็นวิบากดังนี้ไซ้เร่ เธอพึงกระดาก
ละอาย รังเกียจในมโนกรรมเห็นปานนั้น ครั้นแล้วพึง
สำรวจต่อไป

แต่ถ้าเธอพิจารณาอยู่ รู้อย่างนี้ว่า เราได้ทำ
แล้วซึ่งกรรมใดด้วยใจ มโนกรรมของเรานี้ย่อมไม่เป็น
ไปเพื่อเบียดเบียนตนบ้าง เบียดเบียนผู้อื่นบ้าง เบียด-
เบียนทั้งตนและผู้อื่นบ้าง มโนกรรมนี้เป็นอกุศล มีสุข
เป็นกำไร มีสุขเป็นวิบากดังนี้ไซ้เร่ เธอพึงมีปิติและ
ปราโมทย์ ศึกษาในกุศลธรรมทั้งหลาย ทั้งกลางวันและ
กลางคืน อยู่ด้วยมโนกรรมนั้นแหละ

ราหุล! สมณะหรือพราหมณ์เหล่าใดเหล่า
หนึ่งในอดีตกาล ได้ชำระกายกรรม วจีกรรม มโน-
กรรมแล้ว สมณะหรือพราหมณ์ทั้งหมดนั้นพิจารณาฯ
อย่างนี้นั่นเอง แล้วจึงชำระกายกรรม วจีกรรม มโน-
กรรม แม้สมณะหรือพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่งใน
อนาคตกาลที่จักชำระกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม

สมณะหรือพราหมณ์ทั้งหมดนั้น ก็จักพิจารณา ๑
อย่างนี้นั่นเอง แล้วจึงชำระกายกรรม วจีกรรม มโน-
กรรม ถึงสมณะหรือพราหมณ์เหล่าใดเหล่าหนึ่งใน
ปัจจุบัน ที่กำลังชำระกายกรรม วจีกรรม มโนกรรม
อยู่ สมณะหรือพราหมณ์ทั้งหมดนั้น ก็พิจารณา ๑
อย่างนี้นั่นเอง แล้วจึงชำระกายกรรม วจีกรรม มโน-
กรรม

เพราะเหตุนี้แหละ ราชูล เธอพึงศึกษาว่า
เราจักพิจารณา ๑ แล้วจึงชำระกายกรรม วจีกรรม
มโนกรรม เธอพึงศึกษาอย่างนี้แหละ

พระบาลีสถิตตันตปิฎก
มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปัณณาสก์
จูฬราหุโลวาทสูตร เล่มที่ ๑๓

๑๐

ร ัก ข า

แ ล ะ ไ ม่ ร ัก ข า จิต

คฤหบดี! เมื่อบุคคลไม่รักษาจิต กายกรรม
ก็ได้ชื่อว่าไม่ได้รับการรักษา วจีกรรมก็ได้ชื่อว่าไม่ได้รับการรักษา
มโนกรรมก็ได้ชื่อว่าไม่ได้รับการรักษา

เมื่อเขาไม่รักษากายกรรม ไม่รักษาวจีกรรม
ไม่รักษามโนกรรม แม้กายกรรมก็ชุ่มแล้ว วจีกรรมก็ชุ่ม
มโนกรรมก็ชุ่ม

เมื่อเขามีกายกรรมชุ่ม วจีกรรมชุ่ม มโนกรรม
ชุ่ม กายกรรมก็เสีย วจีกรรมก็เสีย มโนกรรมก็เสีย

เมื่อเรามีกายกรรมเสีย วจีกรรมเสีย มโน-
กรรมเสีย การตายก็ไม่ดี การทำกาละก็ไม่งาม

คฤหบดี! เปรียบเหมือนเมื่อเรือนยอดซึ่งมุง
ไว้ไม่ดี ยอดเรือนก็ไม่ได้รักษา ไม้กลอนก็ไม่ได้รักษา
แม้ฝาเรือนก็ไม่ได้รักษา ยอดเรือนก็เป็นอันถูกฝนร่ว
รด ไม้กลอนก็ถูกฝนร่วรด ฝาเรือนก็ถูกฝนร่วรด
ยอดเรือนก็ผุ ไม้กลอนก็ผุ แม้ฝาเรือนก็ผุฉนัใด

คฤหบดี! เมื่อบุคคลไม่รักษาจิตไว้ ก็ฉนั้น
เหมือนกัน

เมื่อเรามีกายกรรมเสีย วจีกรรมเสีย มโน-
กรรมเสีย การตายก็ไม่ดี การทำกาละก็ไม่งาม

คฤหบดี! เมื่อบุคคลรักษาจิตไว้ กายกรรมก็
ได้ชื่อว่ารักษา วจีกรรมก็ได้ชื่อว่ารักษา มโนกรรมก็ได้
ชื่อว่ารักษา เมื่อเขารักษากายกรรม รักษา วจีกรรม
รักษามโนกรรม แม้กายกรรมก็ไม่ชุ่ม วจีกรรมก็ไม่ชุ่ม
มโนกรรมก็ไม่ชุ่ม

เมื่อเรามีกายกรรมไม่ชุ่ม วจีกรรมไม่ชุ่ม
มโนกรรมไม่ชุ่ม กายกรรมก็ไม่เสีย วจีกรรมก็ไม่เสีย

มโนกรรมก็ไม่เสีย

เมื่อเขามีกายกรรมไม่เสีย วจีกรรมไม่เสีย
มโนกรรมไม่เสีย ความตายก็ดี การทำกาละก็งาม

คฤหบดี! เปรียบเทียบเมื่อเรือนยอดซึ่งมุงไว้
เรียบร้อย แม้ยอดเรือนก็รักษา ไม้กลอนก็รักษา แม้
ฝาเรือนก็รักษา ยอดเรือนก็ไม่ถูกฝนรั่วรด ไม้กลอนก็
ไม่ถูกฝนรั่วรด ฝาเรือนก็ไม่ถูกฝนรั่วรด ยอดเรือนก็
ไม่ผุ ไม้กลอนก็ไม่ผุ แม้ฝาเรือนก็เป็นของไม่ผุ ฉันท

คฤหบดี! เมื่อบุคคลรักษาจิตไว้ ก็ฉันทนั้น
เหมือนกัน

เมื่อเขามีกายกรรมไม่เสีย วจีกรรมไม่เสีย
มโนกรรมไม่เสีย ความตายก็ดี การทำกาละก็งาม

พระบาลีสถิตตันตปิฎก

อังคุตตรนิกาย เอกกนิบาต

ทุกนิบาต อรักขิตสูตร เล่มที่ ๒๐

๑๑

พิณาศและไม้พิณาศ

กดุหบดี! เมื่อจิตฉิบหายเสียแล้ว แม้กาย-
กรรมก็ฉิบหาย วจีกรรมก็ฉิบหาย มโนกรรมก็ฉิบหาย
เมื่อเขามีกายกรรมฉิบหาย มีวจีกรรมฉิบหาย มีมโน-
กรรมฉิบหาย ความตายก็ไม่ดี การทำกาละก็ไม่งาม

กดุหบดี! เปรียบเหมือนเมื่อเรือนที่มุงไว้ไม่ดี
ยอดเรือนฉิบหาย ไม้กลอนก็ฉิบหาย ฝาเรือนก็ฉิบหาย
นั่นใด

กดุหบดี! เมื่อจิตฉิบหาย ก็จันนั้นเหมือนกัน

เมื่อเขามีกายกรรมฉิบหาย มีวจีกรรมฉิบหาย
มีมโนกรรมฉิบหาย ความตายก็ไม่ดี การทำกาละก็
ไม่งาม

คฤหบดี! เมื่อจิตไม่ฉิบหาย กายกรรมก็ไม่
ฉิบหาย วจีกรรมก็ไม่ฉิบหาย มโนกรรมก็ไม่ฉิบหาย
เมื่อเรามีกายกรรมไม่ฉิบหาย วจีกรรมไม่ฉิบหาย
มโนกรรมไม่ฉิบหาย ความตายก็ดี การทำกาละก็งาม

คฤหบดี! เปรียบเหมือนเมื่อเรือนยอดที่สูง
ไว้ดี แม้ยอดเรือนก็ไม่ฉิบหาย ไม้กลอนก็ไม่ฉิบหาย
ฝาเรือนก็ไม่ฉิบหาย จันใด

คฤหบดี! เมื่อจิตไม่ฉิบหาย ก็จันนั้น
เหมือนกัน

เมื่อเขามีกายกรรมไม่ฉิบหาย วจีกรรมไม่
ฉิบหาย มโนกรรมไม่ฉิบหาย ความตายก็ดี การทำ
กาละก็งาม

พระบาลีสถิตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย

เอกกนิบาต ทุกกนิบาต

ติกกนิบาต พยาบันนสูตร เล่มที่ ๒๐

๑๒

ขอเกิดเป็นนักธรรมกถา

พระกุมารกัสสปเถระ ได้เล่าถึงบุพกรรมของ
ตนไว้ว่า

ในกัปที่แสนแต่ภัทรกัปนี้ พระผู้มีพระภาคเจ้า
ผู้นายก ทรงเกื้อกูลแก่สัตว์โลกทั้งปวง เป็นนักปราชญ์
มีพระนามว่าปทุมมุตตระ ได้เสด็จอุบัติขึ้นแล้ว

ครั้งนั้น เราเป็นพราหมณ์มีชื่อเสียงโด่งดัง รู้
จบไตรเพท เทียวไปในที่พักสำราญกลางวัน ได้พบ
พระผู้มีพระภาคเจ้า ผู้นายกของโลก กำลังทรง

ประกาศสัจจะ ๔ ทรงยังมนุษย์พร้อมด้วยทวยเทพให้
ตรัสรู้ กำลังทรงสรรเสริญพระสาวกของพระองค์
ผู้กล่าวธรรมกถาวิจิตรอยู่ในหมู่มหาชน

ครั้งนั้น เราขอบใจ จึงได้นิมนต์พระตถาคต
แล้วประดับประดาฉัพพัญญูให้สว่างไสวด้วยรัตนนานา
ชนิด ด้วยผ้าอันย้อมด้วยสีต่าง ๆ นิมนต์พระพุทธเจ้า
พร้อมด้วยพระสงฆ์ให้เสวยและฉันในมณฑปนั้น เรา
นิมนต์พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระสาวกให้เสวยและ
ฉันโภชนามีสอนเลิศต่าง ๆ ถึง ๗ วัน

แล้วเอาดอกไม้ที่สวยงามต่าง ๆ ชนิดบูชาแล้ว
หมอบลงแทบบาทมูล ประรณานาฐานันดรนั้น

ครั้งนั้น พระมุนีผู้ประเสริฐมีความเอ็นดู เป็น
ที่อาศัยอยู่แห่งกรุณา ได้ตรัสว่า จงดุพราหมณ์นี้ ผู้มี
ปากและตาเหมือนดอกปทุม มาด้วยความปรีดา
ปราโมทย์ มีกายและใจฟูขึ้นเพราะโสมนัส นำความ
ร่าเริงมา จักขุเบิกกว้าง มีความปรารถนาในศาสนา
ของเรา หมอบลงแทบบาทมูลของเรา มีความประ-
พดติมัน มีใจโสมนัส เขาปรารถนาฐานันดรนั้น คือ

การกล่าวธรรมกถาอันวิจิตร

ในกัปที่แสนแต่กัปนี้ พระศาสดามีพระนามว่าโคดม ซึ่งสมภพในวงศ์พระเจ้าโอกกากราชจักเสด็จอุบัติขึ้นในโลก

ผู้นี้จักเป็นธรรมทายาทของพระศาสดาพระองค์นั้น จักเป็นโอรสอันธรรมเนรมิต จักมีนามว่า कुमारกัสสปะเป็นสาวกของพระศาสดา

เพราะอำนาจดอกไม้และผ้าอันวิจิตรกับรัตนะเรจักถึงความเป็นผู้เลิศกว่าภิกษุทั้งหลาย ผู้กล่าวธรรมกถาอันวิจิตร

เพราะกรรมที่ทำไว้ดีแล้ว และเพราะการตั้งเจตน์จำนงไว้ เราละร่างมนุษย์แล้ว ได้ไปสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

เราท่องเที่ยวไปในภพน้อยภพใหญ่เหมือนตัวละครหมุนเวียนอยู่กลางเวทีเต้นรำฉะนั้น เราเป็นบุตรของเนื้อเชื้อสาขะหยั่งลงในครรภ์แห่งแม่เนื้อ

ครั้งนั้น เมื่อเราอยู่ในท้องมารดาของเราถึงเวรที่จะต้องถูกฆ่า มารดาของเราถูกเนื้อสาขะ

ทอดทิ้ง จึงยึดเอาเนื้อนิโครธเป็นที่พึ่ง

มารดาของเราอันพญาเนื้อนิโครธช่วยให้พ้น
จากความตาย สละเนื้อสาขะแล้ว ตักเตือนเราผู้เป็น
บุตรของตนในครั้งนั้นอย่างนี้ว่า

ควรคบหาแต่เนื้อนิโครธเท่านั้น ไม่ควรเข้าไป
คบหาเนื้อสาขะ ตายในสำนักเนื้อนิโครธ ประเสริฐกว่า
มีชีวิตอยู่ในสำนักเนื้อสาขะจะประเสริฐอะไร

เรา มารดาของเรา และเนื้อนอกจากนี้อันเนื้อ
นิโครธ ผู้เป็นนายฝูงนั้นพร่ำสอน อาศัยโอวาทของ
เนื้อนิโครธนั้น จึงได้ไปยังที่อยู่อาศัยคือ สวรรค์ชั้น
ดุสิตอันรื่นรมย์ ประหนึ่งว่าไปยังเรือนของตัวที่ทิ้งจาก
ไปฉะนั้น

เมื่อพระศาสนาของพระกัสสปชีรเจ้า กำลังถึง
ความสิ้นสูญอันตรธาน เราได้ขึ้นภูเขอันล้วนด้วยหิน
บำเพ็ญเพียรตามคำสอนของพระพิชิตมาร

ก็บัดนี้ เราเกิดในสกุลเศรษฐีในพระนครราช-
คฤห์ มารดาของเรามีครรภ์ ออกบวชเป็นภิกษุณี พวก
ภิกษุณีรู้ว่ามารดาของเรามีครรภ์จึงนำไปหาพระเทวทัต

พระเทวทัตนั้นกล่าวว่า จงนาสนะภิกษุณีผู้ตามฉันเสีย
ถึงในบัดนี้มารดาบังเกิดเกล้าของเรา เป็นผู้
อันพระพิชิตมารจอมมุนีทรงอนุเคราะห์ไว้ จึงได้ถึง
ความสุขในสำนักของภิกษุณี

พระเจ้าแผ่นดินพระนามว่าโกศล ได้ทรง
ทราบเรื่องนั้นจึงทรงเลี้ยงดุเราไว้ด้วยเครื่องบริหารแห่ง
กุมาร และตัวเรามีชื่อว่ากัสสปะ เพราะอาศัยท่านพระ
มหากัสสปเถระ เราจึงถูกเรียกว่ากุมารกัสสปะ

เพราะได้สดับพระธรรมเทศนา ที่พระพุทธเจ้า
ทรงแสดงว่า กายเช่นเดียวกับจอมปลวก

จิตของเราจึงพ้นจากอาสวะกิเลส ไม่ถือนั่น
ด้วยอุปาทานโดยประการทั้งปวง เราได้รับตำแหน่ง
เอตทัคคะ ก็เพราะทรมานพระเจ้าปยาสิ

เราเผากิเลสทั้งหลายแล้ว ถอนภพขึ้นได้ทั้ง
หมดแล้ว ตัดกิเลสเครื่องผูกมัดข้างตัดเชือกแล้ว เป็น
ผู้ไม่มีอาสวะอยู่

การที่เราได้มาในสำนักพระพุทธเจ้าของเรา
เป็นการมาดีแล้วหนอ วิชา ๓ เราได้บรรลุแล้วโดยลำดับ

คำสอนของพระพุทธเจ้าเราได้ทำเสร็จแล้ว

คุณวิเศษเหล่านี้ คือ ปฏิสัมภิทา ๔ วิโมกข์ ๘
และอภิญญา ๖ เราทำให้แจ้งชัดแล้ว คำสอนของ
พระพุทธเจ้าเราทำเสร็จแล้ว

กุมารกัสสปเถรปาทาน ๗๒/๑๒๕
(ฉบับพระสูตรและ อรรถกถา แปล
ขุททกนิกาย อปทาน เล่มที่ ๕)

๑๓

ผลของการให้อาหาร

เทวดากราบทูลว่า

“เทวดาและมนุษย์ทั้งสองพวก ต่างก็พอใจอาหารด้วยกันทั้งนั้น เออ ก็ผู้ที่ไม่พอใจอาหารชื่อว่า ยักษ์โดยแท้”

พระพุทธองค์ตรัสว่า

“ชนเหล่าใดมีใจผ่องใสแล้ว ให้อาหารนั้น ด้วยศรัทธาอาหารนั้นแลย่อมพบนอเขาทั้งในโลกนี้และโลกหน้า เพราะเหตุนั้น บุคคลพึงนำความตระหนี่

ออกไปเสีย ฟุ้งข่มความตระหนี่ซึ่งเป็นตัวมลทินแล้ว
ให้ทาน เพราะบุญทั้งหลายเป็นที่พึงของเหล่าสัตว์
ในโลกหน้า”

อัมมสูตร ๒๔/๑๓๕-๑๔๐

(ฉบับ พระสูตร และ อรรถกถา แปล
สังยุตตนิกาย สคาถวรรค เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๑)

๑๔

บุญเป็นที่พึงในโลกหน้า

เสรีเทพบุตร ครั้นยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้าง
หนึ่งแล้ว ได้กล่าวคาถาทูลถวายพระพุทธองค์ว่า

“เทวดาและมนุษย์ทั้งสองพวก ต่างก็ยินดี
ข้าวและน้ำด้วยกันทั้งนั้น เออ ก็ผู้ที่ไม่ยินดีข้าวและน้ำ
ชื่อว่ายากษโดยแท้”

พระพุทธองค์ได้ตรัสตอบด้วยพระคาถาว่า

“ชนเหล่าใดมีใจผ่องใส ให้ข้าวและน้ำนั้นด้วย
ศรัทธา ข้าวและน้ำนั้นแล ย่อมพะนอชนเหล่านั้น ทั้ง

ในโลกนี้และโลกหน้า เพราะเหตุนั้น ฟังเปลื้องความ
ตระหนี่เสีย กรอบงำมลทินคือความตระหนี่เสีย ให้
ทาน บุญเท่านั้นย่อมเป็นที่พึงของเหล่าสัตว์ในโลก
หน้า”

เสรีเทพบุตรกล่าวว่า “นำอัสจรรย์พระเจ้าข้า
ไม่เคยมีมา พระเจ้าข้า พระดำรัสนี้พระผู้มีพระภาคเจ้า
ตรัสดีแล้วว่า

“ชนเหล่าใดมีใจผ่องใส ให้ข้าวและนํ้านั้นด้วย
ศรัทธา ข้าวและนํ้านั้นแล ย่อมพะนอชนเหล่านั้น ทั้ง
ในโลกนี้และโลกหน้า เพราะเหตุนั้น ฟังเปลื้องความ
ตระหนี่เสีย กรอบงำมลทินคือความตระหนี่เสีย ให้
ทาน บุญเท่านั้นเป็นที่พึงของเหล่าสัตว์ในโลกหน้า”

เสรีสูตร ๒๔/๒๘๒-๒๘๔

(ฉบับพระสูตร และอรรถกถา แปล
สังยุตตนิกาย สคาถวรรค เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๑)

๑๕

นำพาพระโพธิสัตว์เดินทาง

พระผู้มีพระภาคเจ้าประทับอยู่ ณ พระวิหาร
เชตวัน กรุงสาวัตถี สมัยนั้น ท่านพระมหาโมคคัลลา-
นะ เทียบจาริกไปในเทวโลก ไปสวรรค์ชั้นดาวดึงส์
ขณะนั้น กัณฐกเทพบุตรออกจากวิมานของตน ขึ้น
ยานทิพย์ไปอุทยานด้วยเทพฤทธิ์อันยิ่งใหญ่พร้อม
บริวารเป็นอันมาก เห็นท่านพระมหาโมคคัลลานั้นเกิด
ความเคารพนับถือมาก รีบลงจากยานไปหาพระเถระ
ไหว้ด้วยเบญจางคประดิษฐ์แล้วยืนประคองอัญชลีไว้

อัปสรทั้งหลายแต่งองค์ด้วยสรรพากรณ
ประดับด้วยมาลัยทองดอกไม้ต่าง ๆ พวกนั้นมาบำรุง
บำเรอท้าวเทวราชผู้ประทับนั่งเหนือบัลลังก์ (พระแท่น)
เท้าทองคำอ่อนนุ่ม ลาดด้วยผ้าโกเชาว์อย่างดี ต่างก็
รื่นรมย์ ท่านทำท้าวเทวราชผู้มีมหิทธิฤทธิ์นั้นให้
บันเทิงดังท้าวสวัสดิ์เทวราช ท่านพร้อมด้วยความ
ยินดีในการฟ้อนรำ ขับร้อง และประโคมดนตรี
รื่นรมย์อยู่ด้วยกลอง สังข์ ตะโพน พิณและบัณเฑาะว์
รูป เสียง กลิ่น รส และโผฏฐัพพะมืออย่างต่าง ๆ อัน
เป็นทิพย์ของท่านที่ท่านประสงค์แล้ว นำรื่นรมย์ใจ

เทพบุตร ท่านเป็นผู้มีรัศมีมาก รุ่งโรจน์ยิ่ง
ด้วยวรรณะอยู่ในวิมานอันประเสริฐนั้น ดังดวงอาทิตย์
กำลังอุทัยจะนั้น นี่เป็นผลแห่งทาน หรือศีล หรือ
อัญชลีกรรมของท่าน ท่านถูกอาตมาถามแล้ว โปรด
บอกข้อนั้นแก่อาตมาที่เถิด”

เทพบุตรนั้นดีใจ ฟังพระโมคคัลลานะถาม
แล้วก็พยากรณ์ปัญหาของกรรมที่มีผลอย่างนี้ว่า

“ข้าพเจ้าคือกัณฐกอัครราช สหชาติของ

พระโอรสของพระเจ้าสุทโธทนะ ในกรุงกบิลพัสดุ์ ราชธานีของกษัตริย์แคว้นศากยะ ครั้งใดพระราชโอรส เสด็จออกมหาภิเนษกรรมเพื่อโพธิญาณตอนเที่ยงคืน พระองค์ใช้ผ้าพระหัตถ์อันนุ่มและพระนขาที่แดงปลั่ง ค่อย ๆ ตบขาข้าพเจ้า และตรัสว่า พาเราไปเถิดเพื่อน เราบรรลुพระสัมโพธิญาณอันอุดมแล้วจักยังโลกให้ ข้ามโอฆสงสาร (ห้วงน้ำใหญ่ คือ สงสาร)

เมื่อข้าพเจ้าฟังพระดำรัสนั้น ได้มีความร่าเริง เป็นอันมาก ข้าพเจ้ามีใจเบิกบานยินดี ได้รับคำในครั้ง นั้น ครั้นรู้ว่าพระศาโกยรสผู้มียศใหญ่ประทับนั่งเหนือ หลังข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้ามีใจเบิกบานบันเทิง นำพระ- มหามุรุษไปถึงแคว้นของกษัตริย์เหล่านั้น

เมื่อพระอาทิตย์ขึ้น พระมหามุรุษนั้นมีได้ทรง อาลัยละทิ้งข้าพเจ้าและฉันนอำมาตย์ไว้ เสด็จหลีกไป ข้าพเจ้าได้เลียบพระบาททั้งสองซึ่งมีพระนขาแดงของ พระองค์ ร้องไห้แลดูพระมหาวิระผู้กำลังเสด็จไป เพราะไม่ได้เห็นพระศาโกยรสผู้ทรงสิรินั้น ข้าพเจ้า ป่วยหนัก ก็ตายอย่างฉับพลัน ด้วยอาณูภาพแห่งบุญนั้น

แหละ ข้าพเจ้าจึงมาอยู่วิมานทิพย์นี้ ซึ่งประกอบด้วย
 กามคุณทุกอย่างในเทวนคร

อีกอย่างหนึ่ง ข้าพเจ้าได้มีความร่ำเริงเพราะ
 ได้ฟังเสียงเพื่อพระโพธิญาณ ว่าเราจักบรรลุความสิ้น
 อาสวะ ด้วยกุศลมูลนั้นเอง ข้าแต่ท่านผู้เจริญ
 ถ้าพระคุณเจ้าจะพึงไปในสำนักของพระพุทธเจ้าผู้
 ศาสดาไซรั ขอพระคุณเจ้าจงกราบทูลถึงการถวาย-
 บังคมด้วยเศียรเกล้ากะพระองค์ตามคำของข้าพเจ้า
 แม้ข้าพเจ้าก็จักไปเฝ้าพระชินเจ้าผู้หาบุคคลอื่นเปรียบ
 มิได้ การได้เห็นพระโลกนาถผู้คงที่ หาได้ยาก”

กัณฐกเทพบุตร ได้กล่าวถึงกรรมที่ตนกระทำ
 แล้ว เรื่องย่อมีว่า เทพบุตรนี้ คือกัณฐกอัศวราช ผู้
 เป็นสหชาติ (เกิดพร้อม) กับพระโพธิสัตว์ของพวก
 เราในอดีตภพติดต่อกัน อัศวราชนั้นให้พระโพธิสัตว์
 ประทับบนหลัง ในสมัยเสด็จมหาภิเนษกรรม ณ พ
 พระมหาบุรุษล่วงเลยราชอาณาจักรทั้งสามให้ถึงฝั่ง
 โอนมานที โดยราตรีนั้นยังไม่สิ้นเลย

ลำดับนั้น อัศวราชนั้น เมื่อพระอาทิตย์ขึ้น

พระมหาสัตว์ทรงรับบาตรและจีวรที่จตุการมหาพรหม
 น้อมถวาย ทรงผนวชแล้วปล่อยให้กลับกบิลพัสดุ์
 พร้อมกับฉันทนอำมาตย์ ใช้ล้นของตนเสียพระยุคลบาท
 ของพระมหาบุรุษ ด้วยหัวใจที่หนักด้วยความรัก
 ลืมนตาทั้งสองซึ่งมีประสาทเป็นที่พอใจ แลดูชั่วทัศน-
 วิสัยที่จะเห็นได้ แต่เมื่อพระโลกนาถกลับตาไปแล้ว มีใจ
 เลื่อมใสว่า เราได้พาพระมหาบุรุษผู้เป็นนายกชั้นยอด
 ของโลกชื่ออย่างนี้ ร่างกายของเรามีประโยชน์หนอ
 อดกลั้นวิโยคทุกข์ไว้ไม่ได้เพราะอำนาจความรักที่เกาะ-
 เกี่ยวกันมาช้านาน ยังถูกระดมดาเตือนด้วยอำนาจ
 ทิพยสมบัติที่นายกย่องอยู่อีก ก็ทำกาละตายไปบังเกิด
 ในสวรรค์ชั้นดาวดึงส์

อรรถกถากัณฐกวิมาน ๔๘/๘๑

(ฉบับ พระสูตร และ อรรถกถา แปล
 ขุททกนิกาย วิมานวัตถุ เล่มที่ ๒ ภาคที่ ๑)

๑๖

พระพุทฺธ พระธรรม
พระสงฆ์ ทางไปสู่สวรรค์

เหล่าเทวดาเข้าไปหาท่านพระมหาโมคคัล-
ลานะถึงที่อยู่ ไหว้ท่านพระมหาโมคคัลลานะแล้ว ได้ไป
ประทับยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

ท่านพระมหาโมคคัลลานะได้พูดกะท้าว
สักกะจอมเทพว่า

“จอมเทพ! การถึงพระพุทฺธเจ้าเป็นสรณะดีนัก
เพราะเหตุแห่งการถึงพระพุทฺธเจ้าเป็นสรณะ สัตว์บาง
พวกในโลกนี้ เมื่อแตกกายตายไปย่อมเข้าถึงสุคติโลก

สวรรค์ การถึงพระธรรมเป็นสรณะดีนัก...การถึงพระสงฆ์เป็นสรณะดีนัก เพราะเหตุแห่งการถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ สัตว์บางพวกในโลกนี้ เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์”

ท้าวสักกะจอมเทพตรัสว่า “ข้าแต่ท่านพระโมคคัลลานะผู้นิรทุกข์! การถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะดีนัก เพราะเหตุแห่งการถึงพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ สัตว์บางพวกในโลกนี้ เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ การถึงพระธรรมเป็นสรณะดีนัก... การถึงพระสงฆ์เป็นสรณะดีนัก เพราะเหตุแห่งการถึงพระสงฆ์เป็นสรณะ สัตว์บางพวกในโลกนี้ เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์”

ท้าวสักกะจอมเทพกับเทวดา ๕๐๐ องค์ เข้าไปหาท่านพระมหาโมคคัลลานะถึงที่อยู่ ใหว่ท่านพระมหาโมคคัลลานะแล้ว ได้ประทับยืนอยู่ ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง

ท่านพระมหาโมคคัลลานะได้พูดกะท้าวสักกะจอมเทพว่า

“จอมเทพ! การประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้าว่า แม้เพราะเหตุนี้ๆ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น เป็นพระอรหันต์ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชชาและจรณะ เสด็จไปดีแล้ว ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถีฝึกบุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า เป็นศาสดาของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย เป็นผู้เบิกบานแล้ว เป็นผู้จำแนกธรรม ดิฉัน เพราะเหตุแห่งการประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า สัตว์บางพวกในโลกนี้เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์”

“จอมเทพ! การประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรมว่า พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้ว อันผู้ได้บรรลุพึงเห็นเอง ไม่ประกอบด้วยกาล ควรเรียกให้มาดู ควรน้อมเข้ามาอันวิญญูชนพึงรู้เฉพาะตนดิฉัน เพราะเหตุแห่งการประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรม สัตว์บางพวกในโลกนี้ เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์”

“จอมเทพ! การประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว ปฏิบัติตรง ปฏิบัติเป็นธรรม ปฏิบัติชอบ คือ คู่แห่งบุรุษ ๔ บุรุษบุคคล ๘ นี้ พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ควรของค่านับ ควรของต้อนรับ ควรของทำบุญ ควรทำอัญชลี เป็นนาบุญของโลก ไม่มีนาบุญอื่นยิ่งกว่า ดินนี้ เพราะเหตุแห่งการประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ สัตว์บางพวกในโลกนี้เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์”

“จอมเทพ! การประกอบด้วยศีลที่พระอริยเจ้าใคร่แล้ว อันไม่ขาด ไม่ทะลุ ไม่ด่าง ไม่พร้อย เป็นไทย วิญญูชนสรเริญ อันค้นหาและทิจญฐิอุบคถำ ไมไ้ได้ เป็นไปเพื่อสมาธิ ดินนี้ เพราะเหตุแห่งการประกอบด้วยศีลที่พระอริยเจ้าใคร่แล้ว สัตว์บางพวกในโลกนี้ เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์”

ท้าวสักกะจอมเทพตรัสว่า

“ข้าแต่ท่านพระโมคคัลลานะผู้นิรทุกข์! การประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้าว่า แม้เพราะเหตุนี้ ๆ พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น...ดีนัก เพราะเหตุแห่งการประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระพุทธเจ้า สัตว์บางพวกในโลกนี้ เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

ข้าแต่ท่านพระโมคคัลลานะผู้นิรทุกข์! การประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรมว่า พระธรรมอันพระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสดีแล้ว...ดีนัก เพราะเหตุแห่งการประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระธรรม สัตว์บางพวกในโลกนี้ เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์

ข้าแต่ท่านพระโมคคัลลานะผู้นิรทุกข์! การประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ว่า พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคเจ้า เป็นผู้ปฏิบัติดีแล้ว...ดีนัก เพราะเหตุแห่งการประกอบด้วยความเลื่อมใสอันไม่หวั่นไหวในพระสงฆ์ สัตว์บาง

พวกในโลกนี้ เมื่อแตกกายตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติ
โลกสวรรค์

ข้าแต่ท่านพระโมคคัลลานะผู้นิรทุกข์! การ
ประกอบด้วยศีลที่พระอริยเจ้าใคร่แล้ว ไม่ขาด... เป็น
ไปเพื่อสมาธิ ดีนัก เพราะเหตุแห่งการประกอบด้วยศีล
ที่พระอริยเจ้าใคร่แล้ว สัตว์บางพวกในโลกนี้ เมื่อแตก
กายตายไป ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์”

สังกสูตร ๒๕/๕๒๖-๕๒๗

(ฉบับพระสูตร และ อรรถกถา แปล

สังยุตตนิกาย สฬายตนวรรค เล่มที่ ๔ ภาคที่ ๒)

๑๓

อานิสงส์

แห่งการบริจาทาน

เทวดาองค์หนึ่งได้กล่าวว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้หมดความทุกข์ ท่านยัง
ประโยชน์ให้สำเร็จได้จริง เพราะความตระหนี่และ
ความประมาทอย่างนี้ บุคคลจึงให้ท่านไม่ได้ แต่
บุคคลผู้หวังบุญ รู้แจ้ง จึงให้ท่านได้”

เทวดาอีกองค์หนึ่งได้กล่าวว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้หมดความทุกข์ ท่านยัง
ประโยชน์ให้สำเร็จจริง อนึ่ง แม้เมื่อขอมืออยู่น้อย ท่าน

ก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ บุคคลพวกหนึ่ง เมื่อของมีน้อยก็ยังแบ่งให้ได้ ส่วนบุคคลอีกพวกหนึ่ง เมื่อมีของมาก กลับแบ่งให้ไม่ได้ ทักขิณาที่ให้จากของมีน้อย จึงนับเสมอด้วยของนับได้เป็นพัน”

เทวดาอีกองค์ก็ได้กล่าวว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้หมดความทุกข์ ท่านยังประโยชน์ให้สำเร็จได้จริง แม้เมื่อของมีอยู่น้อย ท่านก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ อนึ่ง ท่านที่ให้แม้ด้วยศรัทธาก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ นักปราชญ์ทั้งหลายกล่าวว่า ท่านและการรบเป็นของเสมอกัน พวกวิรูปบุรุษแม้มีน้อย ก็ยอมเอาชนะคนขี่ขลาดที่มากกว่าได้ ถ้าบุคคลเชื่ออยู่ ย่อมให้สิ่งของแม้มีน้อยได้ เพราะฉะนั้นแล ทายกนี้จึงเป็นผู้มีความสุขในโลกหน้า”

เทวดาอีกองค์หนึ่งได้กล่าวว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้หมดความทุกข์ ท่านยังประโยชน์ให้สำเร็จได้จริง แม้เมื่อของมีอยู่น้อย ท่านก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ ท่านที่ให้แม้ด้วยศรัทธาก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ อนึ่ง ท่านที่ให้แก่บุคคลผู้บรรลु

ธรรมแล้วเป็นการดี บุคคลใดเกิดมา ย่อมให้ทานแก่ผู้บรรลुธรรมแล้ว ผู้บรรลุธรรมแล้วด้วยความขยันหมั่นเพียร บุคคลผู้นั้นล่วงพ้นนรกแห่งยมราช และย่อมเข้าถึงสถานที่อันเป็นทิพย์”

เทวดาอีกองค์หนึ่งได้กล่าวว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้ไม่มีความทุกข์ ทานยังประโยชน์ให้สำเร็จจริง แม้เมื่อของมีอยู่น้อย ทานก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ ทานที่ให้แม่ด้วยศรัทธา ก็ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ ทานที่ให้แก่บุคคลผู้ได้ธรรมแล้ว ก็ยังเป็นการดี อนึ่ง ทานที่บุคคลเลือกให้ยังเป็นการดี เพราะทานที่เลือกให้พระสุคติเจ้าทรงสรรเสริญแล้ว บุคคลเหล่าใด ผู้ควรทักษิณามีอยู่ในโลก คือ หมูสัตว์นี้ ทานทั้งหลายอันบุคคลให้แล้วในบุคคลเหล่านั้นย่อมมีผลมาก เหมือนพืชทั้งหลายที่บุคคลหว่านลงแล้วในนาชั้นดีเช่นนั้น”

เทวดาอีกองค์หนึ่งได้กล่าวว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้หมดความทุกข์ ทานยังประโยชน์ให้สำเร็จได้จริง แม้เมื่อของมีอยู่น้อย ทานก็

ยังประโยชน์ให้สำเร็จได้ ทานที่ให้แม่ด้วยศรัทธา ก็ให้ประโยชน์สำเร็จได้ ทานที่ให้แก่นุคคลผู้ถึงธรรมแล้วยิ่งเป็นการดี ทานที่บุคคลเลือกให้ก็ยิ่งเป็นการดี อนึ่ง ความสำรวมแม่ในสัตว์ทั้งหลาย ก็ยิ่งเป็นการดี บุคคลใดประพฤติดน เป็นผู้ไม่เบียดเบียนในสัตว์ทั้งหลายอยู่ ไม่ทำบาป เพราะกลัวความติเตียนแต่บุคคลอื่น บัณฑิตทั้งหลายย่อมสรรเสริญบุคคลนั้น ซึ่งเป็นคนกลัวบาป แต่ไม่สรรเสริญบุคคลผู้กล้าในการทำบาปนั้น สัตบุรุษทั้งหลายย่อมไม่ทำบาป เพราะกลัวต่อบาปอย่างแท้จริง”

เทวดาอีกองค์หนึ่งได้กล่าวว่า

“ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า คำของใครหนอ เป็นสุภาษิต?”

พระพุทธองค์ตรัสว่า

“คำพูดของพวกท่านทั้งหมด เป็นสุภาษิต โดยปริยาย แต่ว่าพวกท่านจงฟังคำของเราบ้าง ก็ท่าน อันบัณฑิตสรรเสริญแล้วเป็นส่วนมากโดยแท้ ก็แต่บทแห่งธรรม กล่าวคือพระนิพพาน ยังประเสริฐกว่าท่าน

เพราะว่าสัตบุรุษทั้งหลายผู้มีปัญญา ในกาลก่อนก็ดี
ในกาลก่อนเท่าก็ดี ได้บรรลุพระนิพพานมาแล้วอย่าง
แท้จริง”

สารสูตร ๒๔/๕๔-๑๐๑

(ฉบับ พระสูตร และ อรรถกถา แปล
สังยุตตนิกาย สคาถวรรค เล่มที่ ๑ ภาคที่ ๑)

๑๘

เหตุที่บริจาคทานไม่ได้

เทวดาองค์หนึ่งได้กล่าวว่า

“เพราะความตระหนี่และความประมาทอย่างนี้
บุคคลจึงให้ทานไม่ได้ ส่วนบุคคลผู้หวั้งบุญ รู้แจ้งอยู่
พึงให้ทานได้”

เทวดาองค์อื่นอีกได้กล่าวว่า

“คนตระหนี่กลัวภัยโดย้อมไม่ให้ทาน ภัยนั้น
นั้นแลย่อมมีแก่คนตระหนี่ผู้ไม่ให้ทาน คนตระหนี่ยอม
กลัวต่อความหิวและความกระหายใจ ความหิวและ

ความกระหายนั้น ย่อมกระทบคนตระหนี่นั้นนั่นแล
สัมผัสผลผู้เป็นพาลทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ฉะนั้น
บุคคลควรกำจัดความตระหนี่อันเป็นสนิมในใจเสีย
พึงให้ทานไว้เถิด เพราะบุญทั้งหลายย่อมเป็นที่พึงของ
เหล่าสัตว์ในโลกหน้า”

เทวดาองค์อื่นอีกได้กล่าวว่า

“ชนทั้งหลายเหล่าใด เมื่อของมีน้อยก็แบ่งให้
เหมือนพวกเดินทางไกล แบ่งของให้แก่พวกเดินทาง
ร่วมกัน ชนทั้งหลายเหล่านั้น เมื่อบุคคลทั้งหลายเหล่า
อื่นตายแล้ว ก็เชื่อว่ายังไม่ตาย ธรรมนี้เป็นของบัณฑิต
แต่ปางก่อน ชนพวกหนึ่งเมื่อของมีน้อยก็แบ่งให้ชน
พวกหนึ่ง เมื่อมีของมากกลับไม่ให้ ทักขิณาที่ให้แต่
ของเล็กน้อย จึงนับเสมอด้วยของนับเป็นพัน”

เทวดาองค์อื่นอีกได้กล่าวว่า

“ท่าน พวกพาลชนเมื่อจะให้ ก็ให้ได้ยาก
กุศลธรรม พวกพาลชนเมื่อจะทำ ก็ทำได้ยาก พวก
อัสถบุรุษย่อมไม่ทำตามธรรมของอัสถบุรุษที่พวกอัสถ-
บุรุษดำเนินตามได้แสนยาก เพราะฉะนั้น การไปจาก

โลกนี้ของพวกสัตว์บุรุษและของพวกอสัตว์บุรุษจึงแตกต่างกัน พวกอสัตว์บุรุษพากันลงนรก ส่วนพวกสัตว์บุรุษพากันขึ้นสวรรค์”

เทวดาองค์อื่นอีกได้กล่าวว่า

“ข้าแต่พระผู้มีพระภาคเจ้า คำของใครหนอแลเป็นสุภาษิต?”

พระพุทธองค์ตรัสว่า

“คำของพวกท่านทั้งหมด เป็นสุภาษิตโดยปริยาย ก็แต่พวกท่านจงฟังคำของเราบ้าง แม้บุคคลใด ย่อมประพฤตินิยม ประพฤติตนเป็นคนสะอาด เป็นผู้เลียงภรรยา และเมื่อของมีน้อยก็ให้คนอื่นได้ เมื่อบุรุษจำนวนแสนคนบุชาภิภุชจำนวนพันรูป หรือ บริจาคทรัพย์จำนวนพันกหาปณะ การบูชาของคนเหล่านั้นยังมีค่าไม่ถึงส่วนที่ร้อยละของบุคคลเช่นนั้น”

เทวดาอีกองค์หนึ่งได้กล่าวว่า

“การบูชาอันใหญ่หลวงนี้ ย่อมมีค่าไม่ถึงส่วนแห่งทานที่บุคคลให้ด้วยการประพฤตินิยม เพราะเหตุอะไร เมื่อบุรุษจำนวนแสนคนบุชาภิภุชจำนวนพันรูป

หรือบริจาทรพีย์จำนวนพันกหาปณะ การบูชาของ
บุรุษเหล่านั้น จึงยังไม่ถึงส่วนที่ร้อยละของบุคคลเช่นนั้น”

พระพุทธองค์ตรัสว่า

“บุคคลจำนวนหนึ่งดำรงชีวิตอยู่อย่างปราศ-
จากความสงบ ตีเขา ฆ่าเขา ทำให้เขาเศร้าโศกเสียใจ
แล้วจึงให้ทาน ทานนั้นจัดว่าเป็นทานมีหน้าอันนอง
ด้วยน้ำตา จัดว่าเป็นทานอันเป็นไปกับด้วยอาชญา จึง
มีค่าไม่เท่าส่วนแห่งทานที่ให้ด้วยการประพฤดิธรรม
เมื่อบุรุษจำนวนแสนคนบูชาภิกษุจำนวนพันรูป หรือ
บริจาทรพีย์จำนวนพันกหาปณะ การบูชาของคน
เหล่านั้น ย่อมมีค่าไม่ถึงส่วนที่ร้อยละของบุคคลเช่นนั้น
โดยนัยอย่างนี้”

มัจฉริสูตร ๒๔/๘๖-๕๓

(ฉบับ พระสูตร และ อรรถกถา แปล

สังยุตตนิกาย สคาถวรรคเล่มที่ ๑ ภาคที่ ๑)

๑๕

ผล แห่ง ทาน

สมัยหนึ่ง พระพุทธรองค์ประทับอยู่ที่ภูฏาการ
ศาลาปามหาวันใกล้เมืองเวสาลี

วันหนึ่ง สีหเสนาบดี ไปเข้าเฝ้าถวายบังคม
แล้วนั่ง ณ ที่ควรส่วนข้างหนึ่ง ได้ทูลถามว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! พระผู้มีพระภาคเจ้า
ทรงสามารถบุญญัตติผลแห่งทานที่จะพึงเห็นได้ใน
ปัจจุบันหรือหนอ?”

พระพุทธรองค์ตรัสว่า

“ทำได้ซี ท่านสีหเสนาบดี”

แล้วจึงตรัสต่อไปว่า “ท่านสีหเสนาบดี! ทายกเป็นผู้ทานบดี ย่อมเป็นที่รักที่พอใจของชนเป็นอันมาก แม้ข้อนี้เป็นผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง

อีกประการหนึ่ง สัตบุรุษผู้สงบยอมคบหา ทายกผู้เป็นทานบดี แม้ข้อนี้ ก็เป็นผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง

อีกประการหนึ่ง กิตติศัพท์อันงามของทายกผู้เป็นทานบดี ย่อมขจรทั่วไป แม้ข้อนี้ก็เป็นผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง

อีกประการหนึ่ง ทายกผู้เป็นทานบดีจะเข้าไปสู่ที่ประชุมใด ๆ คือที่ประชุมกษัตริย์ พราหมณ์ คฤหบดี สมณะ ก็ย่อมเป็นผู้องอาจไม่เก้อเขินเข้าไป แม้ข้อนี้ก็เป็นผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง

อีกประการหนึ่ง ทายกผู้เป็นทานบดี เมื่อตายไปแล้วย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ แม้ข้อนี้ก็เป็นผลแห่งทานที่จะพึงได้ในสัมปรายภพ”

เมื่อพระพุทธองค์ตรัสดังนี้แล้ว สีหเสนาบดีจึงทูลว่า

“ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญ! ผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเอง ๔ ข้อเหล่านี้ ซึ่งพระองค์ได้ตรัสบอกแล้วนี้ ข้าพระองค์จะเชื่อต่อพระองค์ก็หามิได้ แต่ข้าพระองค์จะเชื่อเพราะรู้ด้วยตัวเองเป็นอย่างดี คือข้าพระองค์เป็นทายก เป็นทานบดี ย่อมเป็นที่รักเป็นที่ชอบใจของชนเป็นอันมาก สัตบุรุษผู้สงบยอมคบหาข้าพระองค์ กิตติศัพท์อันงามของข้าพระองค์ ย่อมขจรทั่วไปว่า สืหเสนาบดีเป็นทายก เป็นทานบดี เป็นผู้บำรุงพระสงฆ์ ข้าพระองค์ผู้จะเข้าไปสู่ที่ประชุมใดๆ ไม่ว่าจะเป็นที่ประชุมภิกษุ ภิกษุณี พราหมณ์ คฤหบดี สมณะ ก็ย่อมเป็นผู้แก้แค้นไม่ก่อเงิน

ส่วนผลแห่งทานที่จะพึงเห็นเองในข้อที่ ๕ ที่พระผู้มีพระภาคเจ้าตรัสบอกข้าพระองค์ว่า ทายกผู้เป็นทานบดีเมื่อตายไปแล้ว ย่อมเข้าถึงสุคติโลกสวรรค์ ข้าพระองค์ไม่ทราบเลย จึงเชื่อต่อพระองค์ในข้อนี้”

พระพุทธองค์ตรัสว่า

“อย่างนั้นท่านสืหเสนาบดี ๆ คือ ทายกผู้เป็นทานบดี เมื่อตายไปแล้ว ย่อมเข้าถึงสุคติ โลกสวรรค์” แล้วตรัสกล่าวต่อไปอีกว่า

“นรชนผู้ไม่ตระหนี่ในทานย่อมเป็นที่รักของ
 ชนเป็นอันมาก ชนเป็นอันมาก ย่อมคบหานรชนนั้น
 นรชนนั้นย่อมได้เกียรติ มียศ เจริญ เป็นผู้เข้าสู่ที่
 ประชุมได้โดยไม่ก่อเงิน แต่แก้ลกัฏฐา เพราะเหตุนี้แล
 บัณฑิตผู้หวังสุขจงขจัดมลทิน คือ ความตระหนี่แล้ว
 ให้ทาน บัณฑิตเหล่านั้นย่อมประดิษฐานในไตรทิพย์
 ถึงความเป็นสหายของเทวดา ร่ำเรงอยู่ตลอดกาลนาน
 บัณฑิตเหล่านั้นได้ทำสิ่งที่มุ่งหวัง ได้ทำกุศลแล้ว จุติ
 จากโลกนี้แล้ว ย่อมมีรัศมีเปล่งปลั่ง เทียบชมไปใน
 อุทยานชื่อนันทวัน ย่อมเพียบพร้อมด้วยกามคุณห้า
 เพลิดเพลินรื่นเริงบันเทิงใจอยู่ในนันทวัน สวาททั้งปวง
 ของพระสุคตผู้ไม่มีกิเลส ผู้คงที่ ทำตามพระดำรัสของ
 พระองค์แล้ว ย่อมร่ำเรงทุกเมื่อ”

สีหเสนาบดีสูตร ๒๒/๓๔

• การเพิกฤพลกรรรม

เรียบเรียงจากคำสอนของ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)

ปรีชาญาณแห่งธรรมของ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต พรหมรังสี)

รวบรวมและเรียบเรียงโดย ประกายธรรม

ISBN : 974-453-800-7

จำนวนพิมพ์ : ๔,๐๐๐ เล่ม

ธรรมสภาจัดพิมพ์เผยแพร่

ธรรมสภาขอกราบขอบพระคุณท่านพระเถระผู้ทรงคุณอันประเสริฐ ผู้รวบรวมและเรียบเรียงเป็นอย่างสูง บุญกุศลอันบังเกิดจากการกระทำในครั้งนี้ ขอ น้อมถวายแด่พระเถระผู้ทรงคุณ ผู้เปี่ยมด้วยพระเมตตาธรรมแก่ชาวโลกทั้งหลาย

การพิมพ์หนังสือธรรมะเป็นอนุสรณ์และที่ระลึก นอกจากเป็นการจัดทำ สิ่งที่เป็นประโยชน์ที่คงอยู่ยืนนานแล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญธรรมทาน คือ การให้ ธรรมะที่พระพุทธรเจ้าตรัสสรรเสริญว่าเป็นทานอันยอดเยี่ยมอีกด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้ จึงได้ชื่อว่ามีส่วนร่วมในการเผยแพร่ธรรม อันจะอำนวยประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่ ประชาชนตราบนานเท่านาน

ท่านที่ประสงค์จัดพิมพ์เผยแพร่เป็นธรรมทาน โปรดติดต่อที่...

ธรรมสภา : ๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๖๐

โทรศัพท์ : ๐-๒๔๔๑-๑๕๓๕, ๐-๒๘๘๘-๗๕๔๐ โทรสาร : ๐-๒๔๔๑-๑๕๘๘

คราวนี้พระมหาโตทตลอดวิชาเปลี่ยนหน้า ทำให้คนรู้จักจำไม่ได้
เห็นเป็นพระองค์อื่น ปล่อยท่านไปก็มี (อาคมชนิดนี้ พระอาจารย์เจ้า
เรียกว่านารายณ์แปลงรูป)

ต่อมาท่านพิจารณาเห็นว่านายด่าน นายตำบล เจ้าเมืองกรมการ
จับพระไปอดข้าวเช้า ข้าวเพล ตากแดด ตากฝน ได้รับความลำบาก
ทำทุกข์ท่ายากแก่พระสงฆ์คงไม่ดีแน่ จึงแสดงตนให้กำนันบ้านไผ่รู้จัก
จึงถูกส่งตัวมายังศาลากลาง เจ้าเมืองมีใบบอกมายังกระทรวงธรรมการ
กระทรวงธรรมการบอกส่งไปวัดโพธิ์ (วัดพระเชตุพน) พระญาณโพธิ
ขึ้นไปคู่ตัวก็จำได้ แล้วคุมตัวลงมาเฝ้า ณ พระที่นั่งอมรินทร์ ๆ ท่ามกลาง
ขุนนางข้าราชการน้อยใหญ่

ครั้นเห็นพระญาณโพธิ นามหาโตเข้าเฝ้า จึงมีพระดำรัสว่า

“เป็นสมัยของฉันทปกครองแผ่นดิน ท่านต้องช่วยฉันพยุหพระบรร
พุทธศาสนาด้วยกัน”

สมเด็จพระพุทธอาจารย์ (โต พรหมรังสี)

ภาพปก : ได้รับความเมตตาจาก

พระเดชพระคุณ พระราชรัตนภรณ์ เจ้าอาวาสวัดอินทรวทาร

จัดพิมพ์เผยแพร่

ISBN : 974-453-800-7

กราบอนุโมทนาแต่ท่านที่สนับสนุนและร่วมอุปถัมภ์ค่าจัดพิมพ์ในราคา ๑๐๐ บาท
การให้ธรรมะย่อมชนะการให้ทั้งปวงและการรับธรรมะแล้วนำไปปฏิบัติย่อมชนะการรับทั้งปวงเช่นกัน